

แนวทางแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย: กรณีศึกษาชุมชนบ้านสาขลา ตำบลนาเกลือ
อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเอกพัฒนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเคหการ

ภาควิชาเคหการ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-333-822-5

ลิขสิทธิ์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RESOLUTION TO RESIDENTIAL PROBLEMS: A CASE STUDY OF SAKLA VILLAGE
COMMUNITY, PHRA SAMAT CHEDI, CHANGWAT SAMUT PRAKAN

MISS SIRINART RUANGCHEWIN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for the Degree of Master of Housing Development in Housing

Department of Housing
Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-333-822-5

สิรินาด เรื่องชีวิต แนวทางแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย: กรณีศึกษาชุมชนบ้านสาขลา ตำบลนาเกลือ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ (RESOLUTION TO RESIDENTIAL PROBLEMS: A CASE STUDY OF SAKLA VILLAGE COMMUNITY, PHRA SAMAT CHEDI, CHANGWAT SAMUT PRAKAN)
 อ.ที่ปรึกษา: รศ.ดร.ชวลิต นิตยะ, 122 หน้า, ISBN 974-333-822-5

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะที่อยู่อาศัยของชุมชนทางด้านกายภาพ สังคมและเศรษฐกิจ ปัญหาของการอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และเสนอแนะทางแก้ไขปัญหาในการอยู่อาศัย ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและอาชีพ

จากการศึกษาพบว่าบ้านสาขลาเป็นชุมชนเก่าตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยก่อนเป็นชุมชนนาเกลือ แต่จากการท่วมถึงของน้ำทะเลทำให้ทำนาเกลือไม่ได้ และการขายเกลือมีรายได้น้อยจึงเปลี่ยนเป็นชุมชนประมง ลักษณะที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นบ้านสองชั้น ลักษณะทางสังคมเป็นชุมชนชนบท ชาวบ้านส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อยและมีรายได้ปานกลางถึงค่อนข้างต่ำ ประกอบอาชีพรับจ้างอยู่ในชุมชน จุดเด่นคือเป็นชุมชนที่มีความสามัคคี และเป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน ตัวอย่างเช่นการจัดการด้านแหล่งน้ำบริเวณ-อุปโภคในหมู่บ้านโดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการประปาหมู่บ้านดูแลกันเอง ปัญหาในการอยู่อาศัยในชุมชน ได้แก่ บ้านจมลงทุกปี เนื่องจากดินบริเวณนั้นเป็นดินเลน ต้องทำการติดบ้านซึ่งราคาค่าติดบ้านอยู่ที่ 50,000-300,000 บาทต่อหนึ่งหลัง, ปัญหาน้ำเสียเพิ่มขึ้นทำให้ผลผลิตทางการเกษตรน้อยลง, ปัญหาน้ำท่วม และขยะก็เป็นอีกปัญหาหนึ่ง มีปรากฏให้เห็นทั่วไปในชุมชน เพราะไม่มีการจัดเก็บอย่างต่อเนื่อง และชาวบ้านก็เคยชินกับการทิ้งขยะลงในคลองและที่ว่างหรือข้างทางเดิน

ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยเพื่อให้สอดคล้องกับการประกอบอาชีพ ก็คือการรักษาสภาพแวดล้อม ต้องมีการจัดการสภาพแวดล้อมในชุมชน ควรมุ่งแก้ไขและลดผลกระทบที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาการติดบ้านควรมีการจัดตั้งกองทุนรวมเพื่อการติดบ้านสำหรับผู้มีรายได้น้อย, การจัดการขยะในชุมชน การฟื้นฟูสภาพป่าชายเลน การจัดการทรัพยากรน้ำ การพัฒนาพื้นที่ ต้องมุ่งเน้นที่การเร่งสร้างจิตสำนึกในชุมชน และการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร และแก้ไขปัญห การให้ความรู้แก่ประชาชนในการให้ความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติโดยที่ยังคงให้กิจกรรมต่างๆดำเนินต่อไปได้ โดยเฉพาะการประมงซึ่งเป็นอาชีพหลักของชุมชน

ภาควิชา .....เลขถว.....

สาขาวิชา .....เลขถว.....

ปีการศึกษา 2542 .....

ลายมือชื่อนิติต .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

SIRINART RUANGCHEWIN : RESOLUTION TO RESIDENTIAL PROBLEMS: A
CASE STUDY OF SAKLA VILLAGE COMMUNITY, PHRA SAMAT CHEDI,
CHANGWAT SAMUT PRAKAN) THESIS ADVISOR: ASSO. PROF. CHAWALIT
NITAYA, D.Arch., 122 pp., ISBN 974-333-822-5

The Objective of this thesis is to study the physical, social, and economic characteristics of the residence in a community, as well as problems of residing in a natural environment. It also provides solutions to the dwelling problems based on the surrounding environment and occupations.

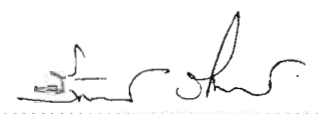
The study reveals that Sakla Village is an old community whose historical background could be dated back as far as to the Sukothai Period. In the past, it was a community of the people who earned their living from salt farming. However, the flood of sea-water, which eventually made the salt farming impossible, and the insufficient income forced the villagers to turn to fishery. Most of the housings in the community are two-story houses. The community itself is a rural community. Most of the villagers are not highly educated and have low to intermediate income from working for wages, Unique characteristics of this community are strong social unity and the people's participation in the activities of the community. For example, they have set up a village committee to take charge of managing water resources in the community. One of the problems of residing in the village is the sinking of the houses due to the muddiness of the soil in the area. As such, the villagers have to re-elevate their houses, and this costs 50,000 to 300,000 baht per house. Other problems include decline in agricultural yields caused by wastewater, flooding, and lack of appropriate waste management, caused partly by lack of regular waste collection and partly by the villagers' irresponsibility.

Therefore, the solution to the dwelling problems that is expected to help make dwelling compliant with the villagers' profession is environment protection. Environmental management in the community is called for to solve the problems as well as to lessen their impacts. For instance, a fund should be set up to help villagers with low income to pay for the re-elevation of their houses. In addition, it is deemed necessary to carry out waste management, rehabilitation of mangrove forests, water resource management, and land development. Most importantly, villagers' awareness should be raised, their participation in preservation of resources should be encouraged, and their understanding of the importance of natural resources should be instilled, while allowing all the activities to go on as they used to be, especially fishery which is the main occupation of the community.

ภาควิชา .....เคหการ.....

สาขาวิชา .....เคหการ.....

ปีการศึกษา 2542 .....

ลายมือชื่อนิติกร .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต นิตยะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นต่างๆอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาดังนี้มาตลอด ขอกราบขอบพระคุณ คณะกรรมการสอบทุกท่านที่ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การศึกษาครั้งนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากชาวบ้านในหมู่บ้านสาขลา ในการให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลและตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ ที่ให้ความอนุเคราะห์ในด้านข้อมูล ได้แก่ เจ้าหน้าที่อนามัยตำบลนาเกลือ คุณวีระศักดิ์, เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอพระสมุทรเจดีย์ คุณสุวิมล ชมภูนุช คุณวันดี ลีทอง, เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดสมุทรปราการ คุณทิพย์วรรณ, เจ้าหน้าที่ผังเมืองจังหวัดสมุทรปราการ และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเมืองจังหวัดสมุทรปราการ, กำนันสำเนา แสงงาม, ผู้ใหญ่บ้านสุนัย อ่วมสะอาด, รตท.สมชาย เพ็ชร์พันธ์ และพระครูประสาธน์สาธุกิจ ในการให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งเช่นกัน

ท้ายสุดนี้ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ซึ่งให้การสนับสนุนการศึกษาครั้งนี้จนสำเร็จการศึกษา

สิรินาถ เรืองชีวิน

6 มีนาคม 2543

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญรูปภาพ.....	ฅ
สารบัญแผนที่.....	ญ
สารบัญแผนผัง.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การศึกษา.....	2
ขอบเขตการศึกษา.....	2
วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	7
บทที่ 2 สภาพทั่วไปและรายละเอียดของชุมชน.....	8
ความเป็นมาของชุมชนบ้านสาขลา.....	8
ลักษณะทางกายภาพของชุมชน.....	9
ลักษณะทั่วไปทางกายภาพของที่อยู่อาศัยในชุมชน.....	14
ลักษณะทั่วไปของสภาพแวดล้อม สาธารณูปโภค-สาธารณูปการ.....	19

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	32
แนวความคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม.....	32
แนวความคิดด้านการจัดการและวางแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล.....	37
แนวความคิดด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติของพื้นที่ชายทะเล.....	41
แนวความคิดด้านการตั้งถิ่นฐาน.....	43
แนวความคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	47
บทที่ 4 ระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย.....	50
การศึกษาเบื้องต้น.....	50
การสำรวจและการวิจัย.....	50
ประชากรที่ใช้ในการศึกษา.....	51
ขนาดตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่าง.....	52
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	54
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
บทที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	57
ผลการศึกษาด้านลักษณะที่อยู่อาศัย.....	57
ผลการศึกษาด้านสาธารณูปโภคในชุมชน.....	68
ผลการศึกษาด้านปัญหาการอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อม.....	70
ผลการศึกษาด้านความสัมพันธ์ภายในชุมชน.....	79
การศึกษาจากการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในชุมชน.....	82

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 6 สรุปลผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ.....	85
สรุปลผลการวิจัย.....	85
ข้อเสนอแนะในการศึกษา.....	91
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	96
รายการอ้างอิง.....	97
ภาคผนวก.....	100
ประวัติผู้เขียน.....	122

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงจำนวนครอบครัวในแต่ละหมู่บ้าน.....	52
ตารางที่ 2 แสดงจำนวนขนาดของตัวอย่างที่จะศึกษาตามจำนวนประชากร ที่ขอบเขตความเชื่อมั่น 95 % โดยมีความแม่นยำ $\pm 5\%$	52
ตารางที่ 3 แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการในแต่ละหมู่บ้าน.....	53
ตารางที่ 4 แสดงลักษณะที่อยู่อาศัย.....	57
ตารางที่ 5 แสดงจำนวนห้องนอน.....	58
ตารางที่ 6 แสดงจำนวนห้องน้ำ.....	58
ตารางที่ 7 แสดงจำนวนพื้นที่ใช้สอยภายในบ้าน.....	59
ตารางที่ 8 แสดงจำนวนที่ดินที่ปลูกบ้าน.....	60
ตารางที่ 9 แสดงจำนวนการต่อเติมบ้าน.....	60
ตารางที่ 10 แสดงจำนวนบ้านที่เคยมีการต่อเติมภายใน.....	61
ตารางที่ 11 แสดงจำนวนบ้านที่มีการซ่อมแซม.....	61
ตารางที่ 12 แสดงลักษณะการซ่อมแซมบ้าน.....	62
ตารางที่ 13 แสดงลักษณะการใช้งานที่อยู่อาศัย.....	62
ตารางที่ 14 แสดงจำนวนครอบครัวที่อยู่อาศัย.....	63
ตารางที่ 15 แสดงจำนวนสมาชิกในครอบครัว.....	63
ตารางที่ 16 แสดงชนิดของส้วม.....	64
ตารางที่ 17 แสดงจำนวนปล้องของส้วมซึม.....	64
ตารางที่ 18 แสดงจำนวนสมาชิกที่ทำงาน.....	65
ตารางที่ 19 แสดงลักษณะอาชีพ.....	66
ตารางที่ 20 แสดงจำนวนไร่ที่ใช้เลี้ยงกุ้ง.....	66
ตารางที่ 21 แสดงจำนวนเวลาที่ใช้ในการเดินทาง.....	67
ตารางที่ 22 แสดงวิธีที่ใช้ในการเดินทาง.....	67
ตารางที่ 23 แสดงการใช้น้ำฝนในการอุปโภค-บริโภค.....	68

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 24 แสดงผลการสำรวจเรื่องการบำบัดน้ำก่อนทิ้ง.....	69
ตารางที่ 25 แสดงผลการสำรวจเรื่องการจัดขยะในครัวเรือน.....	69
ตารางที่ 26 แสดงผลการสำรวจเรื่องจำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์.....	70
ตารางที่ 27 แสดงผลการสำรวจความพึงพอใจในเรื่องสาธารณสุขภาค.....	70
ตารางที่ 28 แสดงผลการสำรวจเรื่องปัญหาในการอยู่อาศัย.....	71
ตารางที่ 29 แสดงผลการสำรวจความพึงพอใจในเรื่องสภาพแวดล้อม.....	71
ตารางที่ 30 แสดงผลสำรวจเรื่องประโยชน์ของการอยู่ใกล้น้ำ(ทะเล) กับการประกอบอาชีพ.....	72
ตารางที่ 31 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นในเรื่องวิธีการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ	72
ตารางที่ 32 แสดงผลสำรวจเรื่องการรณรงค์ด้านการรักษาสภาพแวดล้อม ภายในหมู่บ้าน.....	72
ตารางที่ 33 แสดงผลสำรวจเรื่องวิธีการในการรณรงค์ด้านการรักษา สภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้าน.....	73
ตารางที่ 34 แสดงผลสำรวจเรื่องการรับรู้ประเทศที่เจริญแล้ว จะไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง.....	73
ตารางที่ 35 แสดงผลสำรวจเรื่องความรู้สึกกับขยะที่จมและลอยอยู่ใน แม่น้ำลำคลอง.....	74
ตารางที่ 36 แสดงผลสำรวจความคิดเห็นในเรื่องต้องการให้ชุมชนไม่มีขยะในอนาคต..	74
ตารางที่ 37 แสดงผลสำรวจความคิดเห็นเรื่องอุจจาระในถังส้วมปนลงในน้ำ เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้น้ำเสีย.....	74
ตารางที่ 38 แสดงผลสำรวจความคิดเห็นสาเหตุที่ทำให้น้ำเสียส่วนหนึ่ง มาจากการทิ้งขยะ.....	75
ตารางที่ 39 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นสาเหตุที่ทำให้น้ำในชุมชนเสีย.....	75

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 40 แสดงผลสำรวจความคิดเห็นเรื่องความยินดีในการเข้าร่วมในการเสีย ค่าใช้จ่ายในการจัดการให้มีระบบบำบัดของเสียและน้ำเสียจาก ครัวเรือนก่อนทิ้งลงคลอง.....	76
ตารางที่ 41 แสดงผลสำรวจเรื่องความต้องการเห็นจุดเก็บขยะ ตามทางเดินของหมู่บ้าน.....	76
ตารางที่ 42 แสดงผลสำรวจเรื่องเสียงดังจากเรือว่าค้างกินไปหรือไม่.....	76
ตารางที่ 43 แสดงผลสำรวจเรื่องการจัดกิจกรรมร่วมกันในชุมชน.....	77
ตารางที่ 44 แสดงผลสำรวจเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดในชุมชน.....	77
ตารางที่ 45 แสดงผลสำรวจเรื่องกิจกรรมที่เข้าร่วมในชุมชน.....	78
ตารางที่ 46 แสดงผลสำรวจเรื่องสาเหตุที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน.....	78
ตารางที่ 47 แสดงผลสำรวจเรื่องการเป็นสมาชิกของชมรมในชุมชน.....	79
ตารางที่ 48 แสดงผลสำรวจความคิดเห็นของชาวชุมชนว่าชุมชนนี้มีความ โดดเด่นด้านใด.....	79
ตารางที่ 49 แสดงผลสำรวจจำนวนเพื่อนบ้านที่รู้จัก.....	80
ตารางที่ 50 แสดงผลสำรวจความคิดเห็นเมื่อมีปัญหาส่วนใหญ่จะปรึกษาใคร.....	80
ตารางที่ 51 แสดงอายุของกลุ่มตัวอย่าง.....	81
ตารางที่ 52 แสดงระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง.....	81
ตารางที่ 53 แสดงระดับรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง.....	82

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่ 1	แสดงการใช้ประโยชน์การใช้ที่ดินตามพรบ.การผังเมือง.....	12
ภาพที่ 2	ภาพถ่ายทางอากาศของชุมชนบ้านสาขลา.....	13
ภาพที่ 3	แสดงค่อมฐานรากเพื่อสร้างบ้านใหม่โดยใช้ถ้งส้วม.....	14
ภาพที่ 4	แสดงการตีคบ้าน.....	15
ภาพที่ 5	แสดงการตีคบ้าน.....	15
ภาพที่ 6	ภาพบ้านที่ตีคเสร็จแล้ว กลายเป็นบ้าน 3 ชั้น.....	15
ภาพที่ 7	ภาพแสดงการตีคบ้าน.....	16
ภาพที่ 8	ภาพบ้านที่ตีคเสร็จแล้ว.....	16
ภาพที่ 9	ภาพแสดงการต่อเติมบ้าน.....	17
ภาพที่ 10	ภาพบ้านเรือนไทยซึ่งปรับปรุงฐานรากแล้ว.....	17
ภาพที่ 11	ภาพแสดงสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชน	18
ภาพที่ 12	ภาพแสดงคลองที่ใช้ในการสัญจร.....	18
ภาพที่ 13	ภาพแสดงทางเดินเท้าภายในชุมชนอยู่ในหมู่ที่ 7.....	19
ภาพที่ 14	ภาพแสดงทางเดินเท้าภายในชุมชนซึ่งเป็นส่วนที่ชุมชนหนาแน่น.....	20
ภาพที่ 15	ภาพแสดงทางเดินเท้าเดิมในขณะน้ำขึ้น.....	20
ภาพที่ 16	ภาพแสดงทางเดินเท้าภายในชุมชน ซึ่งยกสูงขึ้นจากระดับดิน.....	21
ภาพที่ 17	ภาพแสดงการสัญจรทางน้ำในชุมชน.....	21
ภาพที่ 18	ภาพแสดงคลองย่อยซึ่งใช้เป็นลำรางระบายน้ำ.....	22
ภาพที่ 19	ภาพแสดงภาพเดิมในขณะน้ำขึ้น.....	22
ภาพที่ 20	แสดงห้องส้วมฝาเป็นสังกะสีที่อยู่ติดคลอง.....	23
ภาพที่ 21	แสดงสะพานข้ามคลองย่อยในชุมชน.....	24
ภาพที่ 22	แสดงที่ตั้งเตาเผาขยะซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณน้ำล้อมรอบ.....	25
ภาพที่ 23	แสดงที่ตั้งเตาเผาขยะ.....	25
ภาพที่ 24	แสดงทางเดินไปเตาเผาขยะ.....	26

สารบัญรูปภาพ(ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 25 ร้านขายผักและผลไม้.....	27
ภาพที่ 26 ร้านขายอาหารสำเร็จข้างทางเดินในคอนเซ็น.....	27
ภาพที่ 27 อาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งอยู่หลังวัดสาขา.....	28
ภาพที่ 28 แสดงอุปกรณ์เครื่องเล่นของเด็กเล็กภายในศูนย์.....	28
ภาพที่ 29 แสดงสนามฟุตบอล.....	29
ภาพที่ 30 แสดงอาคารสถานีอนามัยภายในชุมชน.....	30
ภาพที่ 31 ภาพแสดงท่าเทียบเรือรับจ้างหน้าวัดสาขา.....	31
ภาพที่ 32 ภาพแสดงถนนสุขสวัสดิ์-นาเกลือ.....	32

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนก

	หน้า
แผนที่ที่ 1 แผนที่จังหวัดสมุทรปราการ.....	5
แผนที่ที่ 2 แผนที่อำเภอพระสมุทรเจดีย์.....	6
แผนที่ที่ 3 แผนที่หน่วยคินและคำอธิบาย.....	11

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนผนผ้ง

	หน้า
แผนผ้งที่ 1 แสดงการกระจายกลุ่มตัวอย่างที่ถูกสั้กษณผ้ในชุมชน.....	56

สถาบันวิทธยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา.....	42

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและสาระสำคัญ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน มาตรการที่สำคัญ คือลดความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยการกำหนดแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (2540-2544) มีมาตรการที่สำคัญคือ เปลี่ยนจากการเน้นพัฒนาเศรษฐกิจมาเป็นการพัฒนาคนเป็นจุดหมายหลัก เป้าหมายหลักเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต การพัฒนาคนจึงเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา นอกจากนั้นยังเน้นด้านการบริหาร การจัดการ และการวางแผนลงไปสู่ระดับล่างเพื่อให้ประชาชนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ในด้านนโยบายเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้น เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการดำรงชีวิตและพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรควบคู่ไปกับการฟื้นฟูบูรณะให้ทรัพยากรธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ และควบคุมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ให้มีประสิทธิภาพเกิดความสมดุล ทั้งในด้านการระบบนิเวศและสภาพแวดล้อม ซึ่งสามารถสนับสนุนคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน และเป็นฐานการผลิตทางเศรษฐกิจของประเทศ

ชุมชนบ้านสาขลา ตำบลนาเกลือ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ริมน้ำและลำคลองมาเป็นเวลานาน ชาวชุมชนมีอาชีพดั้งเดิมคือ การทำนาข้าว แต่ต่อมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ซึ่งเกิดจากระดับน้ำทะเลซึมเข้ามาแทนที่น้ำจืดในดินมากขึ้น ทำให้ไม่สามารถทำนาข้าวต่อไปได้ จึงต้องเปลี่ยนอาชีพมาเป็นการทำนาเกลือ แต่ปัจจุบันก็ไม่สามารถทำนาเกลือได้อีกเนื่องจากน้ำท่วมมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านเปลี่ยนอาชีพมาเป็นการทำนาเกลือ ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน ซึ่งจากรายงานการวิจัยเมืองสมุทรปราการ (2527) กล่าวว่านอกจากการทำประมงแล้วในจังหวัดสมุทรปราการยังมีการทำนาเกลือที่ ตำบลสาขลาหรือตำบลนาเกลือ เพราะเป็นบริเวณที่อยู่ติดกับชายทะเลเป็นโคลนและน้ำเค็มขึ้นถึง จึงเหมาะอย่างยิ่งสำหรับทำนาเกลือและนาเกลือ ชาวสาขลาหรือชาวนาเกลือ

จะทำนาเกลือเฉพาะฤดูแล้งกับฤดูหนาว ประมาณ 6 เดือน ในช่วงฤดูฝนชาวนาเกลือจะเปลี่ยนอาชีพไปทำการประมง ดังนั้นรายได้จึงไม่มั่นคงนัก สภาพการผลิตเกลือจะผลิตเพื่อใช้ภายในประเทศมิได้ขยายไปสู่ตลาดต่างประเทศ เพราะเกลือของจังหวัดสมุทรปราการมีความเค็มน้อยและเป็นสีดํา ทำให้เสียราคาและตลาดแคบ ปัจจุบันชาวสาขานาเกลือจึงหันมาทำนาเกลือมาก ซึ่งใช้เวลาเลี้ยงเพียง 3-4 เดือนก็ขายได้ นาเกลือจะใช้พื้นที่ตั้งแต่ 5-10 ไร่ และทำรายได้ดีกว่าการทำนาเกลือ

ลักษณะพื้นที่ที่ชาวชุมชนอยู่อาศัยมีสภาพเป็นพื้นที่ป่าชายเลน มีต้นไม้ประจำถิ่น คือต้นแสม, ต้นโกงกาง และต้นลำพู ชุมชนนี้มีลักษณะทางกายภาพที่น่าสนใจ คือ เมื่อมองจากภาพถ่ายทางอากาศพบว่าเป็นชุมชนกลุ่มใหญ่ประมาณ 1,157 ครัวเรือน กระจุกรวมกันอยู่หนาแน่น อยู่ในคลองป่าชายเลนมองไม่เห็นจากภายนอก ทำให้สมัยก่อนชุมชนนี้ได้ถูกขนานนามว่าชุมชนลับแล และมีลำคลองหลายสายวังตัดไปมาซึ่งใช้สัญจรกันเฉพาะในชุมชน การติดต่อกับชุมชนภายนอกเป็นไปโดยลำบาก เนื่องจากการเข้าถึงชุมชนในสมัยก่อน ต้องใช้เส้นทางของลำคลองสรรพสามิตเท่านั้น จากลักษณะการตั้งถิ่นฐานและการประกอบอาชีพทำให้เห็นชัดว่าชุมชนนี้มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสภาพแวดล้อมไม่ว่าจะเป็น คลอง, ทะเล, ป่าชายเลน ซึ่งเป็นลักษณะที่น่าสนใจในการที่จะศึกษาถึงการอยู่อาศัยภายในชุมชน

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะที่อยู่อาศัยของชุมชนทางด้านกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ
- 2) เพื่อศึกษาถึงปัญหาการอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอันประกอบด้วย ลำคลอง และป่าชายเลน
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการอยู่อาศัย ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

ขอบเขตของการศึกษา

ด้านพื้นที่ : ชุมชนบ้านสาขานาเฉพาะ 4 หมู่บ้าน ต. นาเกลือ อ.พระสมุทรเจดีย์ จ. สมุทรปราการ
ขนาดพื้นที่ประมาณ 11,162 ไร่

ลักษณะและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ชุมชนในหมู่บ้านสาขา ในตำบลนาเกลือ ซึ่งในตำบลนาเกลือ มีหมู่บ้านทั้งสิ้น 8 หมู่บ้าน ซึ่งได้แก่

หมู่ที่ 1. ชื่อบ้านขุนสมุทรไทย

หมู่ที่ 2. ชื่อบ้านนาเกลือ

หมู่ที่ 3. ชื่อบ้านสาขา

หมู่ที่ 4. ชื่อบ้านสาขา

หมู่ที่ 5. ชื่อบ้านสาขา

หมู่ที่ 6. ชื่อบ้านคลองทะเล

หมู่ที่ 7. ชื่อบ้านสาขา

หมู่ที่ 8. ชื่อบ้านคลองกระออม

ดังนั้นจะเลือกศึกษาเฉพาะ บ้านสาขาซึ่งมีทั้งสิ้นจำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 3,4,5 และ 7 เนื่องจากเป็น 4 หมู่บ้านที่อยู่ติดกันเป็นกลุ่ม(รูปภาพที่ 2 ภาพถ่ายทางอากาศ) และเข้าถึงได้สะดวกกว่าหมู่บ้านอื่นที่เหลือ ซึ่งการเข้าถึงลำบากต้องใช้เรือเป็นพาหนะเดินทาง

จำนวนตัวอย่าง

จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างซึ่งมีทั้งหมด 4 หมู่บ้าน 1,157 ครัวเรือน (ข้อมูลประชากรปี 2542) การกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนประชากรที่ขอบเขตความเชื่อมั่น 95 % ของ Herbert Arkin and Raymond R. Colton (1963: 151-152) นั่นคือ ถ้ามีครัวเรือนประมาณ 1,157 คน ให้ใช้ขนาดตัวอย่างประมาณ 245 ชุดเป็นอย่างน้อย

กลุ่มเป้าหมาย

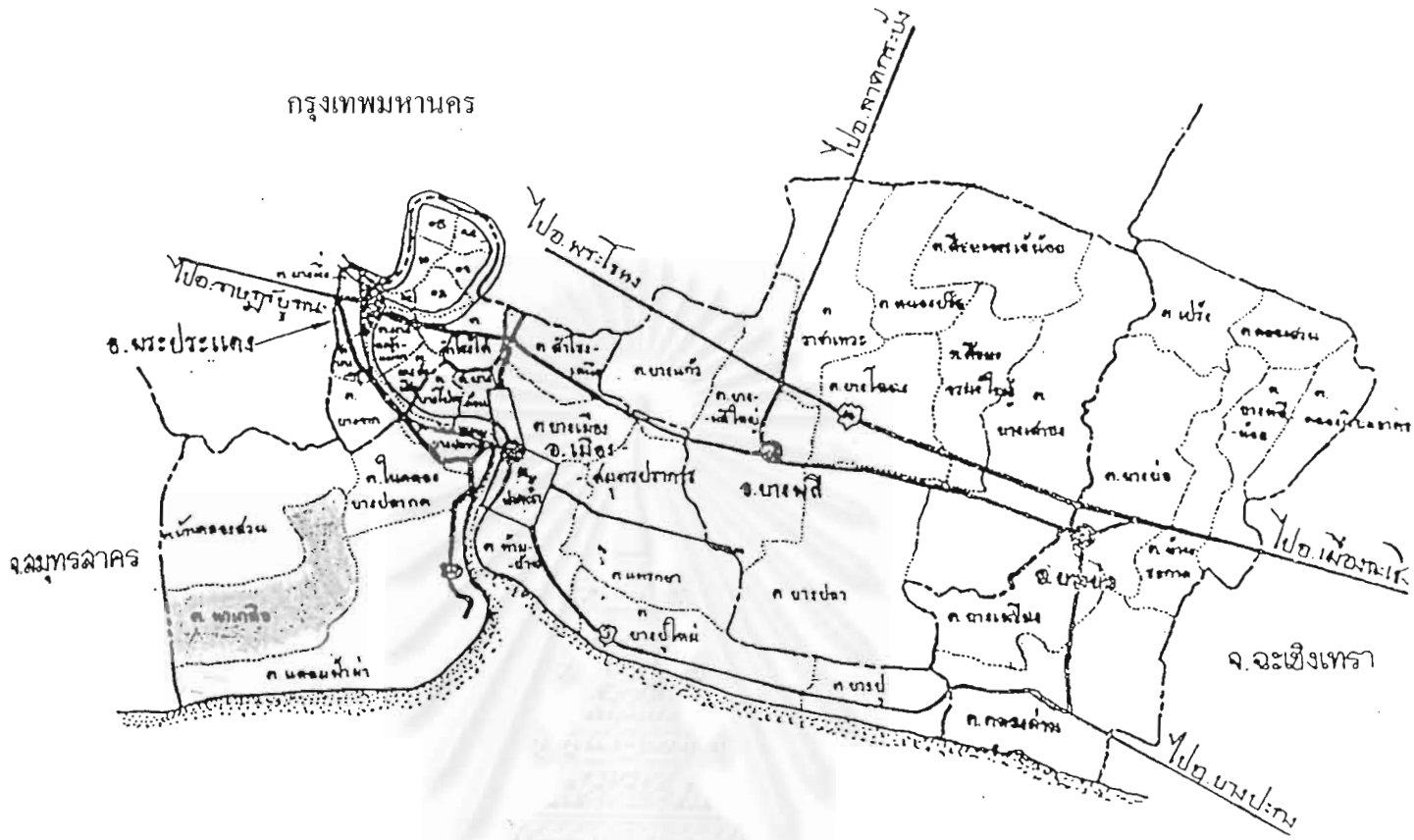
กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ที่จะสอบถามนั้น จะเจาะจงให้เป็นสมาชิกที่เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือสมาชิกในครอบครัวหรือผู้มีส่วนรับผิดชอบในครอบครัว เพื่อคำตอบที่ได้จะส่งผลถึงสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงและการตัดสินใจ หรือการเปลี่ยนแปลงภายในครอบครัว

วิธีดำเนินการศึกษา

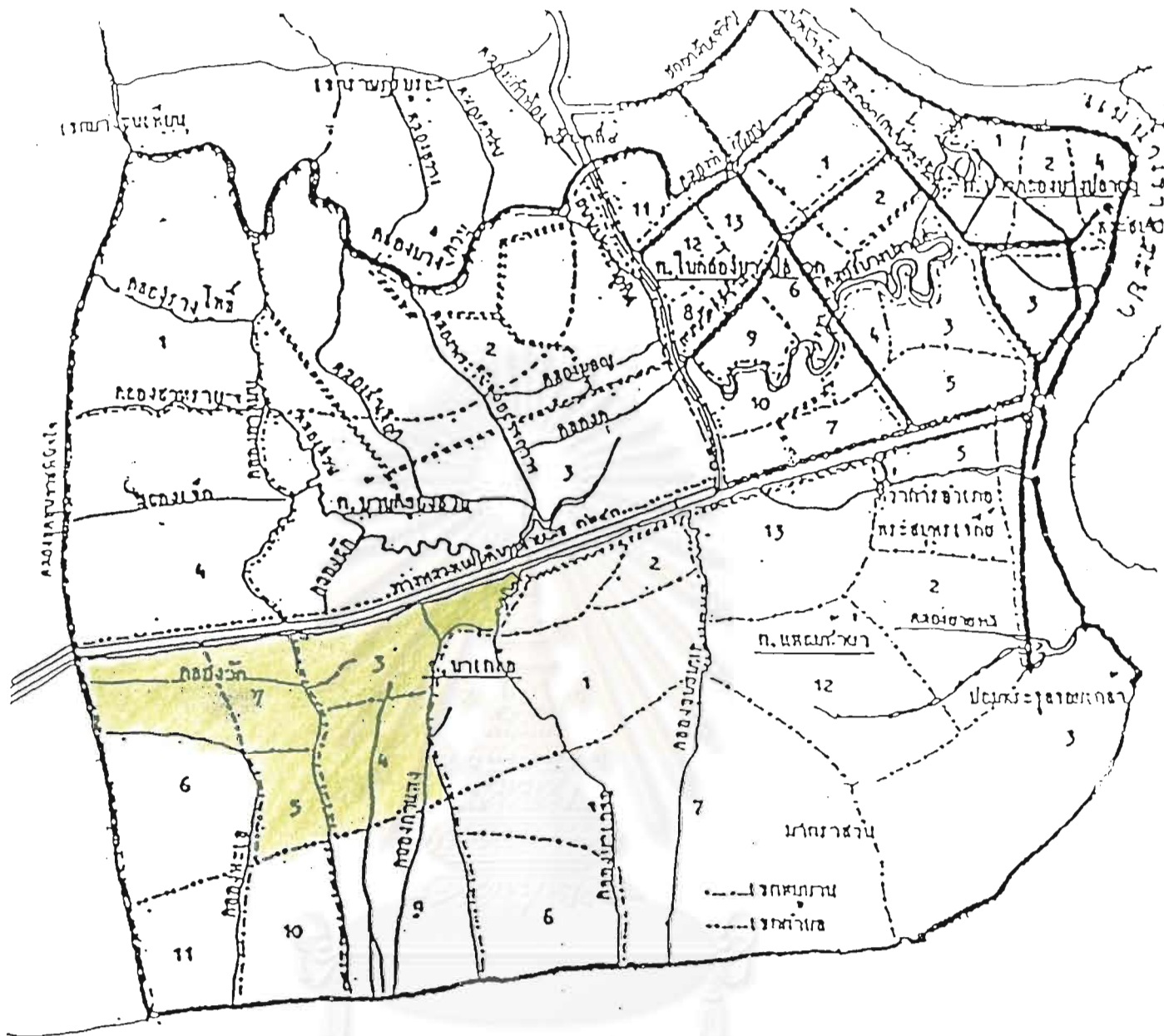
ในการศึกษาวิจัยนี้มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการในการศึกษาวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการสำรวจภาคสนามในพื้นที่ศึกษา เพื่อให้ทราบถึงลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร บริการพื้นฐาน และการตั้งถิ่นฐานของชุมชน และระบบชุมชน มีขั้นตอนและวิธีการเก็บข้อมูลดังนี้
  - 1.1 ข้อมูลที่จัดเก็บประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม โดยการออกแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์และการสังเกต คือ
    - ก. การสำรวจภาคสนาม (Field Survey) โดยการเก็บข้อมูลตามแบบสอบถาม โดยจะกระจายครัวเรือนไปตามหมู่บ้านซึ่งได้แก่ หมู่ที่ 3,4,5 และ 7
    - ข. การสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ เช่น สถานีอนามัย ประจำหมู่บ้าน และสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ได้แก่ผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่บ้าน
  - 1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่รวบรวมได้จากหน่วยงานราชการในท้องถิ่น เอกสารทางวิชาการ เป็นต้น
2. ขั้นตอนและการวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล นำผลข้อมูลที่ได้รับจากการแจกแบบสอบถามมาประมวลผลใน โปรแกรม SPSS โดยใช้ค่าเฉลี่ย, ค่าร้อยละ และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ประกอบกับข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์, การสังเกต และข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. สรุปผลข้อมูลที่ได้รับ เพื่อเสนอเป็นแนวทางในการพัฒนา แก้ไข และปัญหาที่เกิดขึ้น และปรับปรุงที่อยู่อาศัย ให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ที่ 1 แผนที่จังหวัดสมุทรปราการ

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

----- เส้นแบ่งเขตตำบล
 - - - - - เส้นแบ่งเขตหมู่บ้าน

แผนที่ที่ 2 แผนที่อำเภอพระสมุทรเจดีย์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทำให้ทราบถึงลักษณะที่อยู่อาศัยในชุมชน การอยู่อาศัย ความเป็นชุมชน สังคม และเศรษฐกิจของชุมชน
- 2) ทำให้ทราบถึงปัญหาของการอยู่อาศัย
- 3) เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาในด้านการอยู่อาศัยของชุมชนที่มีลักษณะทางด้านกายภาพใกล้เคียงกัน

คำจำกัดความ

1. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ หมายถึง ลำคลอง และป่าชายเลน
2. การอยู่อาศัย หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในการใช้ชีวิตประจำวันภายในที่อยู่อาศัยและชุมชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

สภาพทั่วไปและรายละเอียดของชุมชน

ตำบลนาเกลือตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรปราการ 15 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 23,711 ไร่ โดยพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตรจำนวน 20,000 ไร่ แบ่งการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน อาชีพหลักของประชากรในตำบล คือ การทำนาเกลือ, ทำนาเกลือ และรับจ้างทั่วไป บ้านเรือนพักอาศัยส่วนใหญ่อยู่ริมคลอง

การคมนาคม มี 2 ทาง คือ

ทางบก ใช้ถนนสุขสวัสดิ์-นาเกลือ ระยะทาง 7.5 ก.ม. แยกจากถนนสุขสวัสดิ์ไปป้อมพระจุลจอมเกล้า พึ่งจะมีถนนใช้เป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2539

ทางน้ำ ใช้คลองสรรพสามิต โดยนั่งเรือโดยสารหางยาวจากท่าเรือตลาดปากน้ำเป็นเวลาประมาณ 20 นาที

การศึกษา มีโรงเรียนระดับประถม 3 แห่ง และโรงเรียนมัธยม 1 แห่ง คือ

1. โรงเรียนชุมชนวัดสาขา อยู่ที่หมู่ที่ 3 อยู่ในชุมชนที่วิจัย
2. โรงเรียนวัดศรีคงคาราม อยู่ที่หมู่ที่ 6
3. โรงเรียนบ้านขุนสมุทรไทย อยู่ที่หมู่ที่ 1
4. โรงเรียนสาขาสุทธิราอุปถัมภ์ อยู่ที่หมู่ที่ 4

การสาธารณสุข มีสถานอนามัย 2 แห่ง อยู่ที่หมู่ที่ 3 และหมู่ที่ 6

การรักษาความปลอดภัย มีสถานีตำรวจภูธร 1 แห่ง คือ สถานีตำรวจภูธรสาขา

การศาสนา มีวัดพุทธจำนวน 3 แห่ง คือ

1. วัดสาขา อยู่ที่หมู่ที่ 3
2. วัดศรีคงคาราม อยู่ที่หมู่ที่ 6
3. วัดภวนาราม อยู่ที่หมู่ที่ 1

ความเป็นมาของชุมชนบ้านสาขา (Sakhla Village)

หมู่บ้านสาขาเป็นหมู่บ้านมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า มีประวัติความเป็นมาช้านาน ตั้งแต่ครั้งสมัยสุโขทัย หรืออยุธยาตอนต้น คำว่า “สาขา” มาจากคำว่า “สาวกล้า” ปัจจุบันบ้านสาขที่ตั้งอยู่ที่ ตำบลนาเกลือ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ และมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เป็นชุมชนชาว

ประมง อาชีพส่วนใหญ่ทำการประมง และผลิตภัณฑจากสัตว์ทะเล เช่น กะปิ กุ้งแห้ง นอกจากนี้ยังมีการละเล่นพื้นเมือง ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่ยังคงสืบสานอยู่ถึงปัจจุบัน (ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอพระสมุทรเจดีย์)

ภาษาถิ่น (Dialect)

เหมือนกับของชาวบ้านภาคกลางทั่วไป เพียงแต่ทางเสียงจะมีลักษณะเหนือเหมือนภาษามอญ พูดเร็ว มีที่แตกต่างจากภาคกลางบ้าง เช่น การเรียกชื่อของไข่ โอง - โพล, ตู - ฮั่ว, ผ้าขาวม้า - ผ้าฮัโป, รั้ว - แตะ และ ขนมจาก - ขนมฝ่าง และคำลงท้ายจะมีคำว่า “นิ” “เนอะ” “เงี๊ยะ” และ “ดี” (ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอพระสมุทรเจดีย์)

ลักษณะทางกายภาพของชุมชนบ้านสาขลา

ที่ตั้งชุมชนและอาณาเขตติดต่อ

ชุมชนบ้านสาขลา หมู่ 3,4,5 และ 7 ถนน สุขสวัสดิ์ - นาเกลือ ต.นาเกลือ นอกเขต
สุขาภิบาล อ. พระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

ขอบเขตที่ตั้ง

ทิศเหนือ	ติดกับคลองสรรพสามิต
ทิศใต้	ติดกับหมู่ที่ 10 ตำบลแหลมฟ้าผ่า
ทิศตะวันออก	ติดกับชุมชนหมู่ที่ 1 บ้านขุนสมุทรไทย ตำบลนาเกลือ
ทิศตะวันตก	ติดกับชุมชนหมู่ที่ 6 บ้านคลองทะเล ตำบลนาเกลือ

(ดูแผนที่ที่ 2)

ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่น้ำทะเลท่วมถึง และพื้นดินจะเค็มจัดในฤดูแล้ง โดยมากจะเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำป่าจากและ ป่าฝืนจากต้นแสมและต้นโกงกาง

สภาพที่ดิน เป็นบ่อกึ่งและบ่อปลา

ลักษณะดินในพื้นที่ จากโครงการศึกษาแผนการลงทุนของจังหวัดสมุทรปราการ (2537) แสดงว่าลักษณะดินอยู่ในลักษณะหน่วยดินที่ 1 และหน่วยดินที่ 8 ดังแสดงในแผนที่ที่ 3

ลักษณะหน่วยที่ดิน 1 มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบเรียบ มีความลาดชัน 0-1 เปอร์เซ็นต์ เป็นดินลึกมาก มีการระบายน้ำแลวมมาก ลักษณะเนื้อดินเป็นดินเหนียว หรือดินเหนียวปนทรายแป้ง ทั้งดินบนและดินล่างมีสภาพดินเป็นดินเค็ม เนื่องจากมีน้ำทะเลท่วมถึงและระดับน้ำใต้ดินอยู่สูงเกือบถึงผิวหน้าดินเกือบตลอดปี หน่วยดินนี้จะอยู่เป็นแนวยาวขนานกับริมชายฝั่งทะเลบริเวณปากอ่าวไทย สำหรับการไ้ใช้ที่ดินแต่เดิมนั้นส่วนใหญ่เป็นป่าจาก และป่าไม้โกงกาง ซึ่งมีความหนาแน่นมาก ปัจจุบันสภาพป่าเหล่านี้ถูกแผ้วถางเพื่อทำการเพาะเลี้ยงกุ้งเกือบหมดสิ้นแล้ว ส่วนที่ยังคงเหลือบ้างเป็นแนวยาวแคบๆ บริเวณริมลำคลองเท่านั้น

หน่วยที่ดิน 8 เป็นพื้นที่บ่อปลาบ่อกุ้งอยู่ถัดจากริมชายฝั่งทะเล มีลำคลองสายสั้นๆ จำนวนมากเชื่อมโยงติดต่อกัน และไหลลงสู่ทะเล ปริมาณน้ำในคลองขึ้นอยู่กับการขึ้นลงของน้ำทะเลในอ่าวไทย ลักษณะพืชพรรณเป็นพวกป่าจากขึ้นตามแนวยาวแคบๆ บริเวณริมคันคลองโดยตลอด

ลักษณะภูมิอากาศ

เป็นอากาศแบบชายทะเล โดยมีอากาศเย็นสบาย ไม่ร้อนจัดในช่วงฤดูร้อน มีความชื้นในอากาศสูง เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากลมทะเลของอ่าวไทยและมรสุมตะวันตกเฉียงใต้

การใช้ประโยชน์ที่ดิน

ข้อกำหนดแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินของสำนักงานผังเมืองกำหนดให้พื้นที่ในบริเวณนี้เข้าข่ายข้อ 6 คือ ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม (ดูภาพที่ 1)

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

N

ภาพที่ 2 ภาพถ่ายทางอากาศของชุมชนบ้านสาขลา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการสังเกตพื้นที่ในชุมชนพบว่า การใช้ที่ดินในชุมชนนั้นส่วนใหญ่จะเป็นบ่อกึ่ง บ่อปลา บ่อปลู้อ้อมรอบชุมชน(ดูภาพที่ 2) โดยที่อยู่อาศัยจะหนาแน่นมาก ตรงรอยต่อระหว่างหมู่บ้าน โดยมีคลองตัดผ่านหลายสาย

ลักษณะทั่วไปทางกายภาพของที่อยู่อาศัยในชุมชนบ้านสาขลา

ชุมชนบ้านสาขลาเป็นชุมชนริมน้ำเกือบทั้งหมด มีคลองหลายขนาดล้อมรอบ อยู่ใกล้ทะเล (นั่งเรือหางยาวไปออกทะเลประมาณ 15 นาที) ทำให้คลองได้รับอิทธิพลของทะเลหนุนขึ้น - ลง รวดเร็วมาก ทำให้เกิดน้ำท่วม บ้านเรือนส่วนใหญ่จึงมีได้สูง แต่จากสภาพดินซึ่งส่งผลต่อการทรุดตัวของบ้าน ทำให้ในปัจจุบัน จะพบบ้านหลายลักษณะ อาทิเช่น เดิมบ้านมีได้สูงคนเดินลอดได้ ใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ แต่ปัจจุบันกลับเป็นเพียงแค่นิคมพื้นที่เท่านั้น ไม่สามารถใช้งานได้สูงได้เต็มที่เช่นเคย

การแก้ปัญหาการจมทรุดตัวของบ้าน ชาวบ้านที่มีเงินจะทำการดีดตัวบ้าน โดยการต่อเสาบ้านและยกพื้นบ้านขึ้นบนเสาที่แก้ไขใหม่แล้ว โดยจะสร้างบ้านให้สูงไว้ อย่างเช่นเดิมเป็น 2 ชั้นก็ดีดบ้านขึ้นและสร้างเพิ่มเป็น 3 ชั้น ซึ่งวัสดุหลักในการสร้างบ้าน ได้แก่ไม้ เนื่องจากมีน้ำหนักเบา และเป็นความคุ้นเคยของช่างรับเหมาอยู่ในพื้นที่ (ดูภาพที่ 3-4)

หมายเหตุ: จากการสอบถามปรากฏว่า ส่วนใหญ่ใช้เสาไม้ หรือคอนกรีตบนตอม่อฐานรากแผ่นบนเสาเข็ม ไม้ขนาดประมาณ 5 x 5 เมตร)

ตอม่อฐานราก
เตรียมขึ้นเสา
บ้านสร้างใหม่

ภาพที่ 3 แสดงตอม่อฐานรากเพื่อสร้างบ้านใหม่โดยใช้ถ้งส้วม

ภาพที่ 4-5 เป็นรูปที่แสดงการติดบ้าน โดยการทำฐานรากใหม่และต่อเพิ่มความสูงของเสา

ภาพที่ 6 ภาพบ้านที่ติดเสร็จแล้ว กลายเป็นบ้าน 3 ชั้น

ภาพที่ 7 ภาพการตีตบ้าน

ภาพที่ 8 บ้านที่ตีตเสร็จแล้ว เป็นบ้าน 3 ชั้น

ภาพที่ 9 แสดงการต่อเติมบ้านซึ่งเดิมเป็นเรือนไทยที่ชำรุด และต่อเติมพื้นที่ใช้สอย

ภาพที่ 10 ภาพบ้านเรือนไทยซึ่งปรับปรุงฐานราก และเพิ่มเติมพื้นที่ใช้สอยรอบบริเวณบ้านเรียบร้อยแล้ว

สภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชน อากาศเย็นสบาย เป็นชุมชนริมทะเล และอยู่ต่อเนื่องจากทะเล และเป็นพื้นที่ที่น้ำท่วมถึง ดินไม้ส่วนใหญ่จะเป็นดินล้าฟู, ดินจาก, ดินแสม และดินโกงกาง แต่ปัจจุบันดินไม้เหล่านี้เหลืออยู่น้อยลงมาก เนื่องจากการหักถางเพื่อทำปอเลี้ยงกุ้ง, เลี้ยงปู ที่ดินทั้งหมดเป็นที่ที่มีเจ้าของ ซึ่งแม้บางส่วนจะไม่มีโฉนดแต่ก็เป็นที่รู้จักกันว่าเป็นที่ดินของใคร

ภาพที่ 11 ภาพแสดงสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของชุมชน ทางเดินในชุมชนข้างทางจะมี ดินจาก, ดิน โกงกาง ซึ่งปัจจุบันมีเหลือน้อยมากเนื่องจากถูกหักถางเพื่อปลูกที่ อยู่อาศัยและทำเกษตรกรรม

ภาพที่ 12 ภาพแสดงคลองที่ใช้ในการสัญจร โดยริมตลิ่งจะมีดินแสมขึ้นเป็นแนว ซึ่งจะ ช่วยกันตลิ่งพัง

ลักษณะทั่วไปของ สภาพแวดล้อม สาธารณูปโภค -สาธารณูปการในชุมชนบ้านสาขลา

การสัญจรภายในชุมชน

จากการสำรวจโดยผู้วิจัยซึ่งได้เข้าไปสำรวจชุมชนประมาณ 30 ครั้ง พบว่าด้านการสัญจรภายในชุมชน สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

1. ทางเดินเท้าภายในชุมชน ซึ่งแต่เดิมเป็นแผ่นดินไ้ปูบนเสาไม้ ปัจจุบันได้รับการปรับปรุงเป็นทางเดินพื้นคอนกรีตสำเร็จ กว้าง ประมาณ 90 เซนติเมตร ซึ่งทางเดินนี้จะอยู่สูงกว่าพื้นดิน เนื่องจากน้ำท่วมพื้นผิวเสมอ และจะมีการทรุดตัวอยู่เรื่อยๆ จากการสอบถามพบว่า สร้างได้ 3 ปี น้ำก็ท่วมถึงแล้ว เพราะปัญหาการทรุดตัวของโครงสร้างเนื่องจากสร้างบนดินเลน ในปัจจุบันเมื่อมีการปรับปรุงทางเดินเท้าใหม่ จึงมีการยกทางเดินเท้าขึ้นไปสูงมาก ทางเดินเท้าบางช่วงอยู่สูงกว่าบ้านถึงครึ่งชั้น(ประมาณ 1.20 เมตร) ทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อน
2. ตามเส้นทางคลอง เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีน้ำล้อมรอบ จึงสามารถเดินทางได้ด้วยเรือ แต่ในหน้าแล้ง คลองบางเส้นน้ำแห้งก็ไม่สามารถใช้ได้
3. ทางคันดินขอบวังกึ่ง สำหรับบางบ้านที่อยู่ไกลออกไป เช่นในหมู่ที่ 7 กลุ่มบ้านกระจายไปตามวังกึ่ง จึงใช้คันวังเป็นทางเดินเข้าสู่ชุมชน

ภาพที่13 ภาพแสดงทางเดินเท้าภายในชุมชนอยู่ในหมู่ที่ 7 การปลูกบ้านเรือนค่อนข้างห่างกัน และไม่มีไฟส่องทางเดิน

ภาพที่14 ภาพแสดงทางเดินเท้าภายในชุมชนซึ่งเป็นส่วนที่ชุมชนหนาแน่น มีบ้านเรือน
ขนานไปทั้งสองข้างทางเดิน

ภาพที่15 ภาพแสดงภาพทางเดินเท้าเดิมในขณะน้ำขึ้น น้ำจะท่วมทางเดิน

ภาพที่ 16 ภาพแสดงทางเดินเท้าภายในชุมชน ซึ่งยกสูงขึ้นจากระดับดิน

ภาพที่ 17 ภาพแสดงการสัญจรทางน้ำในชุมชน ในหน้าแล้งบางคลองที่มีขนาดเล็กและน้ำแห้งก็ไม่สามารถใช้เล่นเรือได้ โดยในรูปจะสังเกตเห็นทางเดินแบบเดิมคือเป็นแผ่นไม้ปูบนเสาไม้ซึ่งจะมีให้เห็นบ้าง ในบริเวณที่มีชุมชนไม่หนาแน่น

ระบบระบายน้ำในชุมชน

พบว่าระบบระบายน้ำในชุมชน เป็นไปแบบลำรางธรรมชาติ ที่เชื่อมลงสู่คลอง ซึ่งจากอิทธิพลของระดับน้ำทะเล และสภาพดินซึ่งเป็นดินเลนโดยปกติอยู่แล้ว ทำให้ในชุมชนเกิดน้ำท่วมบ่อยครั้งตามการขึ้นลงของน้ำทะเล แต่จะท่วมอยู่ไม่นานประมาณ 2 ชั่วโมง แต่จากการที่มีการสร้างบ้านเรือนเพิ่มขึ้นมากกว่าสมัยก่อน ทำให้มีกรรมที่ซึ่งบางครั้งทำให้บางบ้าน ไม่มีทางเชื่อมกับร่องน้ำที่เชื่อมต่อกคลอง ทำให้เกิดน้ำเสียขังอยู่ใต้ถุนบ้าน

ในหมู่บ้านไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนทิ้งลงสู่แม่น้ำลำคลอง ส่วนใหญ่จะทิ้งลงคลองโดยตรง หรือทิ้งลงลำรางซึ่งเชื่อมต่อกับคลอง ซึ่งก็เป็นอยู่เช่นนี้ในทุกๆหมู่บ้านนอกเขตเทศบาลของทุกเมืองในประเทศ

ภาพที่ 18 ภาพแสดงคลองย่อยซึ่งใช้เป็น
ลำรางระบายน้ำ

ภาพที่ 19 แสดงภาพเดิมในขณะน้ำขึ้น

ภาพที่ 20 แสดงห้องส้วมฝาเป็นสังกะสีที่อยู่ติดคลองโดยเป็นส้วมที่ถ่ายลงคลองโดยตรง

ระบบไฟฟ้า

บ้านทุกบ้านมีไฟฟ้าใช้ แต่ปัญหาที่มีก็คือเวลาฝนตกหนัก ไฟจะนองมาก(ตามคำบอกเล่าของชาวบ้านเพราะเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกับตำบลแหลมฟ้าผ่า) และไฟฟ้าจะดับอยู่เสมอ ทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือนร้อนอยู่เนืองๆ

ระบบน้ำใช้อุปโภค - บริโภค

ชาวชุมชนบ้านสาขลา แต่เดิมไม่มีน้ำประปาใช้ ซึ่งเดือดร้อนมากต้องซื้อน้ำประปาจากทางเรือ และร่อนน้ำฝนโดยบ้านส่วนใหญ่จะมีคุ่มขนาดใหญ่ไว้ใต้ถุนบ้าน เพื่อเก็บกักน้ำฝนไว้ใช้ในการอุปโภค - บริโภค ซึ่งในสมัยก่อนก็สามารถนำน้ำในคลองมาใช้อุปโภค-บริโภค ได้ แต่ในปัจจุบัน ไม่สามารถจะใช้ได้อีกแล้ว เนื่องจากน้ำในคลองสกปรกขึ้นมากกว่าแต่ก่อน

ปัจจุบันชาวบ้านใช้น้ำในการอุปโภค - บริโภค จากระบบประปาบาดาลขนาดเล็กแบบชุดเจาะ ซึ่งให้บริการ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ชุมชนสาขลา หมู่ 3,4,5 และ 7 โดยมีกรรมการประปาหมู่บ้านดูแล การส่งน้ำในท่ออย่างแข็ง ส่งน้ำขนานไปกับข้างทางเดินเท้าค.ส.ล.ในชุมชน ซึ่งให้บริการหน่วยละ 10 บาท

ภาพที่ 21 แสดงสะพานข้ามคลองย่อยในชุมชน จะสังเกตเห็นท่ออย่างแข็งสีดำซึ่งขนานไปกับสะพาน ซึ่งใช้ส่งน้ำใช้อุปโภค-บริโภค

การจัดเก็บขยะ

ในสมัยก่อนนั้นไม่เคยมีระบบกำจัดขยะเลย ชาวบ้านจะทิ้งลงคลองเป็นส่วนใหญ่ แต่ในปัจจุบันจากการที่ประชากรเพิ่มมากขึ้น และขยะในปัจจุบันมีถุงพลาสติกปนอยู่มากทำให้ย่อยสลายได้ยาก ดังนั้นในปี 2535 ทางชุมชนได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด จัดสร้างเตาเผาขยะระบบอัดน้ำมัน จำนวน 450,000 บาท ซึ่งได้ดำเนินการก่อสร้างเตาเผาขยะ ในพื้นที่ของวัดสาขลา

จากการสอบถามพบว่าเตาเผาขยะได้ใช้งานหลังจากการก่อสร้างเพียงไม่กี่ครั้ง สาเหตุเนื่องมาจาก ชาวบ้านไม่ยอมเสียค่าบริการซึ่งคิดเดือนละ 10 บาท เป็นค่าจ้างคนเก็บขยะและค่าเชื้อเพลิง

ในการเผา และในปัจจุบันเตาเผาขยะนี้ไม่ได้มีการใช้งานอีกเลย ชาวบ้านบอกว่าเสียเนื่องจากไม่ได้ใช้งานแล้ว นอกจากนี้ก็ยังไม่มีการเก็บขยะของเทศบาลอำเภอเข้ามาเก็บขยะในชุมชน

ภาพที่ 22-23 แสดงที่ตั้งเตาเผาขยะซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณน้ำล้อมรอบ ด้านหลังวัด อยู่ถัดจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากทางเดินไปเตาเผาขยะพบว่ามีขยะเยอะมาก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 24 แสดงทางเดินไปเตาเผาขยะซึ่งจะต้องเดินผ่านช่องเก็บศพของวัดสาขลา
สภาพโดยรอบสกปรกมีขยะเกลื่อนข้างทางเดิน โดยเฉพาะขยะประเภท
พลาสติก

ระบบโทรศัพท์

ในอดีต ชาวสาขลาไม่มีโทรศัพท์ใช้ มีแต่โทรศัพท์สาธารณะหน้าวัด 2 เครื่องซึ่งก็เสียเป็นประจำ ปัจจุบัน ชาวชุมชนเพิ่งจะมีโทรศัพท์เป็นของตนเอง ประมาณ 150 หลังคาเรือน โดยได้รับบริการจาก บริษัทเทเลคอมเอเชีย จำกัด(มหาชน) ซึ่งก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ

ร้านค้า-ตลาด

ในชุมชนจะมีตลาดสด 1 ตลาด ซึ่งมีสภาพค่อนข้างเก่าทรุดโทรม แต่จะมีตลาดร้านค้าย่อย ๆ กระจายตัวตามทางเดินทำชุมชนเป็นจุดๆ รวมถึงร้านค้าขายของชำ ร้านขายอาหารด้วย นอกจากนี้ก็มีการเดินขายของตามบ้านด้วย เช่น ขายหอยนางรมเผา ขายเสื้อผ้า ขายผลไม้ดองเป็นต้น และจะมีตลาดนัดใหม่ที่สุดถนนทางเข้าชุมชนทุก ๆ วันอังคารด้วย

ภาพที่ 25 ร้านขายผักและผลไม้ จะเห็นว่าร้านค้าอยู่ต่ำกว่าทางเดิน เนื่องจากมีการยกทางเดินเท้าค.ศ.ต.สูงขึ้นกว่าของเดิม

ภาพที่ 26 ร้านขายอาหารสำเร็จข้างทางเดินในตอนเย็น ขายอยู่ไม่เพียงกี่ชั่วโมงก็หมดแล้ว

โรงเรียน

ภายในชุมชนประกอบด้วยโรงเรียนดังต่อไปนี้

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง ตั้งอยู่ภายในวัดสาขาทางด้านหลังวัด อยู่ในหมู่ที่ 3
2. โรงเรียนประถม 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนชุมชนวัดสาขา ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3
3. โรงเรียนมัธยม 1 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนสาขาสุทธธรรมาอุปถัมภ์ ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 4

ในปัจจุบัน โรงเรียนทั้งสองแห่ง กำลังดำเนินการจัดสร้างบ่อดักไขมัน

ภาพที่ 27 อาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งอยู่หลังวัดสาขา

ภาพที่ 28 แสดงอุปกรณ์เครื่องเล่นของเด็กเล็กภายในศูนย์

สวนสาธารณะและลานกีฬา

มีสนามฟุตบอล 1 แห่ง อยู่หลังวัดสาขาเลขที่เก็บศพวัดเข้าไป แต่จากสภาพที่พบเห็น มีการนำขยะไปทิ้งที่สนามฟุตบอลเป็นจำนวนมาก และจากการสอบถามพบว่าพื้นที่บริเวณสนามฟุตบอลเป็นพื้นที่ลุ่มที่น้ำท่วมถึงเสมอ

ภาพที่ 29 แสดงสนามฟุตบอลซึ่งอยู่ในบริเวณวัดเลขที่เก็บศพและเตาเผาขยะ จากสภาพที่เห็นพบว่ามี การนำขยะมาทิ้งในบริเวณนี้เป็นจำนวนมาก ชนิดของขยะส่วนใหญ่เป็นถุงพลาสติก และผิวสนามฟุตบอลมีน้ำท่วมถึงอยู่เป็นประจำ

สถานีนอนามัย

มีสถานีนอนามัย 1 แห่ง ซึ่งขึ้นกับสาธารณสุขอำเภอพระสมุทรเจดีย์ เปิดให้บริการประชาชน ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 3 นอกจากนี้ยังมีศูนย์สาธารณสุข 1 แห่งต่อ 1 หมู่บ้าน รวม 3 แห่ง (ยกเว้นหมู่ 3) ซึ่งจะให้บริการเบื้องต้น เช่น ปฐมพยาบาล, ฉีด ยากันสุนัขบ้า, ให้ความรู้ด้านการต่อต้านยุงลาย โดยมีกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขเป็นผู้ดูแล

ภาพที่ 30 แสดงอาคารสถานีนอนามัยภายในชุมชน เป็น 1 ใน 2 แห่งที่มี OPEN SPACE ในที่ดินมากที่สุดตรงลงมาจากลานวัดสาขา ซึ่งเป็นลานคอนกรีตที่มีน้ำท่วมถึงสลับกัน

การเข้าถึงชุมชน

การเข้าถึงของชุมชน สามารถเดินทางได้ 2 วิธี คือ

1. ทางน้ำผ่านคลองสรรพสามิต โดยการนั่งเรือหางยาวจากหลังตลาดปากน้ำ ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยามาข้างฝั่งตะวันตกเข้าคลองสรรพสามิต และเลี้ยวซ้ายเข้าคลองสาขา มาจอดที่ท่าเรือหน้าวัดสาขา แต่การเดินทางโดยเรือนี้จะมีข้อจำกัด คือ เวลาในการวิ่งเรือ ในช่วงเช้าเรือจะวิ่งตั้งแต่ตี 3 จนถึง 9 โมงเช้า และเริ่มอีกทีตอนบ่ายโดยวิ่งทุกๆ 20 นาที ขึ้นอยู่กับจำนวนคนถ้าคนน้อยมากก็ยังไม่ออก เรือรอบสุดท้ายจากปากน้ำไปสาขา ออกเวลา

18.00 น และเรือรอบสุดท้ายจากสาขลาไปปากน้ำออกเวลา 16.00น ค่าโดยสาร 20 บาท ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 20 นาที

หมายเหตุ: คลองสรรพสามิต เป็นคลองที่ขุดในท้องที่อำเภอพระสมุทรเจดีย์ แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลแหลมฟ้าผ่าไปยังตำบลนาเกลือ แล้วไหลไปออกคลองขุนราชพินิจในจังหวัดสมุทรสาคร เป็นคลองที่ขุดเพื่อช่วยเหลือชาวนาเกลือใช้ลำเลียงเกลือส่งไปขาย (คลองนี้ขุดในสมัยรัฐบาลของหลวงประดิษฐมนูธรรม) คลองสรรพสามิตให้ประโยชน์ในการคมนาคมและการพาณิชย์มาก

2. ทางบก จากถนนสุขสวัสดิ์ - นาเกลือ โดยโดยสารรถรับจ้างประจำทางสายเจดีย์-อำเภอ-สาขลา (เจดีย์ หมายถึง พระสมุทรเจดีย์, อำเภอ หมายถึง อำเภอพระสมุทรเจดีย์) ซึ่งการเดินทางทางรถสะดวกกว่า เพราะมีรถออกตลอดเวลา

หมายเหตุ: ถนนสุขสวัสดิ์ - นาเกลือ ระยะทาง 7.5 กิโลเมตร เป็นถนนสร้างใหม่ประมาณ 3 ปี ลักษณะเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก ไม่มีขอบถนน ไม่มีรางระบายน้ำ กว้างประมาณ 7 เมตร 2 ช่องทางสวนกัน

ภาพที่ 31 ภาพแสดงท่าเทียบเรือรับจ้างหน้าวัดสาขลา ท่าเทียบเรือตอกเสาเข็มกันดินค้ำอยู่หลายเดือนแล้ว

ภาพที่ 32 ภาพแสดงถนนสุขสวัสดิ์- นากลือ ซึ่งเป็นถนนที่เพิ่งสร้าง เป็นถนนเส้นเดียวที่
เข้าสู่ชุมชน มีความยาว 7.5 ก.ม. จากถนนสุขสวัสดิ์ ขนานกับตัว
คลองสรรพสามิต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องการอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ: กรณีศึกษาชุมชนบ้านสาขลา ตำบลนาเกลือ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ มีทฤษฎีและแนวความคิดที่ใช้ในการวิจัยหลายประการ ซึ่งสามารถจำแนกเป็นกลุ่มเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. แนวความคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมระดับตำบลและหมู่บ้าน
2. แนวความคิดด้านการจัดการและวางแผนพัฒนาทรัพยากรชายฝั่งทะเล
3. แนวความคิดด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติของพื้นที่ชายทะเล
4. แนวความคิดด้านการตั้งถิ่นฐาน
5. แนวความคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชน

1. แนวความคิดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นงานที่สำคัญยิ่งในการใช้เก็บรักษา สงวน ซ่อมแซม และปรับปรุง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นแนวการดำเนินงานที่จะต้องกำหนดไว้เพื่อใช้ในการปฏิบัติ

เกษม จันทร์แก้ว (2530: 294) กล่าวว่า นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปเข้าใจความหมายของ “การจัดการสิ่งแวดล้อม” (environmental management) ก็คือ “การดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพโดยจะทำอะไรก็ได้ แต่ต้องไม่ให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม” กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ การจัดการสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นการกำหนดกิจกรรมที่จะทำซึ่งจะเป็นกิจกรรมใดก็ได้ และกิจกรรมเหล่านั้นต้องไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม เมื่อดำเนินการไปแล้ว สิ่งแวดล้อมทั้งระบบนั้นๆสามารถจะเอื้ออำนวยให้มวลมนุษย์ พืช สัตว์ และสิ่งแวดล้อมอื่นอย่างถาวรต่อไป โดยไม่ขัดสนหรือเป็นปัญหาแต่อย่างใด”

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง Jolly (1978) ได้ให้ความหมายการจัดการสิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้

“การจัดการสิ่งแวดล้อม คือ ขบวนการกำหนดให้ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น มีส่วนทำให้การใช้สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมนั้นจะให้สิ่งต้องการพื้นฐานขั้นต่ำหรือมากกว่า”

Winslow and Gubby (1976) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างง่าย ๆ ว่า “การจัดการสิ่งแวดล้อมหมายถึงการพิจารณาตรวจสอบทรัพยากรในพื้นที่อย่างดีแล้วตัดสินใจว่าจะทำอะไรที่โครงการ โดยมีให้กีดอันตรายมาก จนทำให้สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์อาศัยมีเหลืออยู่น้อยชนิดต้องเสียไป

Dasmann (1976: 1331-1335) มิได้ให้คำนิยามของคำว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมแต่ให้เป็นคำว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแทน ซึ่งถ้าพิจารณาอย่างรอบคอบถึงความหมายแล้ว จะมีความหมายไม่ต่างไปจากของ Jolly(1978) Winslow and Gubby (1976) ซึ่ง Dasmann ได้ให้ความหมายของคำว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้

“การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หมายถึงการใช้สิ่งแวดล้อมอย่างสมเหตุสมผล เพื่ออำนวยความสะดวกและเป็นอยู่ของมนุษย์มีคุณภาพสูงสุดตลอดไป”

อาจกล่าวได้ง่าย ๆ ในทำนองเดียวกันก็คือว่า การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้น เป็นการนำทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมาใช้อย่างสมเหตุสมผล ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการมีชีวิตอยู่อย่างมีอนาคตของมวลมนุษยชาติ โดยพยายามหลีกเลี่ยงผลเสียที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมเป็นหลักสำคัญ

จากคำนิยามดังกล่าว เกษม จันทร์แก้ว (2530: 296) กล่าวว่า สามารถชี้ให้เห็นว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมคือ

1. การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นคำที่เหมือนกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ต่างกันที่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนั้นเป็นเหมือนทฤษฎี และหลักการ ไม่ได้มีแผนงานปฏิบัติ ส่วนคำว่าจัดการสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นคำที่มีความหมายในเชิงปฏิบัติได้
2. การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นขบวนการซึ่งหมายถึงว่า ต้องมีขั้นตอนการดำเนินงานอย่างมีแบบแผน มิใช่จะทำอะไรก็ได้ กล่าวคือต้องมีจุดเริ่มต้นและลงท้าย ด้วยเหตุนี้ การจัดการสิ่งแวดล้อมจึงสามารถ ขอมรับได้ในทางปฏิบัติและเป็นไปตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ทุกประการ

3. การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นเสมือนแผนงานในการดำเนินการทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งการกำหนดแผนงานนี้จะต้องครอบคลุมนโยบาย มาตรการ แผนงาน และโครงการ(หรือแผนปฏิบัติ action plan)
4. การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในระบบสิ่งแวดล้อม โดยต้องยึดหลักอนุรักษ์วิทยา หรืออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ใช้ต้องตระหนักว่าต้องมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสำหรับมวลมนุษยชาติตลอดไป ทั้งปริมาณที่เพียงพอ คุณภาพเป็นไปตามความต้องการ และเวลาที่ต้องการต้องมีให้ได้ นอกจากนี้การใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมต้องไม่ให้เกิดผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้งทางตรงและทางอ้อม แต่ถ้าหลีกเลี่ยงไม่ได้ ก็ยอมให้เกิดได้น้อยที่สุดหรือเกิดได้ตามความสามารถของธรรมชาติ
5. การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นแนวทางหนึ่งของนิเวศน์พัฒนาปฏิบัติ หรือหมายถึง ecodevelopment in action กล่าวคือ การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นหลักการที่เปิดโอกาสให้มีการใช้ทรัพยากรได้ แต่ต้องไม่ให้คุณค่าทางนิเวศน์วิทยาสูญเสียไป หมายถึงว่าการนำทรัพยากรมาใช้นั้นต้องอยู่ในวิสัยที่ธรรมชาติจะช่วยธรรมชาติฟอกตัวเองฟื้นฟูตัวเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าเกินความสามารถของธรรมชาติแล้วปัญหาของเสียมีมากเกินไปจนกลายเป็นมลพิษสิ่งแวดล้อม ก็จะมีมากตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
6. การจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นทั้งหลักการและแผนปฏิบัติให้ผู้บริหารใช้ดำเนินงานตั้งแต่เริ่มโครงการ และดำเนินโครงการ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นขบวนการ และแผนงานการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม นักบริหารสามารถจะทราบแนวความคิดและแนวดำเนินงานอย่างมีขั้นตอน จึงนำไปตัดสินใจได้

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับตำบล

จากคู่มือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับตำบล, หน้า35-36 กล่าวถึงสาเหตุของปัญหาดังนี้

สาเหตุของปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ

โดยทั่วไปแล้วสาเหตุหลักของปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีอยู่ 2 ประการด้วยกัน คือ

1. การเพิ่มของประชากร ปัจจุบันการเพิ่มประชากรโดยเฉลี่ยของประเทศไทยเรา ถึงแม้จะมีการลดลงจากเดิมก็ตามแต่ก็ยังมีเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรอยู่ตลอดเวลา เพราะฉะนั้นเมื่อมีผู้คนมากขึ้น ความต้องการในเรื่องการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ก็เพิ่มมากขึ้นทุกทางไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหาร ที่อยู่อาศัย พลังงาน ฯลฯ
2. การขยายตัวทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความเจริญทางเศรษฐกิจนั้นทำให้มาตรฐานในการดำรงชีวิตสูงตามไปด้วย มีการนำทรัพยากรธรรมชาติใช้มากขึ้นจนเกินกว่าความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชีวิต ทำให้มีความจำเป็น ที่จะต้องใช้พลังงานมากขึ้นตามมา ในขณะที่เดียวกันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีก็ช่วยเสริม ให้มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ได้ง่ายขึ้นและมากขึ้น เช่น การใช้เครื่องจักรกลในการตัดไม้ ทำลายป่า เป็นต้น

ผลที่เกิดจากปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. ทำให้ทรัพยากรย่อยหรือไปอย่างรวดเร็ว
2. ทำให้เกิดปัญหามลพิษ เช่น น้ำเน่าเสีย อากาศเป็นพิษ เสียงดังจนทำให้รำคาญ สารพิษ ตกค้างในอาหาร และสารเคมีจากการเกษตร และอุตสาหกรรม ฯลฯ
3. ทำให้เกิดการสูญเสียความสมดุลทางธรรมชาติไป ทั้งนี้ไม่เพียง แต่พืชหรือสัตว์เท่านั้น ที่ได้รับผลกระทบจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในระดับตำบลและหมู่บ้าน
ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น จะมีลักษณะของปัญหาที่ไม่แตกต่างกันไปจากปัญหาระดับชาติมากนัก กล่าวคือโดยทั่วไปแล้วสภาพปัญหาที่มีอยู่ก็ ได้แก่ ปัญหาค้นป่าไม้ ดิน และการใช้ที่ดิน การบุกรุกพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล อากาศเสีย และเสียง เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรค ในการจัดการหรืออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ผ่านมานั้น จะเห็นได้ว่ายังไม่ได้รับการแก้ไขให้บรรลุผลได้เท่าที่ควรทั้งนี้เพราะมีสาเหตุมาจาก

1. คำนกฎหมายและการเมือง กฎหมายที่มีอยู่มีโทษต่ำมาก โดยเฉพาะค่าเปรียบเทียบปรับ และการเกรงกลัวต่อผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น

2. ด้านเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ความเข้าใจรวมทั้งประสบการณ์ในเรื่องการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และการไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามด้วยบทกฎหมาย
3. ด้านประชาชน ประชาชนคิดว่าปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่ไกลตัว ผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นไม่ปรากฏให้เห็นในทันทีทันใด ส่วนใหญ่มักจะเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลานาน ทำให้ประชาชนโดยทั่วไปไม่ค่อยให้ความสนใจ และตระหนักถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นตามมา โดยคิดแต่เพียงว่า จะให้ได้ประโยชน์ในปัจจุบันให้ได้มากที่สุดเท่านั้นไม่มองให้ไกลออกไปในอนาคตว่า หากมีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติมากจนเกินไปแล้ว ในที่สุดจะเกิดอะไรขึ้นกับตัวเองและสังคม

2. แนวความคิดเกี่ยวกับการจัดการและการวางแผนพัฒนาพื้นที่ชายทะเล

2.1 แนวความคิดในการพิจารณาวางแผนพื้นที่ดินชายทะเล (J.F. Peel Brahtz, 1972:1-15)

พื้นที่ดินชายทะเลเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่างหนึ่ง และเป็นระบบนิเวศที่สำคัญ เนื่องจากเป็นเขตเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศทะเลเป็นระบบนิเวศบก เป็นความต่อเนื่องของพื้นที่ทะเล และพื้นที่บนบก ในการวางแผนพัฒนาจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

1. คุณสมบัติทางธรณีวิทยา และการใช้ประโยชน์ที่ดินตามลักษณะธรรมชาติ
2. คุณสมบัติทางนิเวศวิทยาทั้งทางบกและทางน้ำ โดยการวางแผนพัฒนาจะต้องคำนึงถึงการให้ประโยชน์เพื่อการอนุรักษ์สภาพทางธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตเหล่านี้ไว้
3. คุณสมบัติทางอากาศ
4. กิจกรรมและการใช้ประโยชน์พื้นที่ทะเล
5. องค์ประกอบเพิ่มเติม ได้แก่ การย้ายถิ่นของประชากร การเติบโตของประชากร มลภาวะทางสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

นอกจากนี้ การวางแผนพัฒนาพื้นที่ชายทะเลจะต้องคำนึงถึงข้อขัดแย้งขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาอุตสาหกรรมน้ำมันในทะเลขัดแย้งกับการประมง การท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น

ระบบการวางแผนพัฒนาพื้นที่ชายทะเล มีดังนี้

1. การวางแผนจุดมุ่งหมาย
  - ก. วิเคราะห์ความต้องการของท้องถิ่น นโยบายระดับชาติ และระดับจังหวัด
  - ข. วิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบ
2. การวางแผนทางการปฏิบัติ
  - ก. กำหนดแนวทางปฏิบัติและการเปลี่ยนแปลงที่จะต้องเกิดขึ้น
3. การวางแผนการประเมินผล
  - ก. วิเคราะห์ทางเลือกทางกายภาพ
  - ข. การประเมินทางเลือกทางเศรษฐกิจ
  - ค. การประเมินทางเลือกทางการเงิน
4. การเลือกแนวทางและการปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหา

2.2 แนวทางในการจัดการและวางแผนพัฒนาทรัพยากรชายฝั่งทะเล (ประมุข แก้วเนียม, 2529: 14)

การวางแผนพัฒนาและจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเล (Coastal Resources Management and Planning) หมายถึง การจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเล (รวมทั้งระบบนิเวศ) และการจัดระเบียบกระบวนการพัฒนา ผ่านทางการวางแผนเพื่อให้เกิดการพัฒนามากที่สุด ในขณะที่ขีดจำกัดการพัฒนานั้นจะต้องอยู่ภายใต้ขีดจำกัดสภาพแวดล้อมที่สามารถอำนวยให้มีการพัฒนาต่อไปได้อย่างต่อเนื่องและยาวนาน ลักษณะสำคัญของแนวทางนี้คือ การพัฒนาทรัพยากรชายฝั่งทะเล เพื่อให้สามารถสนองการใช้ประโยชน์และวัตถุประสงค์ได้ในหลายรูปแบบ โดยทั่วไปแนวความคิดในการวางแผนที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการพัฒนาเขตชายฝั่งทะเลก็คือ ผู้วางแผนจะต้องคำนึงถึงการจัดการและวางแผนพัฒนาทรัพยากรตั้งแต่ขั้นแรกของกระบวนการวางแผน เนื่องจากปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปเป็นผลมาจากการแข่งขันการใช้ประโยชน์ต่างๆ จากทรัพยากรธรรมชาติ การให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรแต่เริ่มแรกของการวางแผนย่อมสามารถลดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร และสามารถหลีกเลี่ยงการที่จะต้องจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Statements) ซึ่งต้องใช้เวลาในการจัดทำมาก วิธีการนี้ยังช่วยให้สามารถให้บรรลุมูลค่าประสงค์ที่จะใช้ทรัพยากรให้ได้ผลประโยชน์สูงสุดโดยรวมยิ่งขึ้น

ข้อพิจารณาที่สำคัญสำหรับการจัดการและการวางแผนเขตชายฝั่งทะเล

1. เป็นการยากที่เราจะกำหนดขอบเขตพื้นที่ชายฝั่งทะเล แม้ว่าในทางทฤษฎีอาจรวมเอาพื้นที่ลุ่มน้ำที่สำคัญและเขตน่านน้ำระยะ 200 ไมล์จากชายฝั่งทะเลเข้าไปในพื้นที่ชายฝั่งทะเลได้ อย่างไรก็ตามความพยายามที่จะกำหนดขอบเขตที่แน่นอนของเขตชายฝั่งทะเล ยังมีความสำคัญน้อยกว่าการให้ความหมายเพื่อชี้ลักษณะเฉพาะหรือลักษณะพิเศษของสภาพพื้นที่ชายฝั่งทะเล และปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการและพัฒนาทรัพยากรชายฝั่งทะเล สำหรับวัตถุประสงค์ในการวางแผนและจัดการนั้น ไม่มีความจำเป็นจะต้องชี้เฉพาะแน่นอนลงไปถึงขอบเขตพื้นที่ทั้งหมดที่อยู่ในเขตชายฝั่งทะเล อย่างไรก็ตามเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้วางแผนที่จะต้องเข้าใจถึงหลักการในการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเล รวมทั้งผลกระทบจากบริเวณที่สูงและภูเขาที่มีต่อกิจกรรมต่างๆ ในบริเวณชายฝั่งทะเล
2. เขตชายฝั่งทะเลมีความซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงได้ การผสมผสานกันของส่วนพื้นดินและส่วนทะเลและอิทธิพลที่ส่งถึงกันและกัน ก่อให้เกิดสิ่งที่นักนิเวศวิทยาเรียกว่า Ecotone คือ บริเวณจุดต่อ (Area of Transition) ซึ่งเป็นบริเวณที่สามารถพบสิ่งมีชีวิตทั้งที่มีกำหนดจากทะเลบนบก แหล่งพลังงานและอาหารอันอุดมสมบูรณ์ ซึ่งหลังไหลเข้าสู่บริเวณชายฝั่งทะเลร่วมกันสร้างระบบนิเวศบริเวณนี้ ที่ให้ผลผลิตทางชีวภาพสูงและมีความหลากหลายในบริเวณนั้น ระบบนิเวศที่อุดมสมบูรณ์ และหลายหลายนี้ก่อให้เกิดสิ่งแวดล้อมธรรมชาติที่มีค่า สามารถใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง แต่เขตชายฝั่งทะเลก็เป็นบริเวณที่ถูกกระทบกระเทือนได้ง่าย และมีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงของสมดุลทางธรรมชาติ ซึ่งสิ่งนี้มีความสำคัญที่ควรคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาพัฒนาพื้นที่ในบริเวณชายฝั่งทะเล
3. ทรัพยากรที่สามารถฟื้นฟูได้มีปริมาณจำกัดในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และอุปสงค์ด้านเศรษฐกิจที่มีต่อทรัพยากรหนึ่งทรัพยากรใดก็มักสูงกว่าอุปทานที่ทรัพยากรนั้นสามารถตอบสนองได้ ดังนั้นเป้าหมายหลักอันหนึ่งของการจัดการทรัพยากรชายฝั่งทะเล คือ การพยายามรักษาทรัพยากรเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้อย่างต่อเนื่องและยาวนาน หลักการนี้คือการเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากทรัพยากรจะต้องไม่มากและรวดเร็วจนเกินไป จนถึงระดับที่ทรัพยากรไม่อาจฟื้นตัวหรือได้รับการฟื้นฟูได้ทันกับเวลาถูกใช้ไป อย่างไรก็ตามวิธีการนี้ต้องกรกระบวนกรวางแผน

แผนที่มีความละเอียดอ่อน และเข้าใจถึงธรรมชาติของสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างดี
(แผนภูมิ 1)

เมื่อมีการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์หรือการพัฒนาทรัพยากรชายฝั่งทะเล สิ่งสำคัญและต้องคำนึงถึงคือ ผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมที่จะมีต่อกิจกรรมใดๆ ในระบบที่ต่อเนื่องกัน แนวทางพัฒนาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรนี้รวมเอาแนวความคิดในการใช้ทรัพยากรให้ได้อย่างต่อเนื่องและยาวนาน (Sustainable Use) และแนวความคิดในการใช้ประโยชน์เพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูงสุดจากการใช้ประโยชน์หลายด้าน (Multiple Use) เข้าไว้ด้วยกันภายในกรอบของแผนซึ่งวางไว้เพื่อการใช้ประโยชน์ระยะยาวและครอบคลุมเนื้อหาหลายด้าน

สำหรับหลักการสำคัญเบื้องต้นที่ใช้ในการจัดการและวางแผนพัฒนาทรัพยากรชายฝั่งทะเล มีหลักการที่สำคัญดังนี้

1. เขตชายฝั่งทะเลมีลักษณะเฉพาะตัว และต้องการการจัดการและวางแผนพัฒนาที่มีลักษณะเฉพาะตัวด้วย
2. นำเป็นแรงธรรมชาติที่สำคัญที่สอดคล้องประสานระบบทรัพยากรชายฝั่งต่างๆ เข้าด้วยกัน
3. พื้นที่ทั้งส่วนที่เป็นดินและน้ำของพื้นที่ชายฝั่งทะเลจะต้องนำมาวางแผนและจัดการร่วมกันเสมอ
4. การพัฒนาทรัพยากรชายฝั่งทะเลอย่างต่อเนื่องและถาวรคือจุดประสงค์หลักของการจัดการและวางแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล
5. การจัดการและวางแผนพัฒนาทรัพยากรชายฝั่งทะเล เน้นการใช้ประโยชน์หลายด้านจากทรัพยากรที่สามารถฟื้นฟูได้เป็นสำคัญ
6. จุติรวมความสนใจของการจัดการและวางแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล อยู่ที่ทรัพยากรซึ่งเป็นสมบัติของส่วนรวม
7. การประสานผลประโยชน์ของหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการจัดการและวางแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล
8. หน่วยงานของรัฐทุกระดับจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการและวางแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล
9. ขอบเขตพื้นที่ซึ่งดำเนินการจัดการและวางแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเล จะถูกกำหนดโดยเรื่องที่จะทำการจัดการและวางแผน ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการนี้ถือว่าเป็นขอบ

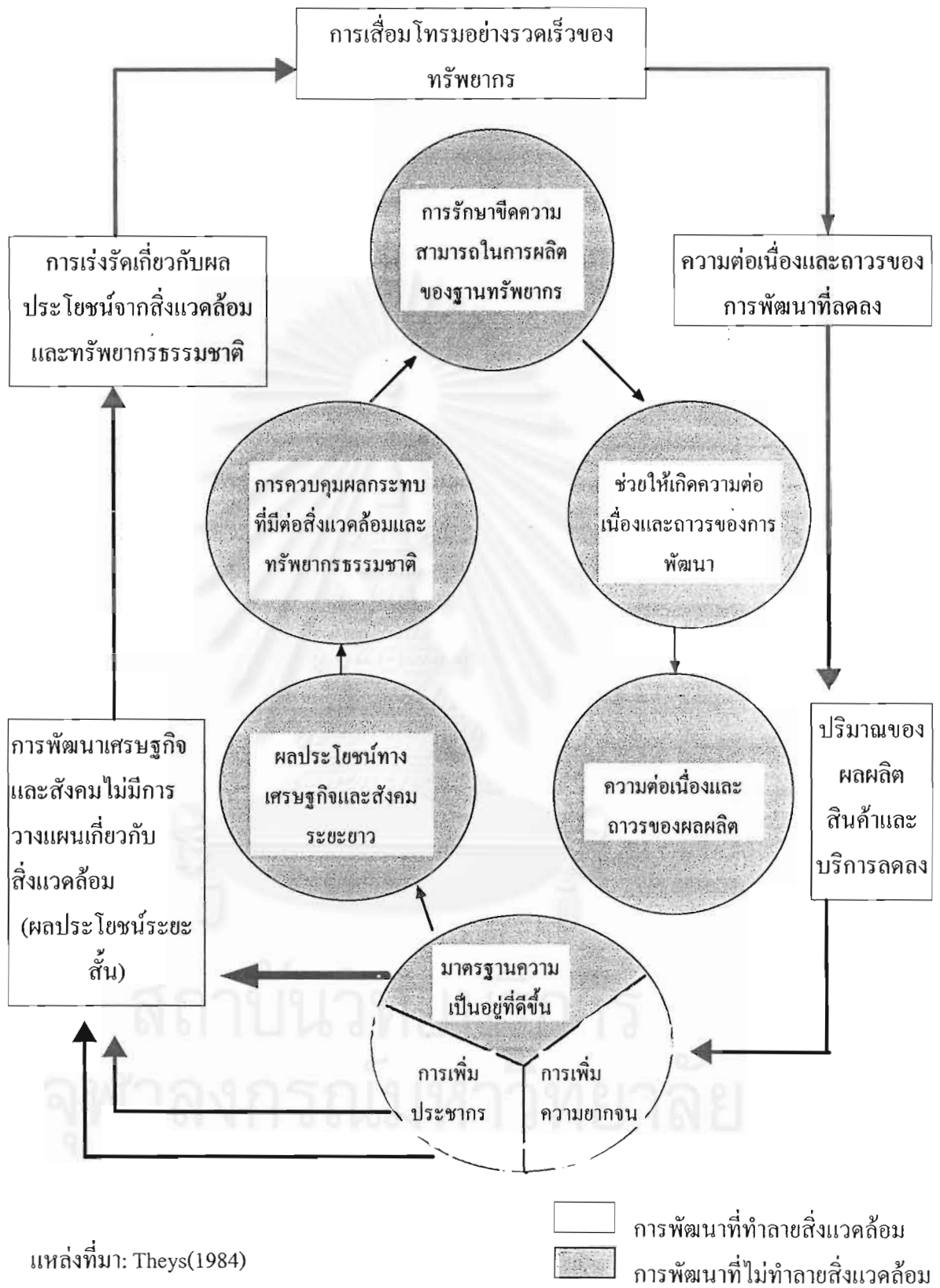
เขตพื้นที่ชายฝั่งทะเลตั้งอยู่บนพื้นฐานของปัญหาที่จะมุ่งแก้ไขในแต่ละเรื่อง และขอบเขตพื้นที่ที่สามารถปรับได้ เพื่อให้สอดคล้องกับวิวัฒนาการของกระบวนการวางแผน

10. โครงสร้างของการจัดการและวางแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล สร้างขึ้นเพื่อการปฏิบัติงานสามารถทำได้ง่ายเป็นค่อยไป เป็นขั้นเป็นตอน
11. การจัดการและวางแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล เน้นการพัฒนาที่กลมกลืนกับธรรมชาติ
12. การจัดการและวางแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล เน้นความสำคัญของการวิเคราะห์ ประเมินค่าทางสภาวะแวดล้อม
13. รูปแบบเฉพาะของการประเมินค่าทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดการและวางแผนพัฒนาชายฝั่งทะเล

3. แนวความคิดในการอนุรักษ์ธรรมชาติของพื้นที่ชายทะเล

Milner B.Schaefer(1978: 1-36) ได้แบ่งประเภทการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ชายทะเล ดังนี้คือ

1. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง
  - การใช้ประโยชน์ทางด้านอาหารและผลผลิตทางทะเล เช่น ผลผลิตทางการประมง เป็นต้น
  - มีการใช้ประโยชน์ทางันทนาการ เช่น การตกปลา การท่องเที่ยว เป็นต้น
  - การใช้ประโยชน์ทางอ้อม เช่น ทางวิทยาศาสตร์ และการศึกษา
2. การใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ เกี่ยวกับทางชีวภาพ
  - การถ่ายเทของเสีย
  - การเปลี่ยนแปลงสภาพทางชีวภาพ
3. กิจกรรมของมนุษย์ที่มีผลต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่งทะเล
  - การทิ้งขยะและของเสีย
  - การทำการเกษตร
  - การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง
  - การใช้บริเวณชายฝั่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสันทนาการ
  - การขุดแร่ในทะเลและการขุดเจาะน้ำมัน
  - การสื่อสารและการขนส่ง เป็นต้น

แผนภูมิ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา

ความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล และการใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณฝั่งทะเลสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติบริเวณพื้นที่ดินชายทะเลเป็นการลดทรัพยากรธรรมชาติและเกี่ยวพันต่อเนื่องถึงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอื่นๆ
2. กิจกรรมในบริเวณพื้นที่ดินชายทะเลเป็นการลดผลผลิตทางธรรมชาติ และลดศักยภาพการใช้ประโยชน์ทรัพยากรในทางตรง
3. ความเกี่ยวพันทางกายภาพระหว่างผู้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติโดยตรงกับผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่ดินชายทะเลในด้านอื่นๆ

เหล่านี้เป็นประเด็นที่นักวางแผนจะต้องศึกษา และจัดการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติ โดยถือการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นสำคัญ

4. แนวความคิดเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์

การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ส่วนใหญ่จะคำนึงถึงสภาพทางภูมิศาสตร์และสภาพภูมิอากาศ เพราะจะมีความเกี่ยวเนื่องกับแหล่งน้ำ เนื่องจากสภาพเหล่านี้เป็นตัวกำหนดสภาพแหล่งน้ำได้ มนุษย์มีความผูกพันกับน้ำมานานและการตั้งถิ่นฐานจะอยู่ตามบริเวณลุ่มน้ำอย่างเหนียวแน่น ใว้ไรก็ตามการที่พื้นที่หนึ่งๆ จะสามารถรองรับจำนวนประชากรเพื่อการตั้งถิ่นฐานทำมาหากินได้มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ประการแรกคือ ธรรมชาติหรือองค์ประกอบทางธรรมชาติของพื้นที่ ประการที่สองคือสภาพที่ตั้งของพื้นที่ ความสะดวกของโครงข่ายขององค์ประกอบขึ้นอยู่กับความสามารถทางเทคนิคในการก่อสร้าง ความสามารถในการรองรับการใช้ทรัพยากรพื้นฐานได้มากน้อยเพียงใด ประการที่สาม เกี่ยวข้องกับระดับการครองชีพ และความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีต่อสังคม เช่น ค่านิยม ความเคยชิน วัฒนธรรม เป็นต้น และประการสุดท้าย คือ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างพื้นที่

สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2524 ได้ให้ความหมายของการตั้งถิ่นฐานไว้ดังนี้ “ การตั้งถิ่นฐาน คือ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบชุมชนต่างๆ ตั้งแต่หมู่บ้านในชนบทไปจนถึงมหานครที่มีประชากรหลายล้านคน ในทุกชุมชนเหล่านี้การตั้งถิ่นฐานมีความหมาย

รวมถึง คน และระบบในการดำรงชีวิตของคนเหล่านี้ ซึ่งได้แก่ ที่อยู่อาศัย น้ำสะอาด สวนสาธารณะ ห้องสมุด โรงละคร และสนามกีฬา

Culter (1976: 68) ได้กล่าวถึง ปัจจัยการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์นั้นจะเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม โดยที่ชุมชนในสมัยแรกๆ นั้นจะเลือกทำเลที่ตั้งที่มีความสะดวกสบาย และความปลอดภัยเป็นหลัก ซึ่งปกติแล้วลักษณะเช่นนี้มักจะอยู่เป็นชุมชนริมน้ำ อาศัยเรือเป็นพาหนะที่สะดวกและรวดเร็วที่สุด

Glenn T. Trewartha (1969: 77-78) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานไว้ 3 ประการ คือ

1. ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพธรรมชาติ ได้แก่ สภาพภูมิประเทศ อากาศ ดิน แร่ธาตุ แหล่งน้ำ เป็นต้น
2. ปัจจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรม ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง ทัศนคติ เป็นต้น
3. ปัจจัยเกี่ยวกับประชากร ได้แก่ ความแตกต่างของประชากรเกี่ยวกับ การเกิด การตาย และการย้ายถิ่น เป็นต้น

H. Robinson (1972: 439) กล่าวอธิบายในการเลือกบริเวณการตั้งถิ่นฐานของประชากรในแต่ละบริเวณว่า ขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกัน ซึ่งพอจะสรุปเป็นปัจจัยสำคัญได้ดังนี้ คือ

1. แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภค (Water Supplies)
2. ดินอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตร (Farming Land)
3. ความปลอดภัยจากการรุกราน (Defence Possibilities)
4. พื้นที่ปราศจากน้ำท่วม (Dry Land)
5. แหล่งกำบังภัยธรรมชาติ (Shelter)

จากอิทธิพลต่างๆ ที่มีต่อการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่มีเหตุผลแตกต่างกันออกไป แต่พอจะกล่าวได้ว่าอิทธิพลที่สำคัญที่สุดคือ อิทธิพลทางสภาพธรรมชาติ หรือสภาพทางกายภาพ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมทางเศรษฐกิจเดิมส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นสำคัญ ต้องพึ่งพาสภาพทางธรรมชาติ และอิทธิพลอื่นๆ คือ อิทธิพลทางด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อิทธิพลด้านสังคมและวัฒนธรรม จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตั้งถิ่นฐานของประชาชนในอดีต และส่งผลให้มีการตั้งถิ่นฐานที่ถาวรจนกระทั่งปัจจุบัน

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานในชนบท

การตั้งถิ่นฐานในระยะเริ่มแรกจะขึ้นอยู่กับปัจจัยทางธรรมชาติ และไม่ได้มีการวางแผนสำหรับการขยายตัวในอนาคตมาก่อน ดังนั้นในบริเวณที่เป็นชนบทและเป็นเมืองในปัจจุบันเมื่อมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้การวางแผนในพื้นที่บริเวณนั้นๆ ทำได้ยากหรือไม่สามารถทำได้ ผลที่ตามมาคือ ปัญหาต่างๆ เช่น ความไม่เป็นระเบียบของที่อยู่อาศัย ความแออัด การจราจรคับคั่ง ตลอดจนปัญหามลพิษ ปัจจุบันจึงได้มีการวางแผนการใช้ที่ดินทั้งในชนบทและในเมือง โดยในชนบทจะเน้นการวางแผนการใช้ที่ดินทางการเกษตร เพื่อให้การใช้ที่ดินได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจเต็มที่ สำหรับการตั้งถิ่นฐานในชนบทของประเทศไทยเป็นลักษณะที่ไม่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ

เฉลิมชัย ห่อนาค (2524: 7) กล่าวถึงการตั้งถิ่นฐานมนุษย์เขตชนบทว่า การตั้งถิ่นฐานมนุษย์ในเขตชนบทนั้น ควรกำหนดเป็นชุมชนในระดับตำบลลงไป จนถึงหมู่บ้าน ซึ่งถ้ากำหนดจากระดับที่สูงกว่านั้น คือ ระดับอำเภอ จะมีข้อยุ่งยากหลายประการ เนื่องจากลักษณะเด่นของบางอำเภอสามารถกล่าวได้ว่าเป็นเมือง แต่บางอำเภออาจแสดงลักษณะเดิมของชุมชนอย่างชัดเจน เช่น อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ชุมชนในระดับอำเภอนั้นควรกำหนดขึ้นมาอีกลักษณะหนึ่ง, ที่เรียกว่า เมืองกึ่งชนบท (rurban)

รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน

ฉัตรชัย พงษ์ประยูร (2518 : 8) ได้รวบรวมรูปแบบการตั้งถิ่นฐานไว้ 4 ลักษณะ คือ

1. การตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว (Linear Settlement) การตั้งถิ่นฐานแบบนี้พบในชุมชนดั้งเดิมของไทย ซึ่งประกอบอาชีพทำการเกษตร และเลี้ยงสัตว์ ส่วนที่พบบริเวณริมสองฝั่งแม่น้ำลำคลองเรียกว่า River Linear Settlement ที่พบสองริมฝั่งถนนเรียกว่า Road Linear Settlement
2. การตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัว (Cluster Settlement) จะเกิดขึ้นบริเวณที่เป็นศูนย์กลางของเส้นทางคมนาคม เช่น ทางแยกของเส้นทางรถยนต์ หรือลำน้ำสองสายมาพบกัน หรือลำน้ำตัดกับเส้นทางถนน
3. การตั้งถิ่นฐานแบบเป็นระเบียบ (Uniform Settlement) จะปรากฏในพื้นที่ที่มีภูมิประเทศ การกระจายตัวของทรัพยากรธรรมชาติ และความสะดวกของเส้นทาง

คมนาคมไม่แตกต่างกันมากนัก พบได้บริเวณพื้นที่จัดสรรให้มีขนาดและระยะห่างเท่าๆ กันมีถนนตัดเป็นตาราง

4. การตั้งถิ่นฐานแบบกระจายตัว (Scattered Settlement) การตั้งถิ่นฐานลักษณะนี้บ้านเรือนจะตั้งอยู่ห่างๆกัน โดยตั้งอยู่ในที่นาหรือที่สวนของตนเอง ส่วนศูนย์บริการชุมชน เช่น โรงเรียน วัด ร้านค้า จะอยู่ห่างบ้านเรือนออกไป

รูปแบบชุมชน

เฉลิมชัย ห่อนาค (2524: 11) อธิบายว่า ปัจจุบัน ชุมชนพื้นฐานในชนบทหรือหมู่บ้านมีรูปแบบต่างๆดังนี้

1. ชุมชนแบบกลุ่มเดี่ยว เป็นชุมชนที่เกิดขึ้นมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สำหรับภาคกลางจะพบเป็นมากในจังหวัดเพชรบุรี และกาญจนบุรี ส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนเก่าที่มีประวัติการตั้งถิ่นฐานที่ยาวนานมีลักษณะชัดเจนเป็นกลุ่มเดี่ยวมีขนาดประชากรประมาณ 500 คน พื้นที่จัดเป็นส่วนอยู่อาศัยจะตั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติ เกษตรกรประกอบอาชีพหลักในการทำนาในพื้นที่ดินที่อยู่โดยรอบ
2. ชุมชนแบบกลุ่มย่อย จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มเดี่ยว แต่มีแบ่งออกชัดเจนเป็นกลุ่มย่อย 2-5 กลุ่มใน 1 หมู่บ้าน กลุ่มย่อยเหล่านี้จะมีขนาดประมาณ 20-50 ครอบครัว ตั้งอยู่ไม่ห่างกันมากโดยมีพื้นที่เกษตรกรรมคั่น
3. ชุมชนแบบเรียงรายตามเส้นทางคมนาคม โดยทั่วไปจะมีลักษณะที่ชัดเจนให้เห็นเป็น 2 แบบ คือ แบบหนาแน่น และแบบเบาบาง ซึ่งแบบหนาแน่นนั้นจะเกิดจากการขยายตัวของประชากร หรือการเพิ่มเส้นทางทางคมนาคมขนานไปกับของเดิม จึงเกิดการสร้างที่อยู่อาศัย ซ้อนกันมากกว่า 3 หลัง สำหรับแบบเบาบาง จะมีจำนวนบ้านซ้อนกันไม่เกิน 3 หลัง และต้องหันทิศทางเรียงรายตามเส้นทางคมนาคม ขนาดชุมชนทั้ง 2 แบบนี้จะประกอบด้วยเกษตรกรประมาณ 65-60 ครอบครัว
4. ชุมชนแบบกระจาย ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านที่เกิดขึ้นใหม่และเกษตรกรประกอบอาชีพหลักในการทำไร่ มีพื้นที่หมู่บ้านโดยทั่วไปกว้างขวางกว่า 3 แบบข้างต้น เนื่องจากมีการตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่ทำกินของแต่ละคน ชุมชนแบบนี้ จึงไม่สามารถแยกส่วนพักอาศัยกับพื้นที่ทำกินในระดับหมู่บ้านได้ ขนาดประชากรโดยเฉลี่ยประมาณ 480 คน หรือ 85 ครัวเรือน

5. ชุมชนแบบผสม มีรูปแบบไม่ชัดเจนขึ้นอยู่กับการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทำนา, ทำไร่ หรืออื่นๆ ที่อยู่โดยรอบ แต่มองเห็นถึงการเกาะกลุ่มย่อย การตั้งบ้านเรือนแบบเรียงรายตลอดจนการตั้งบ้านเรือนกระจาย ซึ่งทั้ง 3 รูปแบบนี้ จะรวมอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน

5. แนวความคิดในการมีส่วนร่วม

จากการสรุปมติและข้อเสนอแนะจากการประชุมเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชน นโยบาย และกลวิธีในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ระหว่างวันที่ 10-12 กุมภาพันธ์ 2527 ณ โรงแรมสามพราน จังหวัดนครปฐม จัดโดยศูนย์ศึกษา นโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล ร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข ได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ในการมีส่วนร่วมประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของคนอย่างเป็นตัวของตัวเอง (ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์, 2527)

ลักษณะการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิวสัช (2527, 189) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมว่า มีหลายระดับตั้งแต่เป็นสมาชิกจนถึงเป็นผู้นำ หรือประธานกรรมการ ดังนี้ คือ

1. เป็นสมาชิก
2. เป็นสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม
3. เป็นสมาชิกที่บริจาคเงินช่วย
4. เป็นกรรมการ
5. เป็นประธานกรรมการ
6. สมาชิกผู้นั้นทำอะไรระหว่างการประชุม
7. สมาชิกผู้นั้นเล่นบทอะไรในที่ประชุม

ไพรัตน์ เชชะรินทร์ (2527,6-7) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้คือ

1. ร่วมทำการศึกษาค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไขและลดปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน หรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางแผนนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนร่วม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและของหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายตามที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527, 183) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์ วิหาร
2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้งๆ ที่ยังไม่มีความศรัทธาหรือความเต็มใจอย่างเต็มเปี่ยมที่จะกระทำ เช่นผู้ใหญ่อกปากขอแรงผู้น้อยก็ช่วย
3. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่าทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ เช่น บิบบังคับให้ทำงานเชียงใหม่ ฯลฯ

โคเฮน และ ฮัฟฮอฟฟ์ (1977,17-19) ได้เสนอถึงบริบทของการมีส่วนร่วมว่า ในการพิจารณาการมีส่วนร่วมจะต้องคำนึงถึงปัจจัยสภาพแวดล้อมซึ่งมีความซับซ้อนมากด้วย ได้แก่

1. ปัจจัยทางกายภาพ
2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ
3. ปัจจัยทางการเมือง

4. ปัจจัยทางสังคม
5. ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม
6. ปัจจัยทางประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ โคเสน และ อ็ฟฮอฟฟ์ (1977,59-78) ยังได้เสนอว่ามีบุคคล 4 ฝ่ายที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งเป็นการศึกษาในด้าน การอยู่อาศัยในชุมชนชนบทที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะพิเศษ คือเป็นพื้นที่ที่มีคลองล้อมรอบ และอยู่ใกล้ทะเล โดยมุ่งศึกษาด้านการอยู่อาศัยในชุมชน, ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ดังมีรายละเอียดและขั้นตอนในการดำเนินงานดังนี้

การศึกษาเบื้องต้น

เป็นการศึกษาข้อมูลชุมชนเบื้องต้น เพื่อให้ทราบถึงปัญหา,สภาพความเป็นอยู่ ทั้งทางด้าน กายภาพ เศรษฐกิจและสังคม และสภาพแวดล้อม จากการสังเกตและรวบรวมข้อมูลทั้งจากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ

การสำรวจและการวิจัย

จะเป็นการสำรวจความเป็นอยู่ทางด้านกายภาพที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ความพึงพอใจในด้านการอยู่อาศัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ปัญหาในการอยู่อาศัย โดยในขั้นตอนการการวิจัยนี้แบ่งเป็นการใช้เครื่องมือในการศึกษาคั้งนี้ คือ

การลงสำรวจภาคสนาม (Field Survey)

เป็นการลงสำรวจเพื่อที่จะได้ข้อมูลสภาพความเป็นอยู่ทางด้านกายภาพ สภาพแวดล้อม และความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคั้งนี้

การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

เป็นการสร้างชุดคำถาม เพื่อที่จะทราบข้อมูลทางด้านที่อยู่อาศัยของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจการประกอบอาชีพ และสังคม ความสัมพันธ์ภายในชุมชน ปัญหาการ

อยู่อาศัย การอยู่อาศัยที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และการประกอบอาชีพ โดยคำถามส่วนใหญ่จะเป็นคำถามปลายปิด(Close Questions) โดยเป็นคำถามที่มีจุดมุ่งหมายแน่นอน และจัดเตรียมไว้ให้ผู้ตอบเลือกคำตอบนั้น และเป็นการสร้างแบบสอบถามแบบคำถามให้เลือกตอบ (Multiple Choice Questions) โดยที่แต่ละคำถามจะกำหนดคำตอบให้เลือกหลายคำตอบ ทั้งนี้แล้วแต่ชนิดของคำถามนั้นๆ และวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการ

การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

นอกเหนือจากการใช้แบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยยังมีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนซึ่งประกอบด้วยกำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าอาวาสวัดสาขาในบางประเด็นที่ต้องการเหตุผล และเพื่อที่จะได้ใช้ตัดสินว่าคำตอบนั้นถูกต้อง ชัดเจน หรือเชื่อถือได้มากน้อยแค่ไหน

การสังเกต (Observation)

เป็นการรวบรวมข้อมูลทางกายภาพ ที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยการสังเกตโดยใช้ประสาทสัมผัสสังเกตหรือศึกษาพฤติกรรมและปรากฏการณ์ ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อหาข้อสรุปและข้อเท็จจริงตามที่ต้องการทราบ (บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ, 2537: 81-82) สำหรับการทำการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสังเกตโดยตรง ที่ผู้วิจัยทำการใช้ประสาทสัมผัสโดยตรงไม่อาศัยสื่อ หรือเครื่องมือใดๆ ไปกระตุ้น และสังเกตออกมา ซึ่งการสังเกตนี้จะเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลที่น่ามาใช้เพื่อการวิจัยเชิงบรรยายในเนื้อหางานวิจัยนี้

การบันทึกภาพถ่าย

เป็นการรวบรวมข้อมูลทางกายภาพวิธีหนึ่ง ที่สามารถเห็นความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพได้อย่างชัดเจน โดยการที่ผู้วิจัยบันทึกภาพถ่ายเป็นระยะในระยะเวลาภายใน 5 เดือน ก็ สามารถเห็นการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพหลายด้าน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ทำการกำหนดประชากรเป้าหมาย โดยได้แก่หัวหน้าครอบครัว หรือสมาชิกในครอบครัวผู้มีส่วนรับผิดชอบในครอบครัว กลุ่มประชากร คือ ครอบครัวในหมู่บ้านสาขา ซึ่งได้แก่ หมู่ 3,4,5,7 โดยแต่ละหมู่บ้านมีจำนวนครอบครัวดังตารางที่ 1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนครอบครัวในแต่ละหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	จำนวนครอบครัว
หมู่ที่ 3	369
หมู่ที่ 4	278
หมู่ที่ 5	251
หมู่ที่ 7	259
รวม	1,157

ที่มา: อำเภอพระสมุทรเจดีย์ ปี 2542

ขนาดตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่าง

จากจำนวนประชากรเป้าหมายนั้น เพื่อให้จำนวนตัวอย่างกระจายและสามารถเป็นตัวแทนที่ดีได้นั้น ในการสุ่มตัวอย่างจะทำการสุ่มโดยวิธีกำหนดสัดส่วน (Proportionate Sampling) โดยการใช้สูตรของ Yamane และการใช้ตารางของ Herbert Arkin and Raymond R. Colton ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยที่ค่าประมาณจะคลาดเคลื่อนจากค่าที่เป็นจริงไม่เกิน $\pm 5\%$ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนขนาดของตัวอย่างที่จะศึกษาตามจำนวนประชากรที่ขอบเขตความเชื่อมั่น 95 % โดยมีความแม่นยำ $\pm 5\%$

ขนาดประชากร	จำนวนตัวอย่างที่เหมาะสม
น้อยกว่า 1,000	244
2,000	278
3,000	281
4,000	279
5,000	303

ซึ่งจากค่าในตาราง จะต้องใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 244 ชุด แต่ในจำนวนกลุ่มตัวอย่างนั้นเรามีกลุ่มประชากรทั้งสิ้น 4 หมู่บ้าน ดังนั้นจึงใช้วิธีการเฉลี่ยเป็นสัดส่วนตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการในแต่ละหมู่บ้าน

หมู่บ้าน	จำนวนครอบครัว	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
หมู่ที่ 3	369	79
หมู่ที่ 4	278	58
หมู่ที่ 5	251	50
หมู่ที่ 7	259	58
รวม	1,157	245

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้คือ

1. การสัมภาษณ์ ใช้การสัมภาษณ์ โดยบุคคลที่ถูกสัมภาษณ์ จะเป็นผู้นำชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในด้านการอยู่อาศัยในชุมชน ซึ่งได้แก่ผู้ใหญ่บ้าน, เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบล, เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอ

2. แบบสอบถาม เพื่อให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย คือ ศึกษาสภาพทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจึงพิจารณาให้มีโครงสร้างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาข้างต้น โดยได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษในเรื่องทางด้านกายภาพของชุมชน เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการพื้นฐานของรัฐ และมีลักษณะเป็นรูปธรรม อันจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาและการจัดการได้เร็วที่สุด ดังนั้นจึงได้แบ่งประเด็นเนื้อหาของแบบสอบถามออกเป็น 5 ส่วนด้วยกัน คือ

ส่วนที่ 1 : สภาพทางกายภาพ (ลักษณะที่อยู่อาศัย) ตัวแปรในส่วนนี้ได้แก่

ลักษณะที่พื้กอาศัย ขนาดที่พื้กอาศัย ข้อมูลด้านการอยู่อาศัย เช่นความบ่อยครั้งและสาเหตุในการซ่อมแซมที่พื้กอาศัย การต่อเสาที่อยู่อาศัยให้สูงขึ้นกว่าเดิม มีการต่อเติมบ้านเพิ่มเติม บ้างใหม่ ส้วม ฯลฯ

ส่วนที่ 2 : สภาพทางกายภาพในหมู่บ้าน (สาธารณูปโภค) ตัวแปรที่นำมาพิจารณาในส่วนนี้ คือ ที่มาของน้ำใช้ ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ประเภทของโทรศัพท์ที่ใช้ ลักษณะระบบระบายน้ำ ที่ทิ้งขยะ และความบ่อยครั้งในการเก็บขยะ และการกำจัดขยะ

ส่วนที่ 3 : สภาพทางด้านกายภาพ (สาธารณูปการ) ตัวแปรที่นำมาใช้ ได้แก่ สถานที่เลี้ยงดูเด็กเล็ก สถานศึกษา สถานพยาบาล วัด สถานนีตำรวจ ตลาด ร้านค้า เชียงหมู ร้านขายกุ้ง,ขายปูทะเลจากวัง สถานที่กิจกรรมเวลาพักผ่อนของผู้ใหญ่ และสถานที่เล่นของเด็ก สะพาน ทางเท้า ทางเดินข้ามคูน้ำ และดินเลน รวมทั้ง คูคลองที่ใช้ในการสัญจร โดยส่วนใหญ่

ส่วนที่ 4 : ด้านการอยู่อาศัยในชุมชน ซึ่งได้แก่ปัญหาในการอยู่อาศัยในชุมชน ชุมชน รวมทั้งปัญหาด้านสภาพแวดล้อมภายในชุมชน ให้ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บอกถึงปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่พบในชุมชน ปัญหาของการทิ้งขยะลงในคูคลองทั้งหมดของบ้านสาขา ซึ่งกำลังจะเป็นปัญหาใหญ่ตามมาอีกในไม่ช้านี้ รวมทั้งปัญหาดินเลน

ส่วนที่ 5 : ด้านความสัมพันธในชุมชน และสภาพทั่วไปทางด้านประชากรและเศรษฐกิจ ซึ่งตัวแปรที่ถูกพิจารณาในส่วนนี้ ได้แก่ อายุ เพศผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวนบุตร จำนวนคนที่พื้กอาศัย ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ย

นอกจากนี้ยังมีการสังเกตในแต่ละบ้านที่ได้ไปสัมภาษณ์ และได้ทำการถ่ายรูป เพื่อเป็นข้อมูลอีกทางหนึ่ง

ซึ่งก่อนที่จะมีการแจกแบบสอบถามฉบับจริง ได้มีการทำ Pre - test โดยการนำแบบสอบถาม 10 ชุด กระจายแจกในทั้ง 4 หมู่บ้าน และได้นำมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อทำการแจกจริงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการศึกษาภาคสนาม (Field Study) ซึ่งเป็นส่วนของการเก็บข้อมูล โดยการสำรวจในพื้นที่ การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกต และภาพถ่าย

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการรวบรวมผลงานวิจัย ข้อมูลสถิติ รายงานจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจากการศึกษาเอกสาร (Documentary Study) ซึ่งเป็นส่วนของแนวคิดทฤษฎีโดยศึกษาจากหนังสือ บทความ และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการสภาพแวดล้อม

การเก็บรวบรวมข้อมูลทำโดยการสัมภาษณ์ที่บ้าน โดยให้มีการกระจายกลุ่มตัวอย่าง ยกตัวอย่างเช่นชุดที่ 1 ถ้ามบ้านหลังที่หนึ่ง และจะข้ามไปอีกสองบ้านที่ติดกัน ชุดที่ 2 ก็จะมีบ้านหลังที่สี่ เป็นต้น ดังแสดงในแผนภาพที่ 1

การดำเนินการเก็บข้อมูลในการวิจัย ได้ดำเนินการในระหว่างวันที่ 27 เมษายน - 4 พฤษภาคม 2542 และระหว่างวันที่ 31 พฤษภาคม - 27 มิถุนายน 2542 รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 17 วัน โดยสามารถเก็บแบบสอบถามได้เฉลี่ยวันละ 15 ชุด ใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์เฉลี่ยในแต่ละชุด ประมาณ 15 นาที/ชุด รวมจำนวนแบบสอบถามที่รวบรวมได้ทั้งหมด 245 ชุด และมีการติดตามขอข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอพระสมุทรเจดีย์, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักผังเมืองจังหวัด นอกจากนี้ยังมีการสัมภาษณ์กำนันตำบลนาเกลือ, เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอนามัยตำบลนาเกลือ, เจ้าหน้าที่สาธารณสุขอำเภอพระสมุทรเจดีย์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดสมุทรปราการ และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนเมืองจังหวัดสมุทรปราการ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

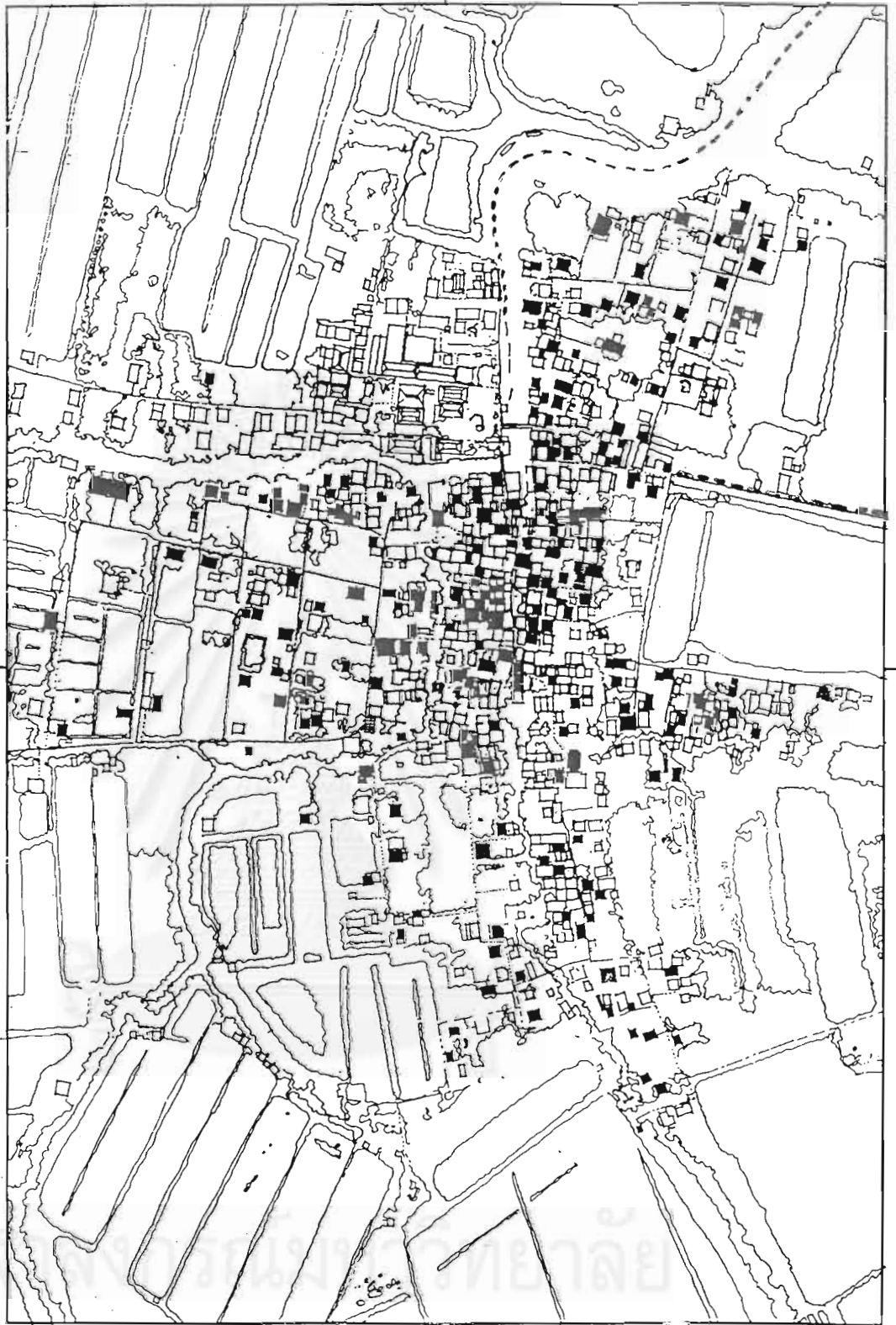
ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ SPSS for windows 95 (Statistical Package for Social Science for Window) โดยใช้ค่าสถิติในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ(Percentage) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum)

การนำเสนอผลการศึกษา

นำเสนอผลการศึกษาในรูปแบบตารางแสดงข้อมูลทางสถิติ (Descriptive Analysis) ประกอบการบรรยายเชิงพรรณนา

GATEWAY NATIONAL THAIANG PAPER SONS 9005 9007 SIZE A1

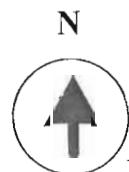
British Mada

- บ้านที่สัมภาษณ์
- บ้านที่ไม่ได้สัมภาษณ์

แผนผังที่ 1 แสดงการกระจายกลุ่มตัวอย่างที่ถูกสัมภาษณ์ในหมู่บ้านสาขา

หมู่ที่ 3,4,5 และ 7

ที่มา: จากการสำรวจเมื่อเดือนพฤษภาคม - เดือนมิถุนายน

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาเรื่องแนวทางแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย: กรณีศึกษาชุมชนบ้านสาขลา ตำบลนาเกลือ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ได้ทำการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาที่สำคัญดังนี้คือ ข้อมูลด้านลักษณะที่อยู่อาศัย, สาธารณูปโภคในหมู่บ้าน, สาธารณูปการ, ปัญหาการอยู่อาศัย, ความสัมพันธ์ในชุมชน และข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยได้ทำการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 245 ตัวอย่าง นอกจากนี้ยังได้ข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนด้วย ซึ่งได้ผลการศึกษาคงต่อไปนี้

ผลการศึกษาด้านลักษณะที่อยู่อาศัย

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่อาศัยนี้ ได้ทำการศึกษาในเรื่องรูปแบบของที่อยู่อาศัย ลักษณะการใช้งาน พื้นที่ใช้สอย พื้นที่ดินที่ใช้ปลูกบ้านรวมทั้งในเรื่องของการต่อเติมและการซ่อมแซมที่อยู่อาศัย โดยได้รับข้อมูลดังนี้

ลักษณะที่อยู่อาศัย

จากการศึกษาพบว่า บ้านส่วนใหญ่ในชุมชนจะเป็นลักษณะบ้าน 2 ชั้น มีจำนวน 99 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 40.4 รองลงมาได้แก่บ้านชั้นเดียวยกพื้น, บ้านชั้นเดียวใต้ถุนโล่ง, บ้าน 3 ชั้น และบ้านชั้นเดียวติดดิน ตามลำดับ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงลักษณะที่อยู่อาศัย

ลักษณะบ้าน	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
สองชั้น	99	40.4
ชั้นเดียวยกพื้น	64	26.1
ชั้นเดียวใต้ถุนโล่ง	62	25.3
สามชั้น	15	6.1
ชั้นเดียวติดดิน	5	2.0
รวม	245	100.0

นอกจากนี้ยังพบว่าเป็นบ้านสร้างใหม่ไม่เกิน 6 ปี จำนวน 26 หลัง และบ้านที่สร้างนานกว่า 6 ปี จำนวน 119 หลัง โดยสาเหตุหลักของการสร้างบ้านใหม่คือ น้ำท่วม เสรีหรือสร้างใหม่ให้สูงกว่าเดิม

จำนวนห้องนอน

พบว่าบ้านส่วนใหญ่จะมีห้องนอนในลักษณะไม่ได้กั้นห้อง เป็นทั้งห้องนอนและห้องอเนกประสงค์เป็นห้องเดียวกันถึง 79 หลังคา รองลงมา มี 2 ห้องนอน, 1 ห้องนอน, 3 ห้องนอน, 4 ห้องนอน และมากกว่า 4 ห้องนอนขึ้นไป ตามลำดับ ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 5 ตารางที่ 5 แสดงจำนวนห้องนอน

จำนวนห้องนอน	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ห้องนอนและห้องอเนกประสงค์เป็นห้องเดียวกัน	79	32.2
2 ห้องนอน	67	27.3
1 ห้องนอน	59	24.1
3 ห้องนอน	29	11.8
4 ห้องนอน	8	3.3
มากกว่า 4 ห้องนอนขึ้นไป	3	1.2
รวม	245	100.0

จำนวนห้องน้ำ

บ้านส่วนใหญ่มีห้องน้ำ 1 ห้อง 195 หลังคา คิดเป็นร้อยละ 79.6 รองลงมาได้แก่ 2 ห้องน้ำ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นห้องอาบน้ำ 1 ห้อง และห้องส้วม 1 ห้อง แยกกัน, 3 ห้องน้ำ และไม่มีห้องน้ำ ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 6 ตารางที่ 6 แสดงจำนวนห้องน้ำ

จำนวนห้องน้ำ	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
1 ห้องน้ำ	195	79.6
2 ห้องน้ำ	46	18.8
3 ห้องน้ำ	2	0.8
ไม่มีห้องน้ำ	2	0.8
รวม	245	100.0

จำนวนพื้นที่ใช้สอยภายในบ้าน

พื้นที่ใช้สอยภายในบ้านขนาด 51 - 100 ตรม. มีจำนวน 75 หลังคา คิดเป็น 30.6 และพื้นที่ใช้สอยขนาด 101 - 200 ตรม. มีจำนวน 75 หลังคา รองลงมาได้แก่ พื้นที่ใช้สอยขนาด 201 - 300 ตรม., พื้นที่ใช้สอยต่ำกว่า 50 ตรม., พื้นที่ใช้สอยขนาด 301 - 400 ตรม., พื้นที่ใช้สอยขนาด 401 - 500 ตรม., พื้นที่ใช้สอยขนาด 501 - 600 ตรม., พื้นที่ใช้สอยขนาด 1,001 - 1,200 ตรม. และพื้นที่ใช้สอยขนาด 600 - 1,000 ตรม. ตามลำดับดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนพื้นที่ใช้สอยภายในบ้าน

จำนวนพื้นที่บ้าน	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
51 - 100 ตรม.	75	30.6
101 - 200 ตรม.	75	30.6
201 - 300 ตรม.	43	17.6
ต่ำกว่า 50 ตรม.	18	7.3
301 - 400 ตรม.	14	5.7
401 - 500 ตรม.	9	3.7
501 - 600 ตรม.	4	1.6
1,001 - 1,200 ตรม.	4	1.6
601 - 1,000 ตรม.	3	1.2
รวม	245	100.0

จำนวนที่ดินที่ปลูกบ้าน (ตารางวา)

พื้นที่ที่ใช้ปลูกบ้านส่วนใหญ่มีขนาด 10 - 20 ตารางวา มีจำนวน 70 หลังคา คิดเป็นร้อยละ 28.6 รองลงมาได้แก่ พื้นที่ขนาด 41 - 50 ตรว., พื้นที่ขนาด 21 - 30 ตรว., พื้นที่ขนาด 61 - 70 ตรว., พื้นที่ขนาด 81 - 100 ตรว., พื้นที่ขนาด 101 - 200 ตรว., พื้นที่ขนาด 51 - 60 ตรว., พื้นที่ขนาด 201 - 600 ตรว., พื้นที่ขนาด 71 - 80 ตรว., พื้นที่ขนาดมากกว่า 600 ตรว.ขึ้นไป และ พื้นที่ขนาดต่ำกว่า 10 ตรว. ตามลำดับดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนที่ดินที่ปลูกบ้าน

จำนวนห้องน้ำ	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
10 - 20 ตารางวา	70	28.6
41 - 50 ตารางวา	33	13.5
21 - 30 ตารางวา	29	11.8
61 - 70 ตารางวา	24	9.8
31 - 40 ตารางวา	19	7.8
81 - 100 ตารางวา	18	7.3
101 - 200 ตารางวา	16	6.5
51 - 60 ตารางวา	14	5.7
201 - 600 ตารางวา	10	4.1
71 - 80 ตารางวา	9	3.7
มากกว่า 600 ตรว. ขึ้นไป	2	0.8
ต่ำกว่า 10 ตารางวา	1	0.4
รวม	245	100.0

การต่อเติมบ้าน

บ้านส่วนใหญ่ไม่ได้มีการต่อเติมเป็นจำนวน 195 หลัง คิดเป็นร้อยละ 79.6 ส่วนบ้านที่มีการต่อเติมนั้นมีจำนวน 50 หลัง คิดเป็นร้อยละ 20.4 ในด้านการต่อเติมนั้นส่วนใหญ่ทำใน 1 - 2 ปีที่ผ่านมา เป็นจำนวน 30 หลัง คิดเป็นร้อยละ 30 รองลงมามีการต่อเติมนานกว่า 5 ปีขึ้นไป และภายใน 3 - 4 ปี ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 9 และตารางที่ 10

เหตุผลในการต่อเติมพบว่า ส่วนใหญ่ทำการต่อเติมห้องอยู่อาศัย, ห้องเก็บของ, ทำเพิงร้านค้า, ทำส้วม

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนการต่อเติมบ้าน

เคยมีการต่อเติมบ้านหรือไม่	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
มี	50	20.4
ไม่เคยมีการต่อเติมบ้าน	195	79.6
รวม	245	100.0

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนบ้านที่เคยมีการต่อเติมภายใน

ต่อเติมบ้านภายใน (ปี)	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
1 - 2 ปี ที่ผ่านมานานกว่า 5 ปีขึ้นไป	30	60.0
3 - 4 ปี ที่ผ่านมานานกว่า 5 ปีขึ้นไป	11	22.0
รวม	50	100.0

การซ่อมแซมบ้าน

พบว่าบ้านส่วนใหญ่มีการซ่อมแซมบ้านถึง 139 หลัง คิดเป็นร้อยละ 56.7 ส่วนบ้านที่ไม่ได้มีการซ่อมแซมเลยนั้นมีจำนวน 106 หลัง คิดเป็นร้อยละ 51.4 ดังแสดงในตารางที่ 11

สาเหตุที่ไม่ได้มีการซ่อมแซมบ้านนั้นได้จากการสอบถามพบว่า เป็นบ้านสร้างใหม่ไม่เกิน 6 ปี มีจำนวน 26 หลัง บางบ้านก็สร้างไว้สูงมากถึง 3 ชั้น เมื่อลงไป 1 ชั้นก็ไม่เคียดร้อน ไม่ต้องคิดบ้าน ส่วนบางบ้านก็สร้างบ้านเป็นลักษณะชั้นเดียว ได้สูงมาก เมื่อลงไปก็ยังคงสภาพเป็นบ้านยกพื้น บางบ้านก็ไม่มีเงินก็ปล่อยให้ผุพัง เช่นหลังคารั่ว เป็นต้น

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนบ้านที่มีการซ่อมแซม

การซ่อมแซมบ้าน	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
มี	139	56.7
ไม่มี	106	51.4
รวม	245	100.0

ลักษณะของการซ่อมแซม

ส่วนใหญ่พบว่ามีการคิดบ้านมากเป็นที่สุด เป็นจำนวน 53 หลัง คิดเป็นร้อยละ 38.1 รองลงมาได้แก่ การเปลี่ยนหลังคาในที่นี้รวมถึงการเปลี่ยนหลังคาจากคิ้ว , การซ่อมแซมห้องน้ำ เช่นการยกพื้นห้องน้ำเนื่องจากน้ำท่วม, การเพิ่มถังส้วม เป็นต้น และเหตุผลอื่นๆ ได้แก่ การยกพื้นชั้นล่าง, เทพื้นบ้านเป็นปูนกันน้ำท่วม, ต่อได้สูงทำพื้นใหม่เนื่องจากผุพังเพราะน้ำท่วม, เรียงตามลำดับ ดังตารางที่ 12

ในเรื่องระยะเวลาในการซ่อมแซมพบว่าส่วนใหญ่มีการซ่อมแซมภายใน 1 ปี เป็นจำนวน 48 หลังคา รองลงมาได้แก่ การซ่อมแซมภายใน 5 ปี, การซ่อมแซมภายใน 4 ปี, การซ่อมแซมภายใน

ใน 2 ปี, การซ่อมแซมภายใน 3 ปี และมีการซ่อมแซมนานมากกว่า 10 ปี ตามลำดับ

ตารางที่ 12 แสดงลักษณะการซ่อมแซมบ้าน

ลักษณะการซ่อมแซมบ้าน	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ	ซ่อมแซมบ้านภายใน					
			1ปี	2ปี	3ปี	4ปี	5ปี	มากกว่า10ปี
คืดเสาบ้าน	53	38.1	13	6	3	17	12	2
เปลี่ยนหลังคา	42	30.2	18	3	3	4	9	5
ซ่อมแซมห้องน้ำ	28	20.1	11	6	4	0	6	1
อื่นๆ	16	11.5	6	2	4	1	1	2
รวม	139	100.0	48	17	14	22	28	10

ลักษณะการใช้งานที่อยู่อาศัย

พบว่าบ้านกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้งานที่อยู่อาศัยเพื่ออยู่อาศัยโดยเฉพาะ เป็นจำนวน 208 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 84.9 และอีก 36 หลัง ใช้เพื่ออยู่อาศัยและประกอบกิจการ ซึ่งได้แก่ร้านทำผม, ร้านรับจ้างตัดเสื้อ, ร้านรับปะชุนผ้า, ขายของชำ และอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น ตากกึ่งแห้ง, ปลูกมะพร้าวขาย, เลี้ยงปู และหมักกะปิไว้ขาย ดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงลักษณะการใช้งานที่อยู่อาศัย

การใช้งานที่อยู่อาศัย	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
เพื่ออยู่อาศัยโดยเฉพาะ	208	84.9
เพื่ออยู่อาศัยและประกอบกิจการ	36	14.7
อื่นๆ	1	0.4
รวม	245	100.0

จำนวนครอบครัวที่อยู่อาศัยในบ้านเดียวกัน

บ้านส่วนใหญ่อยู่อาศัยกันเพียง 1 ครอบครัว ซึ่งมีจำนวน 185 หลังคา คิดเป็นร้อยละ 75.5 รองลงมาได้แก่ 2 ครอบครัว , 3 ครอบครัว และมากกว่า 4 ครอบครัวตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนครอบครัวที่อยู่อาศัย

จำนวนครอบครัว	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
1 ครอบครัว	185	75.5
2 ครอบครัว	51	20.8
3 ครอบครัว	6	2.4
มากกว่า 3 ครอบครัวขึ้นไป	3	1.2
รวม	245	100.0

จำนวนสมาชิกในครอบครัว

บ้านส่วนใหญ่มีสมาชิกในครอบครัวทั้งสิ้น 4 คน คิดเป็นร้อยละ 21.2 รองลงมาได้แก่ 3 คน, 2 คน, 5 คน, 6 คน, 7 คน, 8 คน, 1 คน, 9 คน , มากกว่า 10คน และ 10 เรียงตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนสมาชิกในครอบครัว

จำนวนสมาชิกในครอบครัว	จำนวนหลังคาเรือน(บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
4 คน	52	21.2
3 คน	49	20.0
2 คน	42	17.1
5 คน	34	13.9
6 คน	26	10.6
7 คน	11	4.5
8 คน	10	4.1
1 คน	9	3.7
9 คน	5	2.0
มากกว่า 10 คนขึ้นไป	5	2.0
10 คน	2	0.8
รวม	245	100.0

ลักษณะส้วมที่ใช้งาน

ลักษณะส้วมที่ใช้ในชุมชนพบว่าเป็นส้วมซึม ร้อยละ 94.3 รองลงมาได้แก่ ส้วมที่มีถัง SATSบำบัด และ ส้วมที่มีลักษณะปล่อยลงน้ำโดยตรง เรียงตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 แสดงชนิดของส้วม

ชนิดของส้วม	จำนวนหลังคาเรือน(บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ส้วมซึม	234	95.5
ปล่อยลงน้ำโดยตรง	11	4.5
รวม	245	100.0

จำนวนปล้องของส้วมซึม

พบว่าบ้านส่วนใหญ่ที่มีส้วมเป็นส้วมซึมจะมีปล้องของส้วมซึมประมาณ 3 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 30.3 รองลงมาได้แก่ 4 ไร่, 5 ไร่, ใช้คอนกรีตก่อเป็นบ่อ, 2 ไร่, 6 ไร่, 1 ไร่, 8 ไร่, 7 ไร่ 10 ไร่ และ 9 ไร่ เรียงตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 17

ตารางที่ 17 แสดงจำนวนปล้องของส้วมซึม

จำนวนปล้องของส้วมซึม	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
1 ปล้อง	9	3.9
2 ปล้อง	20	8.7
3 ปล้อง	70	30.3
4 ปล้อง	45	19.5
5 ปล้อง	35	15.2
6 ปล้อง	20	8.7
7 ปล้อง	2	0.9
8 ปล้อง	3	1.3
9 ปล้อง	1	0.4
10 ปล้อง	2	0.9
ใช้คอนกรีตก่อเป็นบ่อ	21	9.1
ไม่ทราบ	3	1.3
รวม	231	100.0

จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ทำงาน

พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามประกอบอาชีพ ร้อยละ 69.8 และไม่ได้ประกอบอาชีพร้อยละ 30.2 กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านร้อยละ 25.3 และเป็นสมาชิกที่เคยประกอบอาชีพ ร้อยละ 4.9 ดังแสดงในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 แสดงจำนวนสมาชิกที่ทำงาน

จำนวนสมาชิกที่ทำงาน	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ประกอบอาชีพ	171	69.8
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	74	30.2
เคยประกอบอาชีพ	12	4.9
เป็นแม่บ้าน	62	25.3
รวม	245	100.0

ลักษณะอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง

พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 27.7 รองลงมาได้แก่อาชีพค้าขาย, อาชีพเกษตรกร, มีนาุ้งให้เช่า, รับราชการ, พนักงานรัฐวิสาหกิจ ดังแสดงในตารางที่ 19

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 19 แสดงลักษณะอาชีพ

จำนวนสมาชิกที่ทำงาน	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
รับจ้างทั่วไป	68	39.8
ทำเกษตรกรรม	31	18.1
จับปลา	2	6.5
ทำนาถั่ว	27	87.1
เลี้ยงปลา	1	3.2
อื่นๆ	1	3.2
ค้าขาย	44	25.7
ร้านค้าอยู่ที่บ้าน	26	59.1
ร้านค้าแยกออกไป	18	40.9
รับราชการ	4	2.3
พนักงานรัฐวิสาหกิจ	1	0.6
มีนาถั่วให้เช่า	5	2.9
อื่นๆ	18	10.5
รวม	171	100.0

จำนวนพื้นที่ที่ใช้เลี้ยงกุ้งของกลุ่มตัวอย่าง

บ้านส่วนใหญ่มีพื้นที่จำนวน 21-30 ไร่ที่ใช้ในการเลี้ยงกุ้ง รองลงมาได้แก่ 11-20 ไร่, 31 - 60 ไร่, มากกว่า 60 ไร่ขึ้นไป และ 5 -20 ไร่ เรียงตามลำดับดังแสดงในตารางที่ 20 ตารางที่ 20 แสดงจำนวนไร่ที่ใช้เลี้ยงกุ้ง

จำนวนสมาชิกในครอบครัว	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
5 - 10 ไร่	3	11.1
11 - 20 ไร่	6	22.2
21 - 30 ไร่	8	29.6
31 - 60 ไร่	6	22.2
มากกว่า 60 ไร่ขึ้นไป	4	14.8
รวม	27	100.0

เวลาที่ใช้ในการเดินทางไปทำงาน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้เวลาในการเดินทางต่ำกว่า 10 นาที คิดเป็นร้อยละ 69.6 รองลงมาได้แก่ใช้เวลา 10-20 นาที, 21-30, นาที 41-60 นาที, มากกว่า 60 นาทีขึ้นไป และ 31 - 40 นาที เรียงตามลำดับดังแสดงในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 แสดงจำนวนเวลาที่ใช้ในการเดินทาง

จำนวนเวลาที่ใช้ในการเดินทาง	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ต่ำกว่า 10 นาที	119	69.6
10 - 20 นาที	32	18.7
21 - 30 นาที	13	7.6
31 - 40 นาที	1	0.6
41 -60 นาที	4	2.3
มากกว่า 60 นาที ขึ้นไป	2	1.2
รวม	171	100.0

วิธีที่ใช้ในการเดินทาง

พบว่าส่วนใหญ่ใช้วิธีเดินเท้า คิดเป็นร้อยละ 50.3 รองลงมาคือไม่ได้เดินทาง(ทำงานที่บ้าน), ทางเรือของตนเอง, ทางเรือรับจ้าง, ทางรถยนต์ และวิธีอื่นๆ ซึ่งได้แก่เรือพาย เรียงตามลำดับดังแสดงในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แสดงวิธีที่ใช้ในการเดินทาง

วิธีที่ใช้ในการเดินทาง	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ทำงานที่บ้าน	37	21.6
เดินเท้า	86	50.3
รถยนต์ของตนเอง	2	1.2
เรือรับจ้าง	9	5.3
รถโดยสาร, รถรับจ้าง	7	4.1
เรือของตนเอง	29	17.0
อื่นๆ	1	0.6
รวม	171	100.0

ผลการศึกษาด้านสาธารณสุขปโภคในชุมชน

จำนวนบ้านที่ใช้น้ำฝนในการอุปโภค - บริโภค

บ้านส่วนใหญ่ใช้น้ำฝนในการอุปโภค - บริโภค ร้อยละ 97.1 และที่ไม่ได้ใช้น้ำฝนร้อยละ 2.9 ดังแสดงในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 แสดงการใช้น้ำฝนในการอุปโภค-บริโภค

แหล่งน้ำ	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ใช้น้ำฝน	238	97.1
ไม่ได้ใช้	7	2.9
รวม	245	100.0

จำนวนบ้านที่ใช้น้ำประปาหมู่บ้านในการอุปโภค - บริโภค

บ้านกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดใช้น้ำประปาหมู่บ้านในการอุปโภค - บริโภค คิดเป็น 100 %

ผลสำรวจเรื่องการมีน้ำใช้

บ้านกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีน้ำใช้พอเพียง คิดเป็น 100 %

ผลสำรวจเรื่องการบำบัดน้ำใช้ก่อนทิ้ง

บ้านส่วนใหญ่ไม่มีการบำบัดน้ำก่อนทิ้งลงคลอง เป็นจำนวน 100 เปอร์เซ็นต์

โดยน้ำที่ใช้แล้วทิ้งลงคลองโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 55.9 รองลงมาได้แก่ การเทน้ำทิ้งลงในร่องระบายน้ำเดิมซึ่งเชื่อมต่อกับคลอง, เทลงใต้ถุนบ้าน, รดน้ำต้นไม้ และเททิ้งลงบนบริเวณดินในพื้นที่ ดังแสดงในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 แสดงผลการสำรวจเรื่องการบำบัดน้ำก่อนทิ้ง

การบำบัดน้ำก่อนทิ้ง	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ไม่มีการบำบัด	245	100.0
ทิ้งลงคลองโดยตรง	137	55.9
อื่นๆ	108	44.1
รวม	245	100.0

ผลสำรวจเรื่องการกำจัดขยะในครัวเรือน

บ้านส่วนใหญ่ทิ้งขยะลงคลอง คิดเป็นร้อยละ 73.1 รองลงมาได้แก่ การเผา, การฝัง และทิ้งขยะในที่ทิ้งของหมู่บ้าน และอื่นๆ ซึ่งได้แก่ การทิ้งลงใต้ถุนบ้านตัวเอง, ขวางทิ้งในพื้นที่ว่างข้างบ้าน, นำขยะมาทำเชื้อเพลิงน้ำบริเวณรอบบ้าน, ทิ้งใต้ทางเดินในหมู่บ้าน, และทิ้งริมคลอง เรียงตามลำดับดังแสดงในตารางที่ 25

ตารางที่ 25 แสดงผลการสำรวจเรื่องการกำจัดขยะในครัวเรือน

วิธีการกำจัดขยะ	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ทิ้งลงคลอง	179	73.1
เผา	21	8.6
ฝัง	12	4.9
ทิ้งในที่ทิ้งขยะของหมู่บ้าน	5	2.0
อื่นๆ	28	11.4
รวม	245	100.0

ผลสำรวจเรื่องจำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์

จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ คิดเป็นร้อยละ 40 และจำนวนบ้านที่ไม่มีโทรศัพท์คิดเป็นร้อยละ

60

บ้านที่ไม่มีโทรศัพท์ใช้โทรศัพท์จากร้านค้าเป็นส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 53.7 รองลงมาได้แก่ใช้โทรศัพท์เพื่อนข้างบ้าน 25.9 และอื่นๆ ร้อยละ 20.4 ซึ่งได้แก่การใช้โทรศัพท์บ้านญาติ ดังแสดงในตารางที่ 26

ตารางที่ 26 แสดงผลการสำรวจเรื่องจำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์

จำนวนบ้านที่ติดตั้งโทรศัพท์	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
มีโทรศัพท์	98	40.0
ไม่มีโทรศัพท์ ใช้โทรศัพท์จาก...	147	60.0
- เพื่อนข้างบ้าน	38	25.9
- ร้านค้า	79	53.7
- อื่นๆ	30	20.4
รวม	245	100.0

ผลการศึกษาด้านความพอใจในสาธารณูปการที่มีอยู่

ผลสำรวจความพึงพอใจด้านสาธารณูปการ

จำนวนบ้านที่พอใจ คิดเป็นร้อยละ 69.8 และจำนวนบ้านที่ไม่พอใจ คิดเป็นร้อยละ 30.2

บ้านที่ไม่พอใจส่วนใหญ่ต้องการปรับปรุงเรื่อง ทางเดินซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าแคบเกินไป คิดเป็นร้อยละ 10.2 และ ไฟส่องทางเดิน ซึ่งมีไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 20.0 ดังแสดงในตารางที่ 27

ตารางที่ 27 แสดงผลการสำรวจความพึงพอใจในเรื่องสาธารณูปโภค

ด้านสาธารณูปโภค	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
พอใจ	171	69.8
ไม่พอใจ ต้องการปรับปรุงด้าน	74	30.2
ทางเดิน	25	10.2
ไฟส่องทางสาธารณะ	49	20.0
รวม	245	100.0

ผลการศึกษาด้านปัญหาการอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อม

ผลสำรวจเรื่องปัญหาการอยู่อาศัยในชุมชน

ปัญหาอันดับ 1 ที่พบในชุมชน คือ เรื่องของการขาดที่ทิ้งขยะ รองลงมาได้แก่ ขุม, ขาเสฟติด, น้ำท่วม, การทำมาหากิน, น้ำเสีย, ขยะมาเมื่อน้ำลด, การเดินทางลำบาก, ขาดแคลนลานสำหรับเด็กเล่น ไม่มีที่พักผ่อนหย่อนใจ และปัญหาอื่นๆ เช่น ทางเดินแคบ ทางเดินน้ำ

ท่วม, น้ำท่วมขังได้ฉุน, ขยะบ้านอื่นลอยมาบ้านเรา, ขอโทรศัพท์แล้วไม่ได้, ฝนตกแรงไฟดับประจำ, ผลผลิตทางเกษตรน้อยลงเพราะน้ำเสีย, ที่ริมทะเลพัง ดังแสดงในตารางที่ 28

ตารางที่ 28 แสดงผลการสำรวจเรื่องปัญหาในการอยู่อาศัย

ปัญหาที่พบ	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ไม่มีที่ทิ้งขยะ	230	93.88
ยุบชุมชน	206	84.08
ปัญหาหาเสด็จ	183	74.69
น้ำท่วม	168	68.57
การทำมาหากิน	155	63.27
น้ำเสีย	66	26.94
ขยะมากเมื่อน้ำลด	58	23.67
การเดินทางลำบาก	4	1.63
ขาดแคลนลานสำหรับเด็กเล่น	3	1.22
ไม่มีที่พักผ่อนหย่อนใจ	1	0.41
อื่นๆ	50	20.41

ผลสำรวจเรื่องความพึงพอใจในสภาพแวดล้อม

ชาวบ้านส่วนใหญ่พอใจกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ คิดเป็นร้อยละ 73.5 รองลงมาได้แก่ ค่อนข้างพอใจ, ไม่พอใจ และไม่พอใจมากซึ่งสาเหตุหลักมาจากขยะเยอะมาก ดังแสดงในตารางที่ 29

ตารางที่ 29 แสดงผลการสำรวจความพึงพอใจในเรื่องสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อม	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
พอใจ	180	73.5
ค่อนข้างพอใจ	36	14.7
ไม่พอใจ	13	5.3
ไม่พอใจมาก	16	6.5
รวม	245	100.0

ผลสำรวจเรื่องการอยู่ใกล้น้ำ(ทะเล)มีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพหรือไม่

ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่าการอยู่ใกล้คลอง และทะเล เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 73.1 และที่ไม่มีประโยชน์ต่ออาชีพคิดเป็นร้อยละ 26.9 ดังแสดงในตารางที่ 30 ตารางที่ 30 แสดงผลสำรวจเรื่องประโยชน์ของการอยู่ใกล้น้ำ(ทะเล)กับการประกอบอาชีพ

การอยู่อาศัยใกล้น้ำ	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
มีประโยชน์กับการประกอบอาชีพ	179	73.1
ไม่มีประโยชน์กับการประกอบอาชีพ	66	26.9
รวม	245	100.0

ผลสำรวจเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่นการไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง การรักษาแม่น้ำ การอนุรักษ์ป่าชายเลน ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อม

ชาวบ้านทราบ คิดเป็นร้อยละ 70.21 และที่ไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 29.8 ดังแสดงในตารางที่ 31

ตารางที่ 31 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นในเรื่องวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ปัญหา	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ทราบ	172	70.2
ไม่ทราบ	73	29.8
รวม	245	100.0

ผลสำรวจเรื่องการรณรงค์ด้านการรักษาสภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้าน

มีการรณรงค์ คิดเป็นร้อยละ 66.5 และที่ตอบว่าไม่มีการรณรงค์คิดเป็นร้อยละ 33.5 ดังแสดงในตารางที่ 32

ตารางที่ 32 แสดงผลสำรวจเรื่องการรณรงค์ด้านการรักษาสภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้าน

ปัญหา	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
มีการรณรงค์	163	66.5
ไม่มีการรณรงค์	82	33.5
รวม	245	100.0

ผลสำรวจเรื่องวิธีในการการรณรงค์ด้านการรักษาสภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้าน

มีการรณรงค์รักษาสภาพแวดล้อมโดยวิธีเก็บขยะในวันสำคัญ มากที่สุดรองลงมาได้แก่การรณรงค์ไม่ทิ้งขยะ, ส่งเสริมการปลูกป่าแสม, โกงกาง และวิธีแจ้งถึงประโยชน์ในการรักษาสภาพแวดล้อม และอื่นๆ ซึ่งได้แก่ การเก็บขยะในวันสำคัญ และทางโรงเรียนมีกิจกรรมให้เด็กช่วยกันเก็บขยะ เรียงตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 33

ตารางที่ 33 แสดงผลสำรวจเรื่องวิธีในการการรณรงค์ด้านการรักษาสภาพแวดล้อมภายในหมู่บ้าน

วิธีการรณรงค์	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
รณรงค์ไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำ	54	22.04
ส่งเสริมการปลูกป่าแสม, โกงกาง	8	3.27
แจ้งถึงประโยชน์ในการรักษาสภาพแวดล้อม	2	0.82
อื่นๆ	99	40.41

ผลสำรวจเรื่องการรับรู้ว่าคุณภาพน้ำที่เจริญแล้วจะไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง

ชาวบ้านทราบ คิดเป็นร้อยละ 89 และที่ตอบว่าไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 11 ดังแสดงในตารางที่ 34

ตารางที่ 34 แสดงผลสำรวจเรื่องการรับรู้ว่าคุณภาพน้ำที่เจริญแล้วจะไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลอง

ปัญหา	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ทราบ	218	89.0
ไม่ทราบ	27	11.0
รวม	245	100.0

ผลสำรวจเรื่องความรู้สึกกับขยะที่จมและลอยอยู่ในแม่น้ำลำคลอง

ชาวบ้านรู้สึกรังเกียจ คิดเป็นร้อยละ 81.2 และที่ตอบว่าไม่รังเกียจคิดเป็นร้อยละ 18.8 ดังแสดงในตารางที่ 35

ตารางที่ 35 แสดงผลสำรวจเรื่องความรู้สึกกับขยะที่จมและลอยอยู่ในแม่น้ำลำคลอง

ปัญหา	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
รังเกียจ	199	81.2
ไม่รังเกียจ	46	18.8
รวม	245	100.0

ผลสำรวจความคิดเห็นในเรื่องต้องการให้ชุมชนไม่มีขยะในอนาคด

ชาวบ้านที่ตอบว่าเคยคิดอยากให้ชุมชนไม่มีขยะ คิดเป็นร้อยละ 91 และที่ตอบว่าไม่เคยคิดคิดเป็นร้อยละ 9 ดังแสดงในตารางที่ 36

ตารางที่ 36 แสดงผลสำรวจความคิดเห็นในเรื่องต้องการให้ชุมชนไม่มีขยะในอนาคด

ปัญหา	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
เคยคิด	223	91.0
ไม่เคยคิด	22	9.0
รวม	245	100.0

ผลสำรวจความคิดเห็นเรื่องอุจจาระในถังส้วม ปนลงในน้ำเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้น้ำเสีย

ชาวบ้านทราบ คิดเป็นร้อยละ 65.7 และที่ตอบว่าไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 34.38 ดังแสดงในตารางที่ 37

ตารางที่ 37 แสดงผลสำรวจความคิดเห็นเรื่องอุจจาระในถังส้วมปนลงในน้ำเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้
น้ำเสีย

ปัญหา	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ทราบ	161	65.7
ไม่ทราบ	84	34.3
รวม	245	100.0

ผลสำรวจความคิดเห็นสาเหตุที่ทำให้น้ำเสียส่วนหนึ่งมาจากการทิ้งขยะ

ชาวบ้านทราบ คิดเป็นร้อยละ 81.6 และที่ตอบว่าไม่ทราบคิดเป็นร้อยละ 18.4 ดังแสดงในตารางที่ 38

ตารางที่ 38 แสดงผลสำรวจความคิดเห็นสาเหตุที่ทำให้น้ำเสียส่วนหนึ่งมาจากการทิ้งขยะ

ปัญหา	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ทราบ	200	81.6
ไม่ทราบ	45	18.4
รวม	245	100.0

ผลสำรวจความคิดเห็นสาเหตุที่ทำให้น้ำในชุมชนเสีย ว่ามาจากน้ำทะเลหรือจากครัวเรือน หรือมาจากทั้งสองสาเหตุ

ชาวบ้านคาดว่าสาเหตุหลักคือมาจากน้ำทะเลเข้ามาในคลอง และสาเหตุรองลงมาได้แก่ น้ำทิ้งจากครัวเรือนและน้ำเสียจากทะเล, น้ำเสียจากครัวเรือน และเหตุผลอื่นๆ ได้แก่ การล้างล้างถังด้วยกากชาและชาหั่วกะโหลกไขว้ และเรือปล่อยน้ำมัน ดังแสดงในตารางที่ 39

ตารางที่ 39 แสดงผลการสำรวจความคิดเห็นสาเหตุที่ทำให้น้ำในชุมชนเสีย

ปัญหา	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
น้ำเสียจากทะเลเข้ามาในคลอง	137	55.92
น้ำเสียจากครัวเรือน	18	7.35
ทั้งสองสาเหตุแรก	87	35.51
อื่นๆ	10	4.08

ผลสำรวจความคิดเห็นเรื่องความยินดีในการเข้าร่วมในการเสียค่าใช้จ่าย ในการจัดการให้มีระบบบำบัดของเสีย และน้ำเสียจากครัวเรือนก่อนทิ้งลงคลอง

ชาวบ้านยินดีให้ความร่วมมือ คิดเป็นร้อยละ 86.9 โดยชาวบ้านบอกว่าถ้าผู้นำเห็นด้วย, คนส่วนใหญ่เห็นด้วย และค่าใช้จ่ายไม่แพงเกินไป ส่วนชาวบ้านที่ไม่ยินดี คิดเป็นร้อยละ 12.7 ดังแสดงในตารางที่ 40

ตารางที่ 40 แสดงผลสำรวจความคิดเห็นเรื่องความยินดีในการเข้าร่วมในการเสียค่าใช้จ่ายในการจัดการให้มีระบบบำบัดของเสียและน้ำเสียจากครัวเรือนก่อนทิ้งลงคลอง

ปัญหา	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ยินดี	213	86.9
ไม่ยินดี	32	13.1
รวม	245	100.0

ผลสำรวจเรื่องความต้องการเห็นจุดเก็บขยะตามทางเดินของหมู่บ้าน

ชาวบ้านต้องการให้มี คิดเป็นร้อยละ 91.8 ,ชาวบ้านที่รู้สึกเฉยๆ คิดเป็นร้อยละ 7.3 และชาวบ้านที่ไม่เห็นมีความจำเป็นต้องมีถังขยะ คิดเป็นร้อยละ 0.8 ดังแสดงในตารางที่ 41

ตารางที่ 41 แสดงผลสำรวจเรื่องความต้องการเห็นจุดเก็บขยะตามทางเดินของหมู่บ้าน

ปัญหา	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
อยากเห็น	225	91.8
เฉยๆ	18	7.3
ไม่เห็นจำเป็น	2	0.8
รวม	245	100.0

ผลสำรวจเรื่องเสียงดังจากเรือว่าดังเกินไปหรือไม่

ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นว่าดังรบกวน รองลงมารู้สึกเฉยๆ และชาวบ้านที่ไม่รู้สึกเดือดร้อน ดังแสดงในตารางที่ 42

ตารางที่ 42 แสดงผลสำรวจเรื่องเสียงดังจากเรือว่าดังเกินไปหรือไม่

ปัญหา	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ใช่	141	57.6
ไม่รู้สึกเดือดร้อน	57	23.3
เฉยๆ	47	19.2
รวม	245	100.0

ผลสำรวจเรื่องการจัดกิจกรรมร่วมกันในชุมชน

ชาวบ้านส่วนใหญ่ตอบว่ามีการจัดกิจกรรมร่วมกันในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 99.2 และที่ตอบว่าไม่มี คิดเป็นร้อยละ 0.8 ดังแสดงในตารางที่ 43

ตารางที่ 43 แสดงผลสำรวจเรื่องการจัดกิจกรรมร่วมกันในชุมชน

ปัญหา	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
มีการจัดกิจกรรม	243	99.2
ไม่มี	2	0.8
รวม	245	100.0

ผลสำรวจเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดในชุมชน

ชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 79.6 และที่ตอบว่าไม่ได้เข้าร่วม คิดเป็นร้อยละ 20.4 ดังแสดงในตารางที่ 44

ตารางที่ 44 แสดงผลสำรวจเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดในชุมชน

ปัญหา	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
เคยเข้าร่วม	195	79.6
ไม่เคยเข้าร่วม	50	20.4
รวม	245	100.0

ผลสำรวจเรื่องกิจกรรมที่เข้าร่วมในชุมชน

กิจกรรมที่เข้าร่วมส่วนใหญ่ได้แก่ งานกฐิน รองลงมาได้แก่ วันขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา งานผ้าป่า งานลอยกระทง และอื่นๆ ซึ่งได้แก่ งานประเพณีแห่หลวงพ่โต, งานก่อพระเจดีย์ทราย,งานทำบุญข้างบ้าน, งานวันผู้สูงอายุ ดังแสดงในตารางที่ 45

ตารางที่ 45 แสดงผลสำรวจเรื่องกิจกรรมที่เข้าร่วมในชุมชน

กิจกรรมที่เข้าร่วม	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
งานกฐิน	222	90.61
วันขึ้นปีใหม่	195	79.59
วันสงกรานต์	183	74.69
วันเข้าพรรษา	141	57.55
งานผ้าป่า	42	17.14
งานลอยกระทง	21	8.57
อื่นๆ	79	32.24

ผลสำรวจเรื่องสาเหตุที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน

สาเหตุหลักคือ ไม้ว่าง รองลงมาได้แก่ ไม่เห็นความสำคัญและไม่อยู่บ้าน ดังแสดงในตารางที่ 46

ตารางที่ 46 แสดงผลสำรวจเรื่องสาเหตุที่ไม่เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน

กิจกรรมที่เข้าร่วม	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ไม้ว่าง	42	84.0
ไม่เห็นความสำคัญ	5	10.0
ไม่อยู่บ้าน	3	6.0
รวม	50	100.0

ผลสำรวจเรื่องการเป็นสมาชิกของชมรมในชุมชน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่ใช่มชิกของชมรม คิดเป็นร้อยละ 65.3 และเป็นสมาชิกของชมรมคิดเป็นร้อยละ 34.7 โดยแบ่งเป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาได้แก่, กลุ่มแม่บ้านสาขา, กลุ่มอาสาสมัครอนามัย และกลุ่มอื่นๆ ซึ่งได้แก่ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข, กรรมการประปาหมู่บ้าน, กลุ่มสหกรณ์เกษตรสาขา, สมาชิกสภาตำบลกรรมการหมู่บ้าน และสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรม ดังแสดงในตารางที่ 47

ตารางที่ 47 แสดงผลสำรวจเรื่องการเป็นสมาชิกของชมรมในชุมชน

การเป็นสมาชิกชมรม	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
เป็น สมาชิกชมรม	85	34.7
ผู้สูงอายุ	66	26.9
กลุ่มแม่บ้านสาขา	4	1.6
อาสาสมัครอนามัย	2	0.8
อื่นๆ	13	5.3
ไม่เป็น	160	65.3
รวม	245	100.0

ผลสำรวจความคิดเห็นของชาวชุมชนว่าชุมชนนี้มีความโดดเด่นด้าน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าชุมชนที่ตนอยู่อาศัยมีความโดดเด่นด้านเป็นชุมชนที่มีความสามัคคี รองลงมาได้แก่เป็นชุมชนหมู่บ้านประมง, ชุมชนที่มีน้ำล้อมรอบ และอื่นๆ ได้แก่ กุ้งดี (กุ้งแห้งและกุ้งเหยียด), เป็นหมู่บ้านคลองในซอย, เมืองลับแล, และหมู่บ้านนาเกลือดังแสดงในตารางที่ 48

ตารางที่ 48 แสดงผลสำรวจความคิดเห็นของชาวชุมชนว่าชุมชนนี้มีความโดดเด่นด้าน

ชุมชน	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
เป็นชุมชนที่มีความสามัคคี	158	64.49
เป็นหมู่บ้านประมง	147	60.00
เป็นหมู่บ้านที่มีน้ำล้อมรอบ	85	34.69
อื่นๆ	14	5.71

ผลการศึกษาด้านความสัมพันธ์ภายในชุมชน

ผลสำรวจเรื่องการรู้จักกับเพื่อนบ้าน

ชาวบ้านทั้งหมดรู้จักกันหมด 100 เปอร์เซ็นต์

ผลสำรวจจำนวนเพื่อนบ้านที่รู้จัก

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่รู้จักกันมากกว่า 50 หลังคาเรือน รองลงมาได้แก่ 6-15 หลังคาเรือน, 16-20 หลังคาเรือน และ 1-5 หลังคาเรือน ดังแสดงในตารางที่ 49

ตารางที่ 49 แสดงผลสำรวจจำนวนเพื่อนบ้านที่รู้จัก

จำนวนเพื่อนบ้านที่รู้จัก	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
มากกว่า 50 หลังคาเรือน	162	66.1
6-15 หลังคาเรือน	54	22.0
16 - 50 หลังคาเรือน	25	10.2
1-5 หลังคาเรือน	4	1.6
รวม	245	99.9

ผลสำรวจความคิดเห็นเมื่อมีปัญหาส่วนใหญ่จะปรึกษาใคร

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปรึกษาเพื่อนบ้าน รองลงมาได้แก่ ญาติ และผู้ใหญ่บ้าน ดังแสดงในตารางที่ 50

ตารางที่ 50 แสดงผลสำรวจความคิดเห็นเมื่อมีปัญหาส่วนใหญ่จะปรึกษาใคร

	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
เพื่อนบ้าน	239	97.55
ผู้ใหญ่บ้าน	58	23.67
อื่นๆ	167	68.16

เพศ

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเป็น เพศหญิง 177 คน คิดเป็นร้อยละ 72.2

เพศชาย 68 คน คิดเป็นร้อยละ 27.8

อายุของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.5 รองลงมาอายุระหว่าง 51-60 , อายุระหว่าง 61-70 , อายุระหว่าง 20-30 ปี , อายุระหว่าง 31-40 ปี และอายุ

มากกว่า 70 ปี เรียงตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 51

ตารางที่ 51 แสดงอายุ

อายุ	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
41 - 50 ปี	60	24.5
51 - 60 ปี	54	21.8
61 - 70 ปี	49	19.9
20 - 30 ปี	36	14.6
31 - 40 ปี	35	14.1
มากกว่า 70 ปี ขึ้นไป	11	4.4
รวม	245	100.0

ระดับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบเพียงประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 75.9 รองลงมาไม่ได้ศึกษา, ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น, ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช, ระดับปวส และระดับปริญญาตรี เรียงตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 52

ตารางที่ 52 แสดงระดับการศึกษา

การศึกษา	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ประถมศึกษา	186	75.9
ไม่ได้ศึกษา	18	7.3
มัธยมศึกษาตอนต้น	14	5.7
มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือปวช.	11	4.5
ปวส.	8	3.3
ปริญญาตรี	8	3.3
รวม	245	100.0

ระดับรายได้ในครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับรายได้เฉลี่ย/ครัวเรือน ประมาณ 3,000 - 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 38.8 รองลงมาได้แก่ระดับรายได้ 5,001 - 10,000, ระดับรายได้ต่ำกว่า 3,000, ระดับรายได้ 10,001-15,000, ระดับรายได้ 20,001- 30,000, ระดับรายได้15,001 - 20,000, ระดับรายได้ 30,001- 40,000 ระดับรายได้ 40,001 - 50,000 และระดับรายได้มากกว่า 50,000 บาท ขึ้นไป เรียงตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 53

ตารางที่ 53 แสดงระดับรายได้ครัวเรือน

รายได้	จำนวนหลังคาเรือน (บ้าน)	คิดเป็นร้อยละ
ต่ำกว่า 3,000 บาท	37	15.1
3,000 - 5,000 บาท	95	38.8
5,001 - 10,000 บาท	71	29.0
10,001 - 15,000 บาท	21	8.6
15,001 - 20,000 บาท	7	2.9
20,001 - 30,000 บาท	8	3.3
30,001 - 40,000 บาท	4	1.6
40,001 - 50,000 บาท	1	0.4
มากกว่า 50,000 บาทขึ้นไป	1	0.4
รวม	245	100.0

สรุปผลข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในชุมชน

1. ข้อมูลด้านที่อยู่อาศัย

1) ลักษณะที่อยู่อาศัย

การปลูกบ้านที่นี้สมัยก่อนก็ไม่ได้ทำอะไรเป็นพิเศษก็ปลูกบ้านธรรมดาเหมือนบ้านทั่วไป บ้านส่วนใหญ่ในชุมชนก็จะเป็นเรือนไทยในสมัยก่อน

2) ที่อยู่อาศัยจม

จากลักษณะของชนิดดินซึ่งเป็นดินเลน ทำให้บ้านจมปีละประมาณ 7 เซนติเมตร เมื่อเวลาผ่านไป 10 ปีจะทำให้บ้านจมได้ถึง 70 เซนติเมตร ค่าใช้จ่ายในการคิดบ้านนั้นประมาณ 100,000 บาทต่อหลัง ปัจจุบันนี้เครื่องมือดีขึ้น สามารถคิดบ้านขึ้นได้สูงถึง 3 เมตร ส่วนบ้านที่มีเงินก็จะปลูก 3 ชั้น โดยใช้เข็มคอนกรีตยาวประมาณ 20เมตร

เรื่องคืบบ้านเริ่มจะเป็นปัญหาประมาณ 2-3 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเมื่อก่อนไม่มี คืบว่าเป็น เพราะการเปลี่ยนแปลงของสภาพดินที่ทรุดตัวเร็ว การคืบบ้านนั้นจะคืบค่าแรงแบบเหมา คืบตามจำนวนเสา จะคืบเป็นต้นๆไป ต้นละประมาณ 2,000 บาทขึ้นไป สำหรับบ้านคืบ 3 ชั้นซึ่งเป็นบ้านสร้างใหม่ในปัจจุบันในชุมชน ต้องใช้เข็มเจาะประมาณ 30 กว่าเมตรเพื่อกัน การทรุดตัวภายหลัง

2. ข้อมูลด้านปัญหาการอยู่อาศัย

1) ปัญหาเรื่องการจัดการขยะในชุมชนนั้น

ส่วนใหญ่สาเหตุเกิดจากชาวบ้านทิ้งขยะลงในที่ว่างบ้าง ทิ้งลงคลองบ้าง ซึ่งเป็น ความเคยชินของชาวบ้านมาแต่เดิม แม้จะได้รับงบประมาณมาในการสร้างเตาเผาขยะ ที่ สร้างไว้บริเวณหลังวัดสาขา ก็เกิดปัญหาคืบคือ ไม่มีเงินจ้างคนเก็บขยะได้ตลอด และถูก บ้านไม่จ่ายเงินค่าเก็บขยะด้วยความไม่คุ้นเคยและไม่รู้มาก่อนว่าจะต้องเสียค่าเก็บขยะ ซึ่ง ตอนแรกที่ได้เตาเผาขยะมาก็ยังใช้ได้ แต่ก็มีคนขโมยหัวเตาไป ซึ่งเตานี้เป็นเตาแบบหัว ฉีด ใช้น้ำมัน โซล่าครั้งละประมาณ 20 ลิตร เป็นเชื้อเพลิง ก็เลยไม่ได้ใช้เตาอีก ปัจจุบันเพิ่งมี งบประมาณมาบางส่วนก็ได้จัดซื้อถังขยะจำนวน 70 ใบ ได้นำไปตั้งตามจุดต่างๆในชุมชน และจ้างคนเก็บขยะ 2 คน คนละ 4,100 บาทต่อเดือนมาจัดการเก็บขยะ คิดว่าเป็นความ สำเร็จในระดับหนึ่งซึ่งต้องค่อยๆ รมรงค์จิตสำนึกชาวบ้านต่อไป ในอนาคตสภาพตำบลนาเกลือจะยกฐานะขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ก็จะได้รถเก็บขยะ 1 คัน จากส่วนกลาง คือเป็นรถรับขยะที่รวบรวมมาจากชุมชนสาขานาเกลือ จะนำไปทิ้งรวมไว้ที่หน่วยเก็บ ขยะของตัวอำเภอพระสมุทรเจดีย์ บริเวณตำบลบ้านคลองสวน ซึ่งน่าจะทำให้เรื่องขยะใน ชุมชนดีขึ้น สำหรับขยะที่จัดเก็บอยู่ในปัจจุบัน ยังคงไปทิ้งรวมที่บริเวณหลังวัดโดยมี ค่าเช่าล้อมไว้ไม่ให้ลายน้ไปไหน แต่ก็ไม่ได้กำจัดคงทิ้งไว้อย่างนั้น

2) ปัญหาเรื่องป่าแสมโกงกางในพื้นที่

เมื่อก่อนป่ามีต้นไม้หนาแน่นกว่าปัจจุบันมาก แต่เมื่อมีผู้คนเพิ่มขึ้น และมีการตัด ป่าออกเพื่อทำนาทุ่งทำให้ป่ามีน้อยลง ในตำบลเองที่ดินก็เป็นของชาวบ้านทั้งนั้น ไม่มีที่ สาธารณะจัดเพื่อเตรียมไว้ก่อน จะพอมองให้เห็นบ้างก็คือบริเวณของโรงเรียนสาขาสุธีรา อุปถัมภ์เนื้อที่ 35 ไร่ ที่จัดเป็นที่ศึกษาและอนุรักษ์ป่าชายเลน แต่ก็อยู่ห่างไกลถึงชุมชนเป็น กิโลเมตร

ส่วนที่ริมทะเลนั้นปัจจุบันคดิ่งชายฝั่งทะเลพังเข้ามาลึกมากถึงประมาณ 1 กม. และยาว ประมาณ 15 กม. สาเหตุเนื่องจากการตัดโค่นป่าชายเลน และคลื่นลมแรงมาก บริเวณชายฝั่งทะเล น้ำทะเลกัดเซาะเข้ามาเรื่อยๆ จะสังเกตได้จากเสาไฟฟ้าที่ปักไว้ในปัจจุบันห่างจากชายฝั่งเป็นกิโล หมุดที่ดินหายหมด และคลื่นลมแรงมาก ที่บริเวณนั้นบางส่วนได้ขายไปแล้วให้กับคนภายนอก ซื่อไปแล้วยังไม่ทันได้ริเริ่มทำอะไร น้ำทะเลก็กัดเซาะท่วมที่ไปแล้วบางส่วน ในหมู่บ้านไม่เคยมีการปลูกต้นไม้ ต้นไม้ในชุมชนได้แก่ต้นแสม และต้นโกงกาง ต้นโกงกางเป็นพื้นได้ดีกว่า แต่โค่น

3) ผลผลิตทางประมงนั้นน้อยลงสาเหตุหลักมาจากน้ำทะเลเสีย

สาเหตุคงจะมาจากโรงงานต่างๆ ที่ตั้งอยู่สองริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาปล่อยออกมา และก็จากจำนวนประชากรในชุมชนที่เพิ่มขึ้น นอกจากนั้นก็ยังมีปัญหาการทำประมงโดยใช้อวนแบบมุ้งซ้อน ทำให้ลูกกุ้งติดไปด้วยผลผลิตทางทะเลก็เลยยิ่งน้อยลง

4) ปัญหาการทำมาหากิน

ที่ดินในพื้นที่มีใบจ โนคหลักฐาน ประมาณ 70 ไร่ เช่นนี้ของที่ดินทั้งหมด ในหมู่ 4 มีที่ดิน 4,000 ไร่ มีเจ้าของอยู่เพียงประมาณ 20 ราย ปัญหาที่สำคัญคือ ราษฎรส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเพื่อการทำกินของตนเองครอบครอง

การทำมาหากินต้องรับจ้างเล็กๆ น้อยๆ รายวัน ซึ่งปัญหานี้สำคัญมาก เนื่องจากคนในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย และแต่งงานกันเองในชุมชน ไม่ได้ออกไปข้างนอก ทำให้คนส่วนใหญ่มีเพียงอาชีพรับจ้าง ที่ผ่านมาจากสภาได้งบประมาณมา 100,000 บาท ก็ได้จ้างชาวบ้าน 30 ครอบครัวในชุมชนเก็บขยะ ได้รายได้ไปครอบครัวละ 3,000 บาท ในปัจจุบันยังไม่ได้มีการสร้างงานอย่างถาวรให้ชาวบ้าน

5) ปัญหาสุขภาพ

ยาบ้า ที่จับได้มากที่สุด 600 เม็ด คนคิดส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นอายุระหว่าง 18 -25 ปี , เล่นการพนัน แต่ก็ไม่มีบ่อนใหญ่ เป็นการเล่นไฟในบ้านเนื่องจากที่นี่ไม่มีแหล่งบันเทิง พอไม่มีงานทำชาวบ้านก็จับกลุ่มเล่นไฟ, พี่น้องทะเลาะกัน มาแจ้งความแต่เมื่อใกล้เกลี้ยก็เลิก รากันไป และสุดท้ายคือลักขโมยขู ก็จะมีไม่กี่คนประมาณ 3-4 คน พอจะรู้ว่าใครเป็นคนขโมย สาเหตุที่มีการลักขโมยขูเนื่องจากปูขาว มีราคาดีมาก กิโลกรัมละ 250 บาท(ปูทะเลมี 2 ชนิด คือ ปูขาวซึ่งเป็นปูท้องถิ่นที่ขณะนี้มียังมีจำนวนน้อยลง และปูดำนำมาจังหวัดระนอง)

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย: กรณีศึกษาชุมชนบ้านสาขลา ตำบลนาเกลือ อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาซึ่งได้กำหนดไว้เบื้องต้น 3 ประการ คือ

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะที่อยู่อาศัยของชุมชนทางด้านกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ
- 2) เพื่อศึกษาถึงปัญหาการอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอันประกอบด้วย ลำคลอง และป่าชายเลน
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการอยู่อาศัย ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

ผลการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

ผลการศึกษาด้านกายภาพและทรัพยากรธรรมชาติ พบว่าพื้นที่ที่ศึกษาเป็นที่ราบลุ่มน้ำทะเลท่วมถึง ลักษณะดินในพื้นที่เกือบทั้งหมดเป็นดินเค็ม ไม่เหมาะกับการเพาะปลูกข้าวและไม่ผลแหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่คลองสรรพสามิต และคลองสายต่างๆ ที่กระจายตัวอยู่โดยรอบ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรจากทะเล ซึ่งใช้ในการประกอบอาชีพประมง ส่วนน้ำใต้ดินหรือน้ำบาดาล จะใช้ในการอุปโภค-บริโภค ทรัพยากรป่าชายเลนในปัจจุบันเหลืออยู่น้อยมาก เนื่องจากเป็นที่ดินเอกชน ส่วนใหญ่ต่างป่าทำการเลี้ยงกุ้ง พื้นที่ชายฝั่งซึ่งเป็นที่เพาะเลี้ยงกุ้งอยู่ติดทะเล ก็ถูกน้ำทะเลกัดเซาะหลายเข้ามาเรื่อยๆ

ลักษณะการใช้ที่ดินในพื้นที่ศึกษา มีรูปแบบการใช้ที่ดินหลักๆ เพียง 2 ลักษณะ คือ เป็นที่อยู่อาศัยและเกษตรกรรมคือ การการทำวังกุ้ง,ปู ส่งผลให้คลองในชุมชนมีความสำคัญเนื่องจากเป็นคลองที่เชื่อมต่อจากทะเล และเกษตรกรใช้น้ำในคลองในการประกอบอาชีพ และผันน้ำคลองเข้าออกวังกุ้งเพื่อนำเชือกกุ้งเข้าวัง

ลักษณะชุมชนและการตั้งถิ่นฐาน ลักษณะชุมชน เป็นชุมชนชานนาเกลือเดิม แต่จากการที่น้ำทะเลท่วมทำให้เปลี่ยนลักษณะชุมชนเป็นชาวประมง โดยการตั้งถิ่นฐานจะตั้งอยู่ริมน้ำ และตาม

คลองสายต่างๆ ที่สามารถออกสู่ทะเลได้สะดวก และเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีการตั้งถิ่นฐานมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยสุโขทัย

ผลการศึกษาด้านลักษณะที่อยู่อาศัยของชุมชนทางด้านกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจ

ลักษณะที่อยู่อาศัยในชุมชนบ้านสาขลา แบ่งได้เป็น 5 ลักษณะ ดังนี้ บ้านสองชั้นร้อยละ 40.4, บ้านชั้นเดียวยกพื้นร้อยละ 26.1, บ้านชั้นเดียวใต้ถุนสูงร้อยละ 25.3, บ้านสามชั้นร้อยละ 6.1 และบ้านชั้นเดียวติดดินร้อยละ 2.0

ซึ่งจากการสอบถามพบว่า ลักษณะที่อยู่อาศัยดั้งเดิมจะเป็นลักษณะเรือนไทยทั้งหมด แต่ได้มีการพัฒนาเปลี่ยนรูปร่างมาเรื่อยๆ ในปัจจุบันยังคงพบเห็นบ้านเรือนไทยบ้างแต่มีจำนวนน้อยลง และมีสภาพทรุดโทรม มีการปรับเปลี่ยนวัสดุในการซ่อมแซม เช่น หลังคาใช้สังกะสีแทน นอกจากนี้ยังมีการติดบ้านโดยชั้นบนยังคงเป็นรูปร่างเรือนไทย แต่ชั้นล่างเมื่อติดบ้านขึ้นแล้วก็ต่อเติมเป็นลักษณะบ้านไม้แบบปัจจุบันตามธรรมดา และเรือนไทยบางหลังก็ไม่มีคนอยู่ปล่อยทิ้งไว้ให้ทรุดโทรมตามกาลเวลาเพราะลูกหลานย้ายไปอยู่ที่อื่นแล้ว

ลักษณะของบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ร้อยละ 40.4 เป็นบ้านสองชั้น ไม่มีการกั้นห้องร้อยละ 32.2 โดยห้องนอนและห้องอเนกประสงค์จะเป็นห้องเดียวกัน ห้องน้ำมีห้องเดียวร้อยละ 79.6 และบ้านที่ไม่มีห้องน้ำร้อยละ 0.8 ลักษณะส้วมในชุมชนเป็นส้วมบ่อเกรอะบ่อซึมร้อยละ 95.5 และปล่อยลงน้ำโดยตรง ร้อยละ 4.5 จำนวนถังส้วมมีปล้อง 3 ใบร้อยละ 30.3 และบ่อเหลี่ยม ก่อด้วยค.ส.ล.ร้อยละ 9.1 พื้นที่ใช้สอยของบ้านมีขนาด 50 - 100 ตารางเมตรร้อยละ 30.6 และ 100 - 200 ตารางเมตรร้อยละ 30.6 เช่นกัน ปลุกบ้านในเนื้อที่มีขนาด 10 - 20 ตารางวร้อยละ 28.6

ในด้านการซ่อมแซมบ้านนั้นร้อยละ 56.7 ได้ทำการ ซ่อมแซมบ้าน โดยพบว่า สาเหตุหลักคือ บ้านจมเพราะลักษณะดินในพื้นที่เป็นดินเลน และการทรุดตัวของดินเร็วมากคือเฉลี่ยปีละ 7-10 เซนติเมตร โดยได้ทำการติดบ้านร้อยละ 38.1 และสาเหตุหลักอีกประการ คือ น้ำท่วม บ้านที่ทำการสัมภาษณ์เป็นบ้านสร้างใหม่ไม่เกิน 6 ปี จำนวน 26 หลัง ซึ่งสร้างบนที่ดินเดิม สาเหตุหลักคือน้ำท่วมและบ้านจมจึงรื้อสร้างใหม่ และบ้านที่สร้างนานกว่า 6 ปี จำนวน 119 หลัง การใช้งานที่อยู่อาศัย พบว่า ร้อยละ 84.9 ใช้เป็นที่อยู่อาศัยมากกว่าใช้ประกอบกิจการอื่นๆ

สังคมของชุมชนบ้านสาขลา เป็นสังคมที่มีลักษณะของสังคมชนบท ประชากรส่วนใหญ่เป็นผู้อยู่อาศัยเดิมที่อยู่มาตั้งแต่บรรพบุรุษ ในส่วนของครอบครัวชาวสาขลาร้อยละ 75.5 มีลักษณะการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวเดี่ยว และมีครอบครัวแบบ 1 คนร้อยละ 3.7 อัตราเฉลี่ยประชากร 4.3 คนต่อครอบครัว

การจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ส่วนใหญ่จะได้รับความร่วมมือที่ดีจากคนในชุมชนโดยร้อยละ 79.6 เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน โดยเฉพาะงานประเพณีประจำปีวัดสาขลานมัสการหลวงพ่อดุสิตพระพุทธรูปสำคัญของวัดในพระวิหาร ซึ่งจะมีการประกวดแข่งเรือพาย ระหว่างวันที่ 25 - 27 ตุลาคมของทุกปี นอกจากนี้ยังมีชมรมต่างๆ ในชุมชนด้วย เช่น ชมรมผู้สูงอายุ (รวมถึงสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์ ซึ่งจะสมัครได้เมื่อมีอายุ 50 ปี ขึ้นไป), กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข, กลุ่มแม่บ้านสาขลา

ชาวชุมชนมีความเห็นว่าชุมชนของตนนั้น โดดเด่นในเรื่องการเป็นชุมชนชาวประมงร้อยละ 60.0 มีของดีคือ กุ้งเหยียด(กุ้งหวาน) และกุ้งแห้ง และมีความสามัคคีร้อยละ 64.49 เนื่องจากในหมู่บ้านทั้งสี่ ได้แก่ บ้านสาขลาหมู่ 3,4,5 และ 7 นั้นส่วนใหญ่เป็นพี่น้องกัน เป็นเครือญาติกัน จึงรู้จักมักคุ้นกันเป็นอย่างดี ส่วนใหญ่รู้จักกันมากกว่า 50 หลังคาเรือนร้อยละ 66.1 และแม้ไม่อยู่บ้านก็ไม่ต้องลืกรบ้าน เพราะในหมู่บ้านไม่มีขโมย เมื่อมีคนแปลกหน้าเข้าไปในชุมชน ไม่ช้าก็รู้ข่าวทั่วถึงกันไปหมด นอกจากนั้นเวลาบ้านไหนมีงานทำบุญ งานบวช งานแต่งงาน ผู้วิจัยเคยเข้าไปในเวลาที่มีงานแต่งงาน จากการคุยกับชาวบ้าน ส่วนใหญ่จะออกมาช่วยโดยเฉพาะพวกผู้หญิงจะช่วยกันทำกับข้าวเลี้ยงแขก

นอกจากนั้นตัวอย่างในเรื่องของความสามัคคี จะเห็นได้จากกรณีการเกิดไฟไหม้ขึ้นในชุมชนบ้านสาขลา ประมาณปี 2532 เกิดไฟไหม้บ้านหลังหนึ่งโดยที่เจ้าของบ้านไม่อยู่และเพลิงลุกลามไปบ้านข้างเคียง ซึ่งขณะนั้นในชุมชนยังไม่มีถนนเข้ามา และไม่มีเครื่องดับเพลิงประจำหมู่บ้าน ได้มีการแจ้งไปยังหน่วยดับเพลิงของอำเภอ ซึ่งจากสภาพบ้านเรือนที่ปลูกติดกัน และส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ก็ทำให้เพลิงลุกลามได้ง่าย แต่ชาวบ้านก็ได้ช่วยกันดับเพลิง โดยพวกผู้ชายทุกบ้านจะมาช่วยกันโดยจะต่อแถวกันเหมือนมดงาน จากชาชนำริมคลองต่อกัน ไปถึงบ้านที่กำลังลุกไหม้โดยส่งถึงหัวน้ำต่อเนื่องกันเข้าไปดับเพลิง สามารถดับเพลิงได้ก่อนเจ้าหน้าที่ดับเพลิงที่มาจากทางเรือจะมาถึง และยังเกิดไฟไหม้เรือดับเพลิงขึ้นเองอีกด้วย ผลจากไฟไหม้พบว่าไหม้บ้านไป 5 หลัง

เศรษฐกิจของชุมชนบ้านสาขลาพบว่าคนส่วนใหญ่ในชุมชนมีฐานะปานกลางถึงค่อนข้างยากจน โดยมีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาทร้อยละ 15.1 3,000-5,000 บาท ร้อยละ 38.8 และ 5,001-

10,000 บาท ร้อยละ 29.1 สาเหตุเนื่องมาจากอาชีพในชุมชนพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปร้อยละ 39.8 ซึ่งเป็นอาชีพที่ไม่แน่นอนเป็นการรับจ้างรายวัน, การเกษตรร้อยละ 18.1 (ทำวังกุ้ง,ปูและปลาซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ในปัจจุบันผลผลิตทางการเกษตรน้อยลง) และค้าขายในชุมชนร้อยละ 25.7 โดยอาชีพรับจ้างนั้นส่วนใหญ่จะเป็นการรับจ้างที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น งามหอย, คัดขนาดกุ้ง, ทำปลาตากแห้ง(ปลากุเลาและปลาหมอเทศ) โดยรับจ้างอยู่ภายในชุมชน และเดินทางด้วยเท้าร้อยละ 50.3 สำหรับบ้านที่ทำวังกุ้ง จะมีที่ดินที่ใช้ทำวังตั้งแต่ 5 ไร่ถึงมากกว่า 60 ไร่ ซึ่งอยู่ติดกับชายทะเล เดินทางไปวังกุ้งโดยเรือหางยาว ใช้เวลาเดินทางต่ำกว่า 10 นาที ร้อยละ 69.6 แต่บางบ้านที่อยู่ไกลชุมชนหน่อยเช่นหมู่ 7 ถ้ามีที่ดินมากพอก็จะมีการเลี้ยงกุ้ง เลี้ยงปู ในบ่อซึ่งรวมอยู่ในบริเวณบ้านเลย

ผลการศึกษาด้านสาธารณูปโภคและความพอใจของคนในหมู่บ้าน

ชุมชนโดยรวมมีน้ำใช้อย่างพอเพียงจากประปา(น้ำบาดาล) ของหมู่บ้าน โดยมีคณะกรรมการประปาหมู่บ้านแยกต่างหาก ไม่ได้ขึ้นกับสภาตำบล เนื่องจากชาวบ้านเห็นว่า การขึ้นกับสภาตำบล ทำให้ได้รับบริการน้ำประปาไม่ดีเช่นเวลาที่ท่อส่งน้ำชำรุด ต้องเสียเงินซ่อมแซมแต่พอเปลี่ยนมาเป็นของคณะกรรมการประปาหมู่บ้านไม่ต้องเสียเงิน เพราะใช้เงินส่วนที่เหลือมาจากค่าน้ำประปามาบำรุงซ่อมแซมได้พอ นอกจากนั้นก็ยังมีการร่อนน้ำฝนใช้ด้วยร้อยละ 97.1 เนื่องจากเดิมไม่มีน้ำบาดาลใช้ต้องอาศัยร่อนน้ำฝนและซื้อน้ำกิน ทำให้บางบ้านมีตุ่มของเดิมคงค้างอยู่หลายใบ

ระบบบำบัดน้ำในชุมชนไม่มี น้ำใช้แล้วในครัวเรือนทั้งหมดจะทิ้งลงคลองโดยตรงร้อยละ 100 ส่วนเรื่องขยะในชุมชนนั้น พบว่า ส่วนใหญ่ทิ้งลงคลองโดยตรงร้อยละ 73.1 ซึ่งเกิดจากความเคยชิน และไม่มีใครว่าอะไร เพราะทุกคนก็ทิ้งเช่นเดียวกันหมด

ในหมู่บ้านไม่มีที่ทิ้งขยะและกำจัดขยะ นอกจากนั้นก็ยังไม่มีรถเก็บขยะของเทศบาลอำเภอเข้ามาด้วย เพราะว่ายอยู่นอกเขตเทศบาลอำเภอๆ และในอดีตนั้นรถยนต์เข้าไม่ถึงอยู่แล้ว จากการสอบถามพบว่า เคยมีการอนุญาตให้ชุมชนนำขยะ ไปทิ้งในที่ของชาวบ้านคนหนึ่ง ซึ่งต้องการจะถมที่ดินเอง เพื่อความประหยัด แต่ทำได้ไม่นานนักก็เกิดการนำเหม็น และมีแมลงวันมากมาย จึงยกเลิก ดังนั้นในหมู่บ้านจะเห็นขยะเกลื่อนกลาดไปทั่ว โดยเฉพาะขยะประเภทถุงพลาสติกสองข้างทางเดินใกล้ๆ ร้านค้าขายของชำ และร้านขายอาหารในหมู่บ้าน จะมีขยะมากที่สุด

ความพอใจในสาธารณูปโภคนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่พอใจร้อยละ 69.8 เพราะที่เป็นอยู่ในปัจจุบันดีขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก เนื่องจากเมื่อก่อนนั้นน้ำใช้ก็ไม่มีต้องซื้อ, โทรศัพท์บ้านก็ไม่มี, การเดิน

ทางต้องใช้ทางเรืออย่างเดียวเนื่องจากไม่มีถนนเข้ามา แต่ปัจจุบันมีความสะดวกสบายมากขึ้น แต่เรื่องที่ต้องการให้ปรับปรุงคือ ทางเดินเท้าร้อยละ 10.2 ซึ่งค่อนข้างแคบ กว้างประมาณ 90 เซนติเมตร และปรับปรุงไฟส่องทางเดินร้อยละ 20 เพราะทางเดินบางส่วนลึกเข้าไปในชุมชนด้านในไม่มีไฟส่องทางเดินทำให้มืดมาก

ผลการศึกษาปัญหาในชุมชน,การอยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม

จากแบบสอบถามพบว่าปัญหาที่ชาวบ้านพบมากที่สุด ก็คือปัญหาขยะร้อยละ 93.88 เนื่องจากไม่มีที่ทิ้งและจากความเคยชิน ในการทิ้งสิ่งของที่ไม่ต้องการลงแม่น้ำ เนื่องจากเห็นว่าน้ำในคลองนี้เชื่อมต่อกับทะเล ทิ้งอะไรไปเดี๋ยวน้ำก็พัดไปออกทะเล และขยะที่ลอยมาตามน้ำบางครั้งไม่ได้มาจากการทิ้งในหมู่บ้านคน ขยะลอยมาจากทะเลพัดเข้ามา แม้กระทั่งการที่น้ำเสียในบางครั้ง ซึ่งน้ำจะมีสีแดงชาวบ้านร้อยละ 55.92 เห็นว่าเกิดจากการทิ้งของโรงงานนำสารพิษมาทิ้งที่ทะเล และน้ำทะเลพัดกลับเข้ามาในคลอง

นอกจากนี้การที่มีถนนตัดเข้ามาทำให้เกิดปัญหาเสาพืดตามมาด้วย จากการบอกเล่าของชาวบ้านร้อยละ 74.69 พบว่าปัญหาเสาพืดเป็นปัญหาอันดับที่ 3 เนื่องจากมีถนนเข้ามาทำให้มีคนแปลกหน้าเข้ามาในหมู่บ้านเพิ่มขึ้น และปัญหาการทำมาหากินร้อยละ 63.27 ซึ่งเป็นปัญหาอันดับที่ 5 เนื่องจากอาชีพของชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องพึ่งน้ำพึ่งทะเล แต่ในปัจจุบันผลผลิตจากวังกึ่งน้อยลงเทียบกับเมื่อสมัยก่อนเนื่องจากสภาพแวดล้อมส่วนใหญ่แย่งลง น้ำเสียบ่อยขึ้น จากคำบอกเล่าของชาวบ้านการทำวังกึ่งนี้ส่วนใหญ่เป็นการทำวังกึ่งแบบธรรมชาติ คือปล่อยน้ำทะเลเข้ามา น้ำทะเลก็จะมีลูกกึ่งเข้ามาในวังด้วย ถ้าจังหวะไม่ดีเปิดเอน้ำเสียเข้ามากึ่งที่เริ่มโตแล้วก็ตายเสียหายหมด และส่งผลกระทบต่อกันเป็นลูกโซ่ เนื่องจากการทำวังกึ่งต้องมีการจ้างแรงงาน เมื่อไม่มีกึ่ง ชาวบ้านที่มีอาชีพรับจ้างก็ไม่มีการทำงาน และน้ำที่เสียนั้นบางครั้งก็เกิดจากผู้ทำวังกึ่งเอง เช่น การล้างวังโดยใช้กากชา หรือสารพิษ ซึ่งจะไม่มีผลต่อกึ่งแต่จะมีผลต่อปลา คือกากชาเข้าไปเกาะติดเหงือกปลาทำให้ปลาตาย แล้วปล่อยน้ำล้างวังกึ่งลงคลอง ก็ทำให้น้ำในคลองเสียต่อไปอีก ส่วนการทำวังกึ่งบริเวณชายฝั่งทะเล ก็ได้ผลไม่ดีนัก เนื่องจากน้ำทะเลเสียประจำ ทำให้ไม่มีเชื้อลูกกึ่ง เพราะเป็นการทำวังกึ่งแบบธรรมชาติไม่ได้ซื้อลูกกึ่งจากที่อื่นมาปล่อยเข้าวัง พอน้ำทะเลเสีย เชื้อลูกกึ่งก็น้อยลง

สำหรับเรื่องสภาพแวดล้อมโดยรวมนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่พอใจร้อยละ 73.5 เนื่องจากอากาศดีและมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพร้อยละ 73.1 ซึ่งแต่ก่อนจะได้ผลผลิตมาก แต่ปัจจุบันลดลงเนื่องจากน้ำเสียเพิ่มมากขึ้น

ในเรื่องวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่นในลำคลองนั้น ชาวบ้านทราบร้อยละ 70.3 ว่าควรทำอะไร แต่ในทางปฏิบัตินั้นไม่ได้ผลเท่าไร เพราะเป็นการกระทำที่ไม่ต่อเนื่อง จะมีการรณรงค์เก็บขยะก็เฉพาะในวันสำคัญประจำปีเท่านั้น ครูโรงเรียนในหมู่บ้านก็ให้ความรู้ในเรื่องนี้ต่อนักเรียนของหมู่บ้าน รวมไปถึงสาธารณสุขอำเภอและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งกับเด็กๆ ได้ผลพอสมควรเพราะจากการสอบถามพบว่า มีเด็กนักเรียนต่อว่าเมื่อมีผู้ใหญ่ทิ้งขยะ และจากการถามถึงความรู้เด็กของชาวบ้านที่มีต่อขยะ ที่ลอยตามน้ำมานั้นส่วนใหญ่รู้จักร้อยละ 81.2 และอยากให้ชุมชนของตนสะอาดปราศจากขยะร้อยละ 91 ในเรื่องของความร่วมมือถ้าจะมีการบำบัดน้ำก่อนทิ้งลงคลอง ชาวบ้านยินดีให้ความร่วมมือร้อยละ 86.9 แล้วแต่คนส่วนใหญ่ในชุมชน และผู้นำ

ชาวบ้านทราบว่าอุจจาระที่ปนลงในคลองเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะทำให้น้ำในคลองเสียร้อยละ 65.7 และทราบว่าขยะก็เป็นสาเหตุหนึ่งด้วยร้อยละ 81.6

การวิเคราะห์โครงสร้างปัญหา และผลของการอยู่อาศัยที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อม

ปัจจัยและสาเหตุของปัญหา จากการศึกษาพอที่จะสรุปปัจจัยและสาเหตุของปัญหาด้านสภาพแวดล้อม และการอยู่อาศัย ได้ดังนี้

ปัญหาหลักที่เกิดขึ้นสาเหตุส่วนใหญ่มาจากคนในชุมชนเอง ที่เป็นตัวการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ รวมถึงการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการอยู่อาศัยก่อให้เกิดมลพิษหรือระบายของเสีย ไม่ว่าจะเป็นน้ำเสียหรือสิ่งปฏิกูลที่ระบายลงสู่แหล่งน้ำโค่นไม่ได้ผ่านการบำบัดคุณภาพน้ำให้มีคุณภาพ ซึ่งพบว่าร้อยละ 100 ไม่มีการบำบัดน้ำใช้แล้วในบ้านเรือนก่อนทิ้งลงคลอง และร้อยละ 73.1 ทิ้งขยะลงคลอง (ถึงแม้ในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นส้วมซึม แต่ไม่เคยมีการดูดส้วมเวลาส้วมเต็มจะมีรูระบายของเสียจากถังเกราะลงสู่หน้าโดยตรง) รวมทั้งการทิ้งขยะมูลฝอยไว้ตามพื้นดินและแหล่งน้ำ จึงทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง ซึ่งถ้ายังปล่อยทิ้งไว้เรื่อยๆจนเกินขีดความสามารถในการรองรับของสิ่งแวดล้อม (Over Carrying Capacity) ก็อาจทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพดั้งเดิมได้ ซึ่งก็คือการประมง นอกจากนี้ความมั่งคั่งและความไม่รู้ในการประกอบอาชีพก็มีส่วนในการทำลายสภาพแวดล้อม ดังเช่นการล้างล้างล้างเพื่อกำจัดปลา ที่หลงเหลืออยู่ในวังก่อนที่จะปล่อยน้ำทะเลเข้าวังใหม่ บางคนใช้กากชา หรือสารพิษ ที่มีฤทธิ์ทำให้ปลาตายและปล่อยน้ำที่ล้างล้างลงคลอง ซึ่งก็ส่งผลกระทบต่อหน้าในคลองทำให้สิ่งมีชีวิตในคลองรวมทั้งปลาซึ่งลอยคอตาย ยกเว้นกุ้ง การตัดโค่นป่าจาก, ป่าแสม และโกงกางเพื่อทำการประมง ซึ่งทั้งหมดที่

กล่าวมาแล้วนี้ล้วนส่งผลกระทบต่อ การอยู่อาศัยในพื้นที่และการประกอบอาชีพหลักของคนในชุมชนถ้าไม่ทำการแก้ไข

ปัญหาเรื่องคือผลกระทบของสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย ซึ่งได้แก่ ปัญหาบ้านจม เนื่องจากดินเป็นดินเลน ซึ่งปัญหานี้เป็นปัญหาส่วนใหญ่ของบ้านในชุมชน สืบเนื่องมาจากฐานรากของเสาส่วนมาก รองตอม่อด้วยเข็มขนาดสั้นยาวไม่เกิน 5 เมตร และเป็นเข็มไม้ซึ่งมีการผุกร่อนได้ดีจากการที่น้ำขึ้น-น้ำลง และมีการจมทรุดตัวของบ้านทุกๆ หลังอย่างค่อนข้างจะรวดเร็วกว่าที่อื่น เนื่องจากเป็นห้องที่ดินเลนขายน้ำ ชั้นทรายที่รับเข็มยาวได้จะลึกกว่าปกติมาก แต่ก่อนบางบ้านก็จะมีการซื้อดินมาถมบ้านลำเรือละ 200 บาทเพื่อถมบริเวณบ้านให้สูงขึ้นเป็นประจำ เวลาผ่านไปได้ถุนบ้านก็จะเตี้ยลงจนใช้การไม่ได้ ก็จะต้องรวบรวมหาเงินมาติดบ้านขึ้น ถ้าบ้านไหนสภาพยากจนอยู่ก็ต้องปล่อยให้บ้านที่บรรพบุรุษสร้างไว้ผุพังทรุดโทรม และจมลงไปดินเลนอยู่เรื่อยๆ ค่าแรงคนงานติดบ้านแต่ละหลังอยู่ที่ประมาณ 50,000 บาท -100,000 บาท ขึ้นอยู่กับขนาดบ้านว่าบ้านเล็กหรือใหญ่ ซึ่งค่าวัสดุคิดต่างหาก เฉลี่ยราคาอยู่ที่ประมาณ 50,000 - 300,000 บาท

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษา

ในการศึกษาข้อมูลด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง การสังเกต การพูดคุยกับชาวบ้าน และผลจากข้อมูลที่ได้รับ ทำให้ทราบถึงปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การเสนอแนวทางในการแก้ไขหรือลดผลกระทบที่เกิดขึ้น ตลอดจนข้อเสนอสำหรับกิจกรรมที่เกิดขึ้นในการอยู่อาศัย ที่ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ซึ่งจากการศึกษาพบว่าชาวบ้านในชุมชนมีศักยภาพในการมีส่วนร่วม และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ดังจะเห็นได้จากการจัดการแหล่งน้ำใช้ในชุมชนซึ่งก่อตั้งเป็นคณะกรรมการประปาหมู่บ้าน, การช่วยเหลือกันเองในชุมชนเมื่อเกิดเพลิงไหม้

ชุมชนบ้านสาขลามีลักษณะการอยู่อาศัยที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคลอง และป่าชายเลน ในลักษณะพึ่งพาสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิต ดังนั้นเพื่อให้การอยู่อาศัยดีขึ้นและสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้นด้วย จึงต้องมีการปรับปรุงในด้านต่างๆดังต่อไปนี้

2.1 แนวทางการแก้ไขปัญหาการทรุดตัวของบ้านเรือน

ในการที่จะแก้ไขเรื่องการจมของบ้านนั้นคงเป็นไปได้ยาก เนื่องจากสภาพดินเป็นดินเลนดังนั้นจึงเป็นเพียงข้อเสนอแนะที่พอจะเป็นไปได้เช่น

- 1) ในการปลูกบ้านควรที่จะปลูกบ้านเป็น ลักษณะบ้าน 2 ชั้น ใต้ถุนโล่ง เพราะเมื่อเวลาผ่านไปบ้านทรุดตัวลงชั้นบนก็ยังคงใช้งานได้
- 2) นอกจากนั้นควรใช้วัสดุก่อสร้างที่มีน้ำหนักเบาในการก่อสร้าง เช่น ไม้ แต่ปัจจุบันไม่มีราคาแพงและหายาก อาจจะใช้วัสดุประเภทอื่นที่มีน้ำหนักเบาทำผนัง
- 3) สำหรับบ้านที่มีปัญหาการจมตัวลงไปมากควรมีการจัดหากองทุนรวม เพื่อช่วยเหลือเรื่องการติดบ้านสำหรับผู้ขาดแคลนโดยเฉพาะ
- 4) จากการที่ชาวบ้านมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นำที่จะนำความสามัคคีนี้มาช่วยเหลือกันในการใช้แรงงานในการติดบ้านร่วมกันในชุมชน เพื่อประหยัดค่าแรง

2.2 แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน

ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านสาขลา เป็นปัญหาที่มีสาเหตุสำคัญมาจากความเคยชินดั้งเดิมในการทิ้งขยะลงคลอง การไม่มีที่รองรับขยะในชุมชน และไม่มีรถจัดเก็บขยะของเทศบาล ซึ่งปัญหานี้การแก้ไขยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ดังที่คู่มือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติระดับตำบล ได้กล่าวถึงสาเหตุไว้ว่าเกิดจาก ด้านกฎหมาย บทลงโทษน้อย, ด้านเจ้าหน้าที่รัฐขาดความเข้าใจ และสุดท้ายคือ ประชาชน ที่คิดว่าเป็นปัญหาไกลตัว ซึ่งผลที่เกิดขึ้นนั้นก็ยังไม่ปรากฏให้เห็นทันทีทันใด

สำหรับชุมชนนี้ถ้าคลองมีความสำคัญต่อชุมชนมาก และชาวบ้านเองก็อยากให้ชุมชนสะอาด ดังนั้นการแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ควรให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ดังนี้

1) การรณรงค์สร้างจิตสำนึกในชุมชนในเรื่องความสะอาด

เรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญมาก เนื่องจากทัศนคติของชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่สนใจ อ้างว่าบ้านของตัวเองไม่ค่อยมีขยะหรือถ้ามีก็เป็นขยะที่ย่อยสลายได้ หรือขยะที่มาทางน้ำเกิดจากชุมชนอื่นทิ้งทำให้น้ำพัดพาเอาขยะเข้ามา ดังนั้นการปลูกจิตสำนึกให้กับชาวชุมชนนั้นจึงมีความสำคัญมาก และไม่จำเป็นต้องเป็นแค่ชาวบ้านในพื้นที่เท่านั้น ควรเป็นประชากรที่อยู่อาศัยริมน้ำ และทะเล เพื่อให้มีความตระหนักร่วมกันในการอนุรักษ์แม่น้ำลำคลองและทะเล ให้ถือว่าเป็นสมบัติที่มีค่า ทุกคนควรมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ ตลอดจนหาทางร่วมกันในการบำบัดและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของแม่น้ำลำคลอง โดยไม่ทิ้งขยะมูลฝอยลงสู่แหล่งน้ำ

ในด้านวิธีการนั้น อาจจะมีการจัดกิจกรรมสนับสนุนการรักความสะอาด โดยจัดประกวดบ้านสะอาด ซึ่งในที่นี้หมายถึงบ้านและบริเวณบ้าน รวมถึงการมีถังขยะประจำบ้าน เพื่อเป็นตัวอย่างให้แก่ชาวบ้านคนอื่น

2) การจัดการขยะในส่วนของสภาตำบลนั้น ควรจัดการดังนี้

- 1) จัดให้มีการติดต่อกับเทศบาลอำเภอพระสมุทรเจดีย์ ในการติดต่อรถจัดเก็บขยะเข้า มาในหมู่บ้าน
- 2) จัดบริการถังขยะตามทางเดินในชุมชน เพื่อให้มีที่รองรับขยะ ส่วนในเรื่องของปัญหาค่าจัดเก็บขยะนั้น ควรชี้แจงให้ลูกบ้านเข้าใจในเรื่องนี้ เพราะไม่ว่าชุมชนไหนก็ต้องเสียเงินค่าเก็บขยะทั้งนั้น เพราะชาวชุมชนไม่เคยเสียเงินค่าเก็บขยะมาก่อน คิดว่ารัฐบาลทำให้ฟรี
- 3) ควรเพิ่มความถี่ในการรณรงค์จัดเก็บขยะ ควรจะมีการเก็บทุกวันหรือวันเว้นวัน เพราะว่าชุมชนนี้มีความหนาแน่นถึง 1,000 กว่าหลังคาเรือน ในปัจจุบันชุมชนมีการจัดเก็บขยะเฉพาะในวันสำคัญตามปฏิทินเท่านั้น และขยะที่เก็บแล้วไม่ควรนำไปทิ้งในสนามฟุตบอล เนื่องจากสนามฟุตบอลเป็นบริเวณที่น้ำท่วมถึง ซึ่งทำให้เกิดการนำเหม็น และเกิดมลภาวะต่างๆ ตามมา เช่นเป็นที่เพาะพันธุ์ของเชื้อโรค เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของแมลงวัน ฯลฯ
- 4) จัดหาที่ทิ้งขยะรวม หรือทำที่เก็บขยะรวมของหมู่บ้านอย่างถาวรแข็งแรง ก่อนที่จะนำไปฝังหรือเผา หรือแยกทำปุ๋ยที่หมู่บ้าน ตำบล หรืออำเภอ
- 5) ควรจะมีการจัดเก็บขยะรวมในที่สาธารณะของหมู่บ้านทั้งทางบกและทางน้ำทุกเดือน และแจ้งถึงผลกระทบของขยะที่มีต่อคลอง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการประกอบอาชีพของคนในชุมชนถึงผลกระทบในภายภาคหน้า

2.3 แนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องการทำมาหากิน

จากการศึกษาพบว่าชาวชุมชน เป็นผู้มีการศึกษาน้อยร้อยละ 75.9 จบเพียงประถมศึกษา โดยระดับรายได้อยู่ที่ 3,000-5,000 บาท/ครัวเรือนร้อยละ 38.8 นอกจากนี้ส่วนใหญ่ยังประกอบอาชีพรับจ้างร้อยละ 39.8 ทำการเกษตรร้อยละ 18.1 ค่าขายร้อยละ 25.7 ซึ่งรวมเป็นร้อยละ 83.6 ที่ทำมาหากินในชุมชน และดังที่ได้กล่าวแล้วว่าอาชีพรับจ้างนั้นส่วนใหญ่เป็นการรับจ้างที่เกี่ยวข้อง

กับอาชีพทางการเกษตร เช่น คัดขนาดกุ้ง, งามหอย, ทำปลา และอื่นๆ ดังนั้น จึงเป็นอาชีพที่ไม่แน่นอนถ้ามีคนจ้างก็ได้เงิน ถ้าไม่มีก็ไม่ได้ ดังนั้นในการแก้ไขปัญหาด้านอาชีพของคนในชุมชนนั้น

- 1) ต้องแก้ไขปัญหาเรื่องสภาพแวดล้อมก่อน เพื่อให้มีผลผลิตทางประมงเพิ่มขึ้น เนื่องจากเดิมผู้ที่ทำวังเลี้ยงกุ้ง, ปลาและปู เคยมีรายได้จากการประมงมากกว่านี้และจ้างแรงงานในชุมชน แต่ในปัจจุบันลดลง ทำให้การจ้างงานลดลง
- 2) ควรมีการเสริมอาชีพอื่นที่ไม่กระทบสิ่งแวดล้อมให้แก่คนในชุมชน เพื่อทดแทนอาชีพประมง

2.4 แนวทางการจัดการแหล่งน้ำในชุมชน

คลองในชุมชนนั้นนอกจากจะใช้ในการสัญจรแล้ว ยังมีความสำคัญมากในการประกอบอาชีพของชาวบ้าน แต่ในปัจจุบันจากปัญหาด้านคุณภาพของน้ำในคลอง แม้จะยังไม่เห็นได้ชัดว่าน้ำเสีย เนื่องจากมีลักษณะเป็นน้ำไหลเวียนเข้าออกเชื่อมต่อทะเล โดยมีทะเลเป็นแหล่งรองรับของเสีย และถึงจะมีการตรวจสอบคุณภาพน้ำทุกเดือน โดยจะไม่ได้มีการตรวจในเรื่องของโลหะที่ปนเปื้อนในน้ำ สาเหตุที่ไม่ได้ตรวจเพราะที่จังหวัดไม่มีเครื่องมือ ต้องส่งตัวอย่างน้ำไปให้กรมควบคุมมลพิษตรวจสอบให้ สาธารณสุขจังหวัดจะตรวจเฉพาะในเรื่อง BOD และ DO ซึ่งยังอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ (ดูภาคผนวก)

จากการพูดคุยกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอนามัย ซึ่งมีหน้าที่เก็บตัวอย่างน้ำไปส่งให้สาธารณสุขจังหวัดตรวจ พบว่า การตรวจสอบนั้นเป็นเพียงการวัดระดับคุณภาพน้ำโดยรวม แต่จากการบอกเล่าของชาวบ้านนั้นเวลาน้ำเสีย ปลาจะลอยตายในคลอง น้ำจะมีสีแดง ซึ่งก็เป็นเพียงแคว้นเดียวแล้วก็จะถ่ายเทออกสู่ทะเล แต่ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นก็คือสัตว์น้ำลดลง ในสมัยก่อนนั้นในคลองสามารถวางขดักปลาได้ สัตว์น้ำมีชุกชุม แต่ในปัจจุบันลดลงมากแม้แต่การทำวังกุ้งชายทะเล ก็ได้ผลผลิตที่ไม่ดีนัก ไม่มีความแน่นอน

นอกจากนั้น ทิศนคติของชาวบ้านที่มีต่อกรณีน้ำในคลองที่เสียเนื่องมาจากน้ำทะเลที่เข้ามาในคลอง โดยทะเลได้รับผลจากการลอบทิ้งสารเคมี หรือมาจากโรงงานทิ้ง โดยที่ชาวบ้านไม่ได้คิดว่าตนเองก็เป็นส่วนหนึ่งในการทำให้น้ำเสีย จากการทิ้งน้ำใช้แล้วโดยไม่ได้มีการบำบัด หรือการทิ้งขยะหรือเศษอาหารลงสู่คลอง ซึ่งสนธิ กลเจริญ (2538,3) กล่าวเรื่องน้ำเสียว่า “มีพรบ.ควบคุมอาคาร การปลูกบ้านต้องมีการขออนุญาต มีพรบ.ดูแลเรื่องบ้าน แต่ไม่มีการดูแลเรื่องบ้านที่ปลูกแล้วจะกำจัดน้ำเสียอย่างไร ได้มีการสำรวจจากมหาวิทยาลัยซึ่งเชื่อถือได้ อ้างว่าน้ำเสียต่างๆ มาจาก

โรงงานซึ่งจริงๆ มีแค่ 20-30 % เท่านั้น 70-80% มาจากบ้าน ซึ่งถ้าได้มีการกำหนดเรื่องน้ำลงในกรอบก็น่าจะลดมลภาวะมลพิษในน้ำจากบ้านเรือนได้” ดังนั้นในการจัดการแหล่งน้ำผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางดังนี้

- 1) การเลี้ยงกุ้งควรเลี้ยงในระบบปิด ไม่มีการถ่ายน้ำออกโดยไม่ผ่านบ่อกรอง บ่อบำบัด ก่อนทิ้งน้ำเพื่อจับกุ้งขาย
- 2) ห้ามทิ้งเลนกันบ่อกุ้งลงในคลอง รวมทั้งห้ามใช้สารเคมีที่มีผลต่อสัตว์น้ำอื่นในบ่อ โดยขอความร่วมมือ หรือออกข้อห้าม
- 3) น้ำจากบ้านเรือนที่ใช้แล้วควรที่จะได้มีการบำบัดก่อนทิ้งลงคลอง

ในปัจจุบันจังหวัดสมุทรปราการ ได้มีการจัดการน้ำเสียโดยร่วมกับกรมควบคุมมลพิษ กำลังดำเนินการจัดสร้างระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียทางฝั่งตะวันออก และฝั่งตะวันตกของจังหวัดโดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 และมีกำหนดให้เริ่มเดินระบบได้ในปี พ.ศ. 2544 (ดูรายละเอียดภาคผนวก) แต่ก็ไม่ได้รวมเข้ามาถึงชุมชนบ้านสาขลา เพราะอยู่ห่างออกมาจากฝั่งตะวันตกมาก และบริเวณริมคลองสรรพสามิตในเขตอำเภอพระสมุทรเจดีย์ก็ไม่ได้มีโรงงานตั้งอยู่เลย เนื่องจากเป็นเขตพื้นที่สีเขียวตามผังเมืองจังหวัดสมุทรปราการ คือที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม

2.5 แนวทางการปรับปรุงพื้นที่ป่าชายเลน

จากลักษณะชุมชนที่อยู่ใกล้ทะเล และเคยหนาแน่นไปด้วยป่าแสมและโกงกาง แต่ปัจจุบันถูกแผ้วถางเพื่อประกอบอาชีพและอยู่อาศัย ทำให้แทบไม่มีลักษณะเดิมเหลือ ทั่วๆไปป่าชายเลนมีความสำคัญมากสำหรับสัตว์น้ำ

- 1) ควรมีการปลูกป่าชายเลน ในที่ดินว่างของชาวบ้านนั้น โดยรณรงค์ส่งเสริมเผยแพร่การปลูกป่าชายเลนที่ถูกต้องเหมาะสม ตามหลักวิชาการให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะการส่งเสริมการปลูกป่าในพื้นที่ทิ้งร้าง ส่งเสริมให้ชาวบ้านที่ปลูกจากเพื่อการค้าอยู่แล้วให้ปลูกต่อไป และให้มีการปลูกไม้โกงกางเพิ่มด้วย เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพสูงสุดจากการใช้ประโยชน์ที่ดินนั้น
- 2) พยายามชักจูงผู้ที่ประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งอยู่ให้ปลูกป่าชายเลนเสริมในที่ว่างด้วย เพื่อความสมบูรณ์ของการเพาะเลี้ยงชายฝั่งทุกชนิด การปลูกป่าชายเลนนี้ จะช่วยลดปัญหา

ในการประกอบอาชีพของชาวบ้านได้ในระยะยาว เพราะป่าชายเลนเป็นที่อนุบาลสัตว์น้ำ เป็นแหล่งอาหาร นอกจากนี้ยังช่วยป้องกันการกัดเซาะพังทลายของดิน และเป็นแนวป้องกันชายฝั่งทะเล ซึ่งจะทำให้สภาพแวดล้อมกลับคืนสู่ความสมดุลย์ (ดูภาคผนวก ระบบนิเวศน์ป่าชายเลน) ซึ่งในปัจจุบันพบว่ายังไม่เคยมีการปลูกป่าชายเลนในชุมชนบ้านสาขามาก่อนเลย

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

1. การศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยเนื่องจากเป็นชุมชนเก่าแก่ น่าที่จะได้ศึกษาว่ามีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาารูปแบบที่อยู่อาศัยมาเป็นอย่างไร
2. กระบวนการศึกษาที่เน้นวัสดุและเทคโนโลยีท้องถิ่น ที่ราคาไม่แพงสามารถใช้ในการคิดและซ่อมแซมบ้านเรือนที่จมในดินเลน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- เกษม จันทร์แก้ว. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม. โครงการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2530 .
- คณะกรรมการจัดทำคู่มือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับตำบลและหมู่บ้าน. คู่มือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมระดับตำบลและหมู่บ้าน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์พลชัย ,2533.
- เฉลิมชัย ห่ออนาคต. การตั้งถิ่นฐานมนุษย์ในชนบท การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “แนวทางการกระตุ้นการพัฒนาการอยู่อาศัยในชนบท” โดยความร่วมมือของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการเคหะแห่งชาติ ภายใต้ความช่วยเหลือของ FIT/UNESCO วันที่ 26-30 ตุลาคม 2524 .
- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. “สรุปมติและข้อเสนอแนะจากการประชุม.” ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, หน้า 2 รวบรวมโดย ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุขมหาวิทยาลัยมหิดล, 2527
- นายกรัฐมนตรี, สำนัก, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,(ม.ป.ป.) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่7 พ.ศ. 2535-2534. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ยูไนเต็ดโปร โมชั่น, 2534.
- นายกรัฐมนตรี, สำนัก, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,(ม.ป.ป.) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่8 พ.ศ.2540-2544. กรุงเทพมหานคร; พิมพ์ที่ หก. เมศทรายพรินติ้ง. 184 หน้า.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. “กลวิธี แนวทาง วิธีการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน.” ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, หน้า 183,189 รวบรวมโดย ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุขมหาวิทยาลัยมหิดล, 2527.
- บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ. เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: B&B Publishing, 2537.

บริษัทเอส.เจ.เอ.ทรีดี จำกัด. โครงการศึกษาแผนการลงทุนจังหวัดสมุทรปราการ เล่ม 1.
กรุงเทพมหานคร, 2537.

ประมุข แก้วเนียม. คู่มือการวางแผนพัฒนาและจัดการชายฝั่งทะเลสำหรับประเทศไทย.
กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2529.

ไพรัตน์ เคชะรินทร์. “นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนา
ปัจจุบัน.” ใน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา, หน้า 6-7 รวบรวมโดย
ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2527

สำนักผังเมือง. รายงานวิจัยเมืองสมุทรปราการ(เพิ่มเติม) พฤศจิกายน 2527.
กองวิจัยสำนักผังเมือง สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย,

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

Cohen, John M. and Uphoff, Norman T. "Rural Development Participation : Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation." in Rural Development Monograph.2 The Rural Development Committee Center for International Studies, Cornell University, January, 1977. (Mimeographed).

Dasmann, R.F. Ecodevelopment - An Ecological Perspective. Proceedings of the Fifth International Symposium of Tropical Ecology, 16-21 April 1979, Kuala Lumpur, Malaysia.

Herbert Arkin and Raymond R. Colton. Tables for Statisticians, New York: Barnes & Nobles, Inc., 1963.

J.F. Peel Brahtz, Coastal Zone management: Multiple Use with Conservation, New York: Willey, 1972.

Jolly, V. The Concept of Environmental Management In Managing the Environment by Desh Bandhu, Veena Bhardwaj, and J.L. Bhat. New Delhi: Indian Environmental Society, India, 1978 .

Milner B.Schaefer, Conservation of Biological Resource of The Coastal Zone, New York : Springer Varlag, 1978.

Winslow J.W. and S. Gubby The land is Our Life. Port Moresby: Published by Office of Environment, Papua New Guinea, 1976.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามประกอบการวิจัยเพื่อการจัดทำวิทยานิพนธ์

เรื่อง แนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อการอยู่อาศัย ของนิสิตภาควิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- คำชี้แจง** 1. กรุณาตอบคำถามโดยทำเครื่องหมาย ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับคำตอบของท่าน หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้
2. ผู้ตอบแบบสอบถามนี้ต้องหัวหน้าครอบครัวหรือคู่สมรสเท่านั้น

วันที่...../...../.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

ขณะนี้เวลา.....

ส่วนที่ 1. แบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะที่อยู่อาศัย

1. ลักษณะที่อยู่อาศัยของท่าน

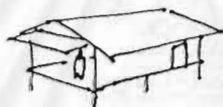
เราอยากทราบลักษณะที่อยู่อาศัยของท่านพอสังเขป

1.1 เป็นบ้าน

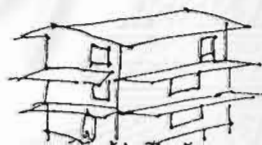
ชั้นเดียวติดดิน

ชั้นเดียวยกพื้น

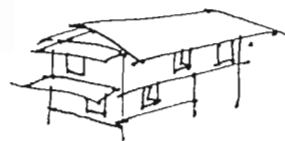
สามชั้น

ชั้นเดียวได้ถุนโล่ง

สองชั้น

อื่นๆ โปรดระบุ.....

A1 4

1.2 จำนวนห้องนอน

ห้องนอนและห้องอเนกประสงค์เป็นห้องเดียวกัน

1 ห้องนอน

A2 5

2 ห้องนอน

3 ห้องนอน

4 ห้องนอน

มากกว่า 4 ห้องนอนขึ้นไป

1.3 จำนวนห้องน้ำ

1 ห้องน้ำ

2 ห้องน้ำ

3 ห้องน้ำ

A3 6

4 ห้องน้ำ

มากกว่า 4 ห้องน้ำขึ้นไป

1.4 บ้านของท่านมีพื้นที่รวมโดยประมาณ.....ตารางเมตร

A4   7-9

หรือขนาด.....เมตร.X.....เมตร

A5

10-13

1.5 พื้นที่ดินที่ปลูกบ้านมีพื้นที่โดยประมาณ.....ตารางวา

A6   14-15

2. บ้านของท่านเคยมีการต่อเติมหรือไม่

มี

ไม่มี

A7 16

☐ ต่อเติมภายใน 1-2 ปีที่ผ่านมา ต่อเติม.....
☐ ต่อเติมภายใน 3-4 ปีที่ผ่านมา ต่อเติม.....
☐ ต่อเติมภายใน 5 ปีที่ผ่านมา ต่อเติม.....

A8 17

3. บ้านของท่านมีการซ่อมแซมอย่างไรบ้าง

มี

ไม่มี

A9 18

3.1 ซ่อมแซมเกี่ยวกับ	3.2 ซ่อมแซมภายใน					
	1ปี	2ปี	3ปี	5ปี	10ปี	มากกว่า10ปีขึ้นไป
☐ ติดเสาน้ำ						
☐ เปลี่ยนหลังคา						
☐ ต่อถังส้วม						
☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)						

A10   9-20

A11   21-22

A12   23-24

A13   25-26

4. ลักษณะการใช้งานที่อยู่อาศัยของท่าน

- เพื่ออยู่อาศัยโดยเฉพาะ   เพื่ออยู่อาศัยและประกอบกิจการ.....
 อื่นๆ (ระบุ).....

A 14 27

5. จำนวนครอบครัวที่อยู่อาศัยของท่าน(คนที่แต่งงานแล้วนับเป็น 1ครอบครัว)

- 1 ครอบครัว   2 ครอบครัว   3 ครอบครัว   มากกว่า 3 ครอบครัวขึ้นไป

A 15 28

6. ท่านมีสมาชิกในครอบครัวทั้งสิ้น.....คน

A16   29-30

อายุสมาชิก	จำนวนสมาชิก (คน)
ต่ำกว่า 10ขวบ	
10-15 ปี	
16-20 ปี	
21-30 ปี	
31-40 ปี	
41-50 ปี	
51 -60 ปี	
60 ปีขึ้นไป	

A17   31-32

A18   33-34

A19   35-36

A20   37-38

A21   39-40

A22   41-42

A23   43-44

A24   45-46

7. ส่วนที่ท่านใช้ผู้มีลักษณะใด

- ส่วนซีม จำนวนปล้องที่ซ้อนต่อกัน.....ปล้อง
- ส่วนที่มีบ่อเกรอะและป่อซีม
- ส่วนที่มีถัง SATSบำบัด (ใช้ไฟฟ้า)
- ปล่องลงน้ำโดยตรง

A25 47

8.ขณะนี้ท่านประกอบอาชีพอยู่หรือเปล่า

ประกอบอาชีพ

รับจ้างทั่วไปเป็นครั้งคราว

เป็นกรรมกรประจำ

ทำเกษตรกรรม

จับปลา

ทำนาทุ่ง.....ไร่

เลี้ยงปู.....ไร่

จับปูจากแหล่งธรรมชาติ

ทำสวนมะพร้าว.....ไร่

ทำสวนมะม่วง.....ไร่

ปลูกอย่างอื่น(ระบุ).....ไร่

ทำนาเกลือ.....ไร่

ค้าขาย

ร้านค้าอยู่ที่บ้าน

ร้านค้าแยกออกไปต่างหากจากที่อยู่อาศัย

รับราชการ

ทหาร

ตำรวจ

อื่นๆ(ระบุ).....

ว่างงานอยู่

เคยประกอบอาชีพ

ปัจจุบันเป็นแม่บ้าน

พนักงานรัฐวิสาหกิจ

อื่นๆ.....

A26 48

A27 49

A28 50

A29 51

A30 52

A31 53

9. ท่านใช้เวลาเดินทางประมาณ.....ชม. หรือระยะทางที่ทำงานห่างจากที่พักประมาณ.....กม.

A32

10. ท่านเดินทางไปทำงานโดยวิธีใด

☐ ใช้จักรยาน	☐ มอเตอร์ไซด์ของตนเอง	A33 ☐ 58
☐ รถยนต์ของตนเอง	☐ โดยสารรถรับจ้าง,รถประจำทาง	
☐ รถบริการของหน่วยงาน	☐ เรือหางยาวของตนเอง	
☐ เรือรับจ้าง	☐ อื่นๆ (ระบุ).....	

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสาธารณูปโภคในหมู่บ้าน

11. ท่านใช้น้ำในการอุปโภค-บริโภคจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ ประปาหมู่บ้าน	☐ น้ำบาดาล	A34 ☐ ☐
☐ น้ำในคลอง	☐ น้ำฝน	☐ ☐
☐ ชื่อน้ำใช้เองในราคา.....	☐ อื่นๆ (ระบุ).....	☐ ☐
- 59-64

12. บ้านของท่านมีน้ำใช้อย่างพอเพียงหรือไม่

☐ มีพอเพียง	A35 ☐ 65
☐ ไม่พอเพียง ท่านแก้ปัญหาการขาดน้ำอย่างไร(ระบุ).....	

13. น้ำใช้แล้วในครัวเรือนของท่านมีการบำบัดก่อนทิ้งหรือไม่

☐ มี	☐ ไม่มี	A36 ☐ 66
☐ ทิ้งรวมลงในบ่อเกราะบ่อซึม ☐ ทิ้งรวมลงในถัง SATS ☐ ทิ้งลงในบ่อเปิดกักทิ้งไว้	☐ ทิ้งลงคลองโดยตรง ☐ อื่นๆ(ระบุ).....	A37 ☐ 67

14. ท่านกำจัดขยะในครัวเรือนโดยวิธีใด(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1.ทิ้งลงคลอง	☐ 3.เผา	A38 ☐ ☐
☐ 2.ฝัง	☐ 4.ทิ้งในที่ทิ้งขยะของหมู่บ้าน	☐ ☐ ☐ 68-72
☐ 5.อื่นๆ (โปรดระบุ).....		

15. บ้านของท่านมีโทรศัพท์หรือไม่

☐ มี	☐ ไม่มี	A39 ☐ 73
↓	↓	
	☐ ใช้โทรศัพท์ของเพื่อนบ้าน ☐ ใช้โทรศัพท์ร้านค้า ☐ ใช้โทรศัพท์สาธารณะ ☐ อื่นๆ (ระบุ).....	A40 ☐ 74

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามด้านสาธารณูปการ

16. ในด้านสาธารณูปการ เช่น ทางเดินในหมู่บ้าน, ไฟสาธารณะ, การคมนาคมในหมู่บ้านของท่าน ท่านคิดว่ามีเพียงพอหรือไม่

เพียงพอ

ไม่เพียงพอ

A41 75

↓

ต้องการปรับปรุงด้าน

ทางเดินในหมู่บ้าน

ไฟส่องทางสาธารณะ

โทรศัพท์สาธารณะ

สถานที่เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน

โรงเรียนเด็กเล็ก

สนามเด็กเล่น

อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

A42

76- 82

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามด้านการอยู่อาศัย

17. ท่านประสบปัญหาอะไรบ้างในการอยู่อาศัยในชุมชนของท่าน(โปรดเรียงลำดับความสำคัญ)

ขาดแคลนน้ำใช้

น้ำท่วม

A43

น้ำเสีย

ไม่มีที่ทิ้งขยะประจำหมู่บ้าน

ยุงชุม

การเดินทางลำบากเนื่องจากความจำกัดของระบบขนส่ง

การทำมาหากิน

ขยะมากเมื่อน้ำลด

ปัญหายาเสพติด

ขาดแคลนลานสำหรับเด็กเล่น

ขาดที่ทิ้งขยะประจำหมู่บ้าน

ไม่มีที่พักผ่อนหย่อนใจ

83-95

อื่นๆ(โปรดระบุ).....

18. ท่านพอใจในสภาพแวดล้อมของท่านหรือไม่

2/2 ID

พอใจ

ค่อนข้างพอใจ

ไม่พอใจ

1-3

ไม่พอใจมาก ต้องการปรับปรุงด้าน.....

A44 4

19. ท่านคิดว่าสภาพแวดล้อมโดยรวม(การมีน้ำล้อมรอบ, อยู่ใกล้ทะเล)ของท่านมีประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของท่านหรือไม่

มี เพราะว่า.....

ไม่มี

A45 5

20. ท่านทราบหรือไม่ว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่นการรักษาแม่น้ำ โดยไม่ทิ้งขยะ หรือการอนุรักษ์ป่าชายเลนเป็นสิ่งสำคัญต่อนิเวศวิทยา

ทราบ

ไม่ทราบ

A46 6

21. ภายในหมู่บ้านของท่านมีการรณรงค์ด้านการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติบ้างหรือไม่

มี

ไม่มี

↓
โดยวิธี(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ รณรงค์ไม่ทิ้งขยะลงในแม่น้ำ ☐ ส่งเสริมการปลูกป่าแสม โกงกาง ☐ แจ้งถึงประโยชน์ในรักษาสภาพแวดล้อม ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ).....

A47 7

A48

8-11

22. ท่านทราบหรือไม่ว่าในประเทศที่เจริญแล้วจะไม่มีกาทิ้งขยะลงในคลองเลย

ทราบ

ไม่ทราบ

A49 12

23. ท่านรังเกียจขยะที่ลอยอยู่ในน้ำและจมอยู่กับคลองชุมชนของท่านหรือไม่

รังเกียจ

ไม่รังเกียจ

A50 13

24. ท่านเคยคิดใหม่ว่าวันหนึ่งข้างหน้าชุมชนของท่านจะไม่มีขยะลอยน้ำ หรือจมอยู่กับคลองอีกเลย

เคยคิด

ไม่เคยคิด

A51 14

25. ท่านทราบไหมว่าอุจจาระในถังส้วมของท่านซึมแทรกปนออกไปในน้ำและลำคลอง และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ น้ำเสียด้วย

ทราบ

ไม่ทราบ

A53 15

27. ท่านทราบไหมว่าน้ำเสียที่เพิ่มมากขึ้นสาเหตุหนึ่งมาจากการทิ้งขยะ

ทราบ

ไม่ทราบ

A54 16

28. ท่านคิดว่าน้ำในชุมชนนี้เน่าเสีย เนื่องจาก น้ำเสียจากทะเลเข้ามาในคลอง หรือน้ำเสียจากครัวเรือน และส้วมในชุมชนหรือว่าทั้งสองสาเหตุที่กล่าวมาแล้วหรือสาเหตุอื่นๆ

น้ำเสียจากทะเล   น้ำเสียจากครัวเรือน   ทั้งสองคำตอบแรก

สาเหตุอื่นๆ(โปรดระบุ).....

A55 17

29. ถ้าท่านจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในการปรับปรุงระบบบ่อเกรอะบ่อซึม และระบบน้ำทิ้ง น้ำใช้จากครัวเรือน ทำให้ระบบกำจัดอุจจาระทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และจะไม่มีของเสีย น้ำเสีย เจือปนลงไปในน้ำอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันท่านจะยินดีร่วมมือด้วยหรือไม่

ยินดี

ไม่ยินดี

A56 18

30. ท่านอยากเห็นการเก็บขยะรวมตามจุดต่างๆ ข้างทางเดินในชุมชนของท่านเพื่อการรอกเก็บ เป็นประจำทุกวันหรือไม่ เพื่อทางกรจะได้นำขยะไปกำจัดได้อย่างถูกต้อง โดยไม่ต้องเห็นขยะทิ้งกัน อยู่กลางดถนนมิวน้ำอย่างเช่นทุกวันนี้

- อยากจะเห็น   เฉยๆ   ไม่เห็นจำเป็น

A57 19

31. ท่านคิดว่าเสียงเรือหางยาวหลายลำที่ผ่านในชุมชนของท่านมีเสียงดังรบกวนมากเกินความจำเป็นหรือไม่

- ใช่   เฉยๆ   ไม่รู้สึกเดือดร้อน

A58 20

32. ภายในชุมชนของท่านมีการจัดกิจกรรมร่วมกันบ้างหรือไม่

- มี   ไม่มี

A59 21

33. ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชนบ้างหรือไม่

- เคย   ไม่เคย

↓
กิจกรรมที่ท่านเข้าร่วมได้แก่

- วันขึ้นปีใหม่
 วันตรุษจีน
 วันสงกรานต์
 วันเข้าพรรษา
 งานผ้าป่า
 งานกุฐิน
 งานลอยกระทง
 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

- ไม่อยู่บ้าน
 ไม่ว่าง
 ไม่เห็นความสำคัญ
 อื่นๆ (ระบุ).....

A60 22A61

23-30

A63 31

34. ท่านเป็นสมาชิกของชมรมใดบ้างหรือเปล่า

- เป็น   ไม่เป็น

- ↓
 ชมรมผู้สูงอายุ(ฉาปนกิจสงเคราะห์)
 กลุ่มแม่บ้านสาขลา
 อาสาสมัครอนามัย
 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

A64 32A65

33-36

35. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีความโดดเด่นด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เป็นหมู่บ้านประมง   เป็นหมู่บ้านที่มีน้ำล้อมรอบ
 เป็นชุมชนที่มีความสามัคคี   อื่นๆ (โปรดระบุ).....

A64   37-40

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามด้านความสัมพันธ์ในชุมชน

36. ท่านรู้จักกับเพื่อนข้างบ้านของท่านหรือไม่

รู้จัก

ไม่รู้จัก

A65 41

37. ท่านรู้จักเพื่อนบ้านประมาณ

1-5 หลังคาเรือน

6-15 หลังคาเรือน

A66 42

16-50 หลังคาเรือน

มากกว่า 50 หลังคาเรือน

38. เวลาท่านมีปัญหา โดยส่วนใหญ่จะนอกจากปรึกษาคนในครอบครัวแล้วท่านคุยกับใคร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

เพื่อนบ้าน

ผู้ใหญ่บ้าน

A67

เพื่อนที่ทำงาน

อื่นๆ(โปรดระบุ)..... 43-46

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามด้านข้อมูลส่วนตัว

39. เพศ

ชาย

หญิง

A68 47

40. อายุ.....ปี

A69

48-49

41. ระดับการศึกษา

ไม่ได้ศึกษา A68 48

ประถมศึกษา

มัธยมศึกษาตอนต้น

A70 50

มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช

ปวส.

ปริญญาตรี

สูงกว่าปริญญาตรี

42. ครอบครัวของท่านมีรายได้ต่อครัวเรือนประมาณ

ต่ำกว่า 3,000 บาท

3,000-5,000

A71 51

5,001 - 10,000

10,001-15,000

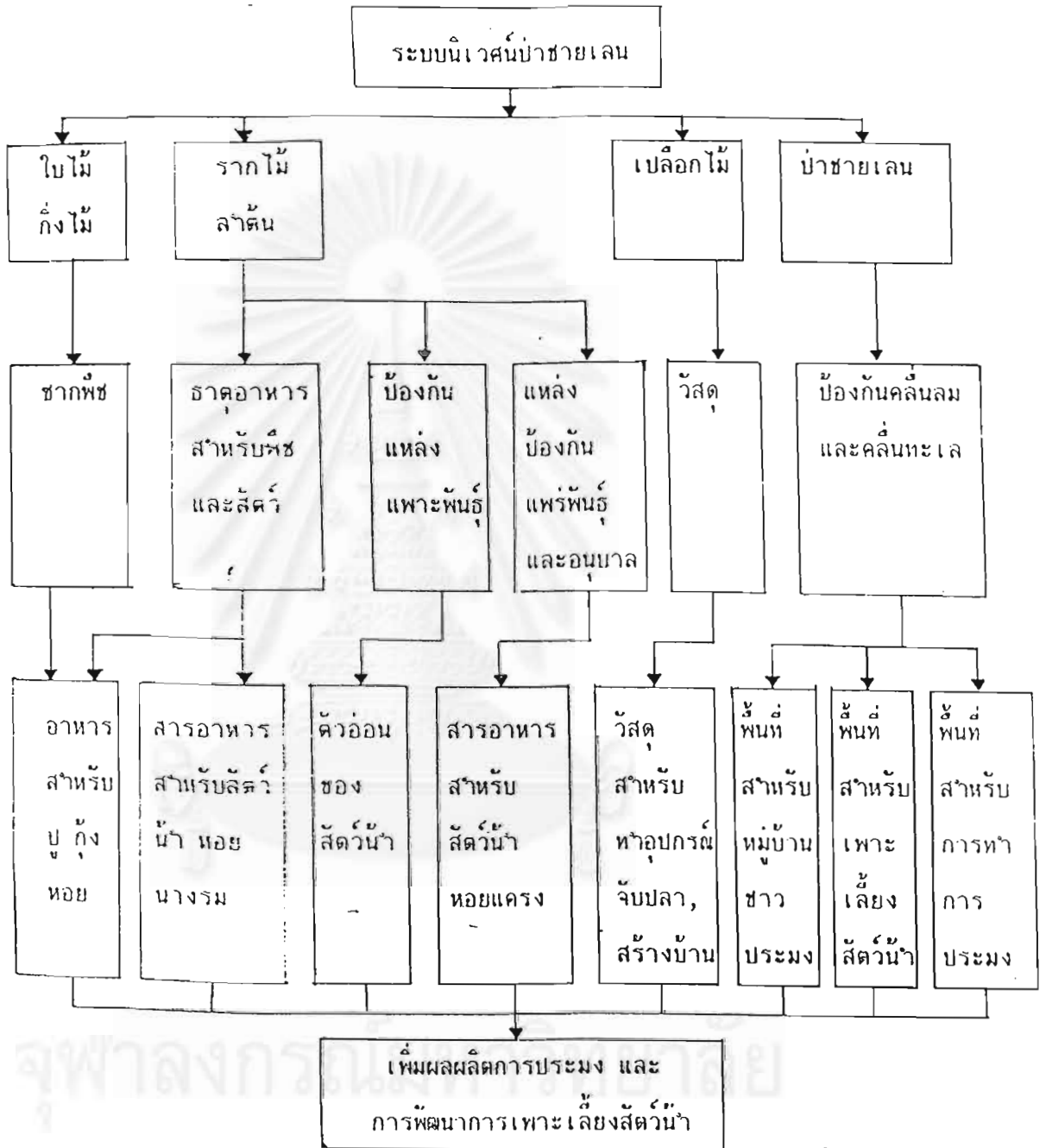
15,001-20,000

43. ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์.....

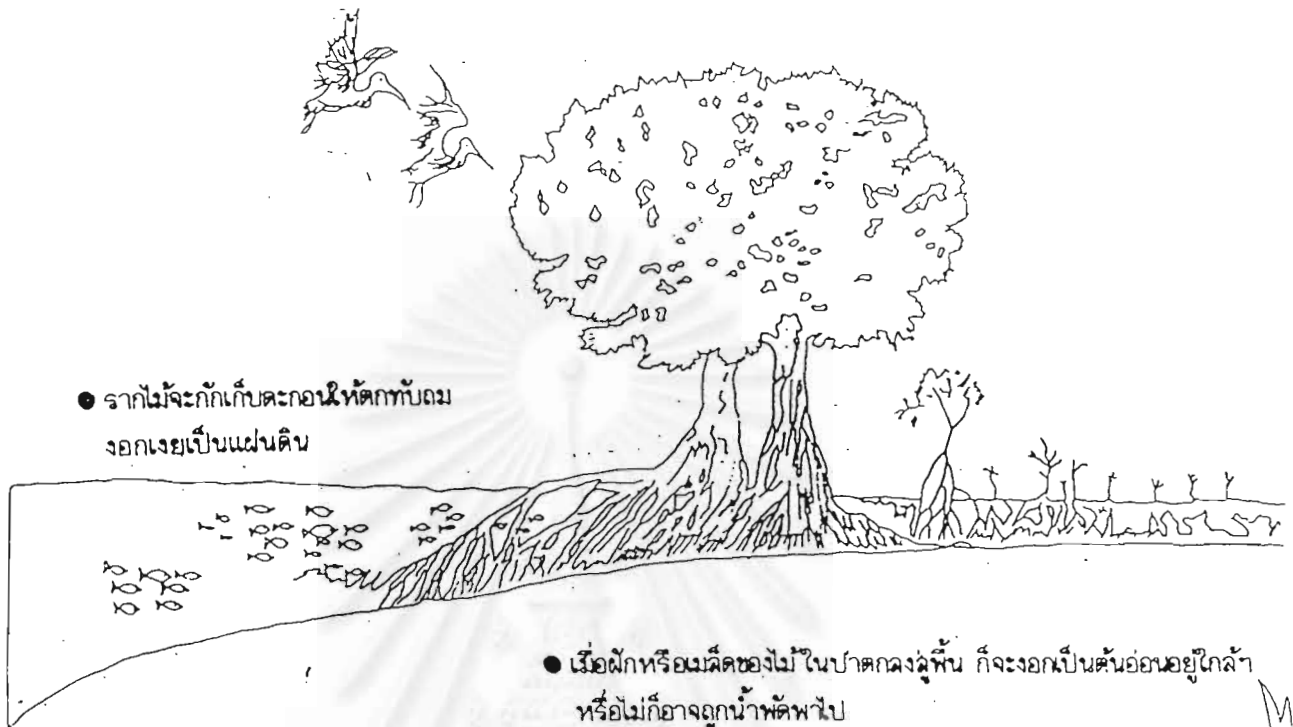
บ้านเลขที่..... หมู่.....

ขณะนี้เวลา.....รวมเวลาสัมภาษณ์.....

ความสัมพันธ์ระหว่างป่าชายเลนกับทรัพยากรประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และชาาประมง

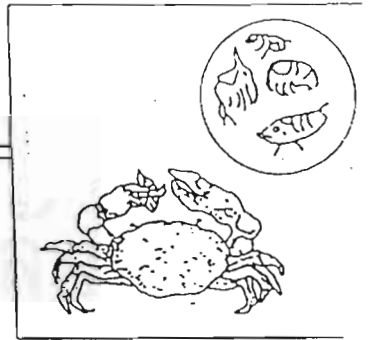
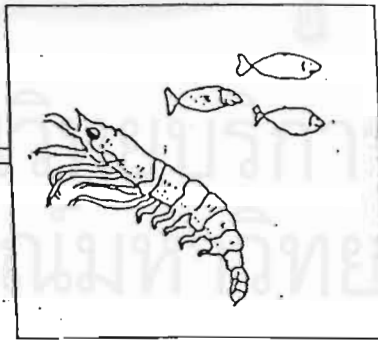
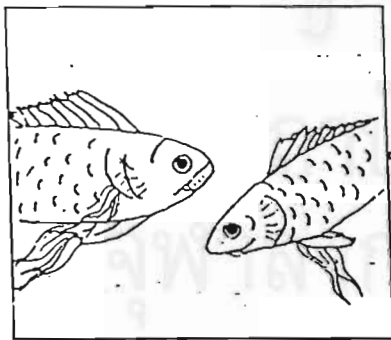
ที่มา : Kapetsky, 1986 Conversion of Mangrove for Pond Aquaculture, Philipines, April.

● รากไม้จะกักเก็บตะกอนให้ตกทับถม
จนกลายเป็นแผ่นดิน

● เมื่อฝักหรือเมล็ดของไม้ในป่าตกลงสู่พื้น ก็จะงอกเป็นต้นอ่อนอยู่ใกล้ๆ
หรือไม้ก็อาจถูกน้ำพัดพาไป
ป่าชายเลนจะได้รับอิทธิพลจากน้ำจืด แม่น้ำ ลำธารต่างๆ
ซึ่งนำแร่ธาตุอาหารที่อุดมสมบูรณ์มาให้

● ไปไม่มีมือตกลงสู่พื้นก็จะเริ่มเข้าสู่วงจร
อาหารโดยการถูกย่อยละลายไป

● เช่นเดียวกับที่กุ้ง หอย ปู ปลาตัวเล็ก
ก็จะกลายเป็นอาหารของปลาตัวใหญ่ๆ
ซึ่งจะเป็นอาหารของคนหรือสัตว์ใหญ่
เช่น นก ลิง อีกต่อหนึ่ง

● จากนั้นพวกลูกกุ้ง หอย ปู ปลาเล็ก
ก็จะกินแพลงตอนและได้เดือนทะเลเหล่านี้
อีกต่อหนึ่ง

● แบคทีเรียและเชื้อรา จะย่อยสลาย
ให้เป็นธาตุอาหาร ซึ่งสัตว์ได้
แพลงตอน สัตว์ และได้เดือน
จะกินเป็นอาหาร

สรุปผลข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลสำคัญในชุมชน

1. คุณสำเนา แสงงาม กำนันตำบลนาเกลือ

กำนันสำเนา มีประวัติการทำงานโดยเคยได้เป็นผู้ใหญ่บ้านมา 11 ปี และกำลังเป็นกำนัน มาจนถึงปัจจุบันได้ 11 ปีแล้ว ได้กล่าวถึงชุมชนสาขาว่า เป็นชุมชนที่มีความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียวกันดี ชาวชุมชนส่วนใหญ่เป็นลูกบ้านที่ดี

ปัญหาเรื่องการจัดการขยะในชุมชนนั้น กำนันกล่าวว่า มีมานานแล้ว ส่วนใหญ่สาเหตุเกิดจากชาวบ้านทิ้งขยะลงในที่ว่างบ้าง ทิ้งลงคลองบ้าง ซึ่งเป็นความเคยชินของชาวบ้านมาแต่เดิม แม้จะได้รับการขอร้องมาในการสร้างเตาเผาขยะ ที่สร้างไว้บริเวณหลังวัดสาขา ก็เกิดปัญหาขึ้นคือ ไม่มีเงินจ้างคนเก็บขยะได้ตลอด และลูกบ้านไม่จ่ายเงินค่าเก็บขยะด้วยความไม่คุ้นเคยและไม่รู้มาก่อนว่า จะต้องเสียค่าเก็บขยะ ซึ่งตอนแรกที่ได้เตาเผาขยะมาก็ยังใช้การได้ แต่ก็มีคนขโมยหัวเตาไป ซึ่งเตานี้เป็นเตาแบบหัวฉีด ใช้น้ำมันโซล่าครั้งละประมาณ 20 ลิตร เป็นเชื้อเพลิง ก็เลยไม่ได้ใช้เตาอีก ปัจจุบันเพิ่งมีงบประมาณมาบางส่วนก็ได้จัดซื้อถังขยะจำนวน 70 ใบ ได้นำไปตั้งตามจุดต่างๆในชุมชน และจ้างคนเก็บขยะ 2 คน คนละ 4,100 บาทต่อเดือนมาจัดการเก็บขยะ คิดว่าเป็นความสำเร็จในระดับหนึ่งซึ่งต้องค่อยๆ รมรงค์จิตสำนึกชาวบ้านต่อไป ในอนาคตสภาพตำบลนาเกลือจะยกฐานะขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ก็จะได้รถเก็บขยะ 1 คัน จากส่วนกลาง ถือเป็นรถรับขยะที่รวบรวมมาจากชุมชนสาขานาเกลือ จะนำไปทิ้งรวมไว้ที่หน่วยเก็บขยะของตัวอำเภอพระสมุทรเจดีย์ บริเวณตำบลบ้านคลองสวน ซึ่งน่าจะช่วยให้เรื่องขยะในชุมชนดีขึ้น สำหรับขยะที่จัดเก็บอยู่ในปัจจุบัน ยังคงไปทิ้งรวมที่บริเวณหลังวัดโดยมีตาข่ายล้อมไว้ไม่ให้ลอยน้ำไปไหน แต่ก็ไม่ได้กำจัดคงทิ้งไว้อย่างนั้น

ปัญหาเรื่องป่าแสมโกงกางในพื้นที่ เมื่อก่อนป่ามีต้นไม้หนาแน่นกว่าปัจจุบันมาก แต่เมื่อมีผู้คนเพิ่มขึ้น และมีการตัดป่าออกเพื่อทำนา กุ้งทำให้ป่ามีน้อยลง ในตำบลเองที่ดินก็เป็นของชาวบ้านทั้งนั้น ไม่มีที่สาธารณะจัดเผื่อเตรียมไว้ก่อน จะพอมีให้เห็นบ้างก็คือบริเวณของโรงเรียนสาขาสุธีราอุปถัมภ์เนื้อที่ 35 ไร่ ที่จัดเป็นที่ศึกษาและอนุรักษ์ป่าชายเลน แต่ก็อยู่ห่างไกลชุมชนเป็นกิโลเมตร ส่วนที่ริมทะเลนั้นปัจจุบันคลังชายฝั่งทะเลพังเข้ามาลึกมากถึงประมาณ 1 กม. และยาวประมาณ 15 กม. สาเหตุเนื่องจากการตัดโค่นป่าชายเลน และคลื่นลมแรงมาก ส่วนในเรื่องผลผลิตทางประมงนั้นน้อยลงสาเหตุหลักมาจากน้ำทะเลเค็ม กำนันกล่าวว่าสาเหตุคงจะมาจากโรงงานต่างๆที่ตั้งอยู่สองริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาปล่อยออกมา และก็จากจำนวนประชากรในชุมชนที่เพิ่มขึ้น นอก

จากนั้นก็ยังมีปัญหาการทำประมงโดยใช้อวนแบบมุ้งซ้อน ทำให้ลูกกุ้งติดไปด้วยผลผลิตทางทะเลก็เลยยิ่งน้อยลง

ที่ดินในพื้นที่มีใบจ โนคหลักฐาน ประมาณ 70 ไร่ ไร่ละ 1 ไร่ของที่ดินทั้งหมด ในหมู่ 4 มีที่ดิน 4,000 ไร่ มีเจ้าของอยู่เพียงประมาณ 20 ราย ปัญหาที่สำคัญคือ ราษฎรส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเพื่อการทำกินของตนเองครอบครอง การทำมาหากินต้องรับจ้างเล็กๆ น้อยๆ รายวัน ซึ่งปัญหานี้ก้านันคิดว่าสำคัญมาก ในเรื่องที่ทำกิน และเรื่องงาน เนื่องจากคนในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย และแต่งงานกันเองในชุมชน ไม่ได้ออกไปข้างนอก ทำให้คนส่วนใหญ่มีเพียงอาชีพรับจ้าง ที่ผ่านมาจากสภาได้งบประมาณมา 100,000 บาท ก็ได้จ้างชาวบ้าน 30 ครอบครัวในชุมชนเก็บขยะ ได้รายได้ไปครอบครัวละ 3,000 บาท ในปัจจุบันยังไม่ได้มีการสร้างงานอย่างถาวรให้ชาวบ้าน

ปัญหาเรื่องบ้านจมนั้น เนื่องมาจากลักษณะของชนิดดินซึ่งเป็นดินเลน ทำให้บ้านจมนปีละประมาณ 7 เซนติเมตร เมื่อเวลาผ่านไป 10 ปีจะทำให้บ้านจมได้ถึง 70 เซนติเมตร ค่าใช้จ่ายในการคิดบ้านนั้นประมาณ 100,000 บาทต่อหลัง ปัจจุบันนี้เครื่องมือดีขึ้น สามารถคิดบ้านขึ้นได้สูงถึง 3 เมตร ส่วนบ้านที่มีเงินก็จะปลูก 3 ชั้น โดยใช้เข็มคอนกรีตยาวประมาณ 20 เมตร

เขื่อนบริเวณหน้าวัดที่มีการก่อสร้างค้างอยู่ ขณะนี้สำนักโยธาธิการจังหวัดได้ผู้รับเหมาใหม่แล้วกำลังดำเนินการสร้างต่อไป เขื่อนหน้าวัดได้งบประมาณก่อสร้างทั้งสิ้น 32 ล้านบาท แต่ที่ยังสร้างไม่เสร็จ มีสาเหตุมาจากบริษัทก่อสร้างเดิมมีปัญหาและทิ้งงาน การประปาของหมู่บ้านที่มีอยู่ในปัจจุบัน ใช้งบประมาณสร้างประมาณ 14 ล้านบาท และภาษีที่เก็บได้จากประชากรในตำบลส่วนใหญ่เป็นภาษีโรงเรือน รวมทั้งสิ้นประมาณ 100,000 บาทต่อปี ซึ่งไม่พอเพียงต่อการพัฒนาชุมชน

2. พระครูประสาธน์สาธุกิจ (อหิสโก) เจ้าอาวาสวัดสาขา ฐานา พระครูชั้นเอก

หลวงพ่อกอายุ 86 ปี บวชมาแล้ว 40 พรรษา เป็นคนสาขา เกิดที่นี่ หลวงพ่อกกล่าวถึงวัดสาขาว่าเป็นวัดที่มีมานานแล้วเห็นมาตั้งแต่เกิด รวมทั้งเจดีย์เอน(เจดีย์เอนตัวออกจากแนวโค้งมานานแล้ว เพราะสภาพของดิน) ก็มีมาพร้อมกับวัด วัดสาขาขึ้นกับเจ้าคณะอำเภอวัดคู่สร้าง หลวงพ่อกเป็นผู้พัฒนาวัดให้มีเตาเผาศพซึ่งสมัยก่อนยังไม่มี ใช้ที่บริเวณหน้าวัดซึ่งปัจจุบันเป็นโรงเรียนชุมชนวัดสาขาเป็นที่ฝังเก็บศพก่อนนำไปเผา โดยมีป่าช้าซึ่งปัจจุบันเป็นบริเวณสนามฟุตบอลบริเวณเขื่อนหน้าวัด แต่ก่อนเป็นเขื่อนหินแต่พัง ตอนนี้กำลังสร้างเขื่อนค.ส.ล.อยู่ ลานวัดก้านันเป็นผู้พัฒนาโดยมีการถมดินและทำเป็นลานคอนกรีต ซึ่งในปัจจุบันแทบจะเรียกได้ว่าเป็นลานกีฬาใน

ชุมชนเนื่องจากคอนกรีต จะมีชาวบ้านมาเล่นฟุตบอล และ ตะกร้อ บางครั้งก็สร้างความเสียหายให้กับวัดเนื่องจากลูกฟุตบอลกระแทกกระจกหน้าต่างวัดแตก ซึ่งไม่มีผู้รับผิดชอบหลงพอก็ต้องเอาเงินวัดซ่อมแซมเอง

วัดสาขลาในปัจจุบันมีพระสงฆ์ทั้งสิ้น 25 รูป สมัยก่อนมีพระมากกว่านี้มีประมาณ 40-50 รูป ที่นี้มีคติน้อย บ้านเรือนที่นี่สมัยก่อนเป็นเรือนไทยส่วนใหญ่ ญาติที่หลวงพ่อยู่ทุกวันนี่ชื่อศาลาศรีสวัสดิ์ สร้างปี พ.ศ. 2502 บริเวณวัดไม่มีการทรดตัว ไม่เคยมีการติด ญาติ

3. รตท. สมชาย เพียจันทร์ เจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจภูธรสาขลา

สถานีตำรวจภูธรสาขลา ตั้งมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2495 โดยรุ่นแรกมีเจ้าเป็นหัวหน้าสถานี สำหรับ รตท. สมชาย เพียจันทร์ได้ย้ายมาประจำที่สถานีนี้เป็นเวลา 1 ปีกว่า พบว่าในชุมชนไม่มีปัญหาอะไรมากนัก พอเวลาประมาณ 6 โมงเย็น ร้านในชุมชนก็จะปิดหมด สำหรับคดีที่พบมากที่สุดคือ ยาบ้า ที่จับได้มากที่สุด 600 เม็ด คนติดส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นอายุระหว่าง 18 -25 ปี , เล่นการพนัน แต่ก็ไม่มีบ่อนใหญ่ เป็นการเล่นไพ่ในบ้านเนื่องจากที่นี่ไม่มีแหล่งบันเทิง พอไม่มีงานทำชาวบ้านก็จับกลุ่มเล่นไพ่, ฟีน้องทะเลาะกัน มาแจ้งความแต่เมื่อใกล้เกลี้ยก็เลิกกันไป และสุดท้ายคือลักขโมยปู ก็จะมีไม่กี่คนประมาณ 3-4 คน พอจะรู้ว่าใครเป็นคนขโมย สาเหตุที่มีการลักขโมยปูเนื่องจากปูขาว(ปูทะเล) มีราคาดีมาก กิโลกรัมละ 250 บาท

สำหรับการตรวจพื้นที่ในชุมชนค่อนข้างลำบาก เนื่องจากต้องใช้เรือ และในสถานีมีคนขับเรือเป็นเพียง 1 คน แต่จากลักษณะของพื้นที่ทำให้ดูแลได้ง่าย เพราะถ้าไม่ใช่คนในพื้นที่จะไม่ชินทาง เช่นการชิงทรัพย์ จะขี่เรือหนีออกไปไม่ได้ เนื่องจากมีคลองเล็กคลองน้อยเต็มไปหมด หรือทางรถยนต์ก็มีถนนเข้ามาเพียงเส้นเดียว เคยมีการจี๊แท็กซี่จากที่อื่นแล้วจับเข้ามาในชุมชน ปรากฏว่าเข้ามาแล้วทางตันไปไหนต่อไม่ได้ก็เลยถูกจับโดยละม่อม ปัจจุบันมีตำรวจประจำอยู่ที่สถานีทั้งสิ้นประมาณ 44 คน สำหรับปัญหาการทรดตัวของอาครานั้นสถานีตำรวจเองก็ได้รับความเดือดร้อนเนื่องจากทั้งตัวสถานีเองทรดและ ตัวอาคารที่พักอาศัยของเจ้าหน้าที่ก็ทรดตัวเช่นกัน

4. คุณสุนัย อ่วมสะอาด ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 7

คุณสุนัยกล่าวถึงเรื่องปัญหาติดบ้านว่านี่จะเป็นปัญหาประมาณ 2-3 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเมื่อก่อนไม่มี คิดว่าเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงของสภาพดินที่ทรดตัวเร็ว การปลูกบ้านที่นี่สมัยก่อนก็ไม่ได้ทำอะไรเป็นพิเศษก็ปลูกบ้านธรรมดาเหมือนบ้านทั่วไป บ้านส่วนใหญ่ในชุมชนก็จะเป็นเรือน

ไทย การคิดบ้านนั้นจะคิดค่าแรงแบบเหมา คิดตามจำนวนเสา จะคิดเป็นต้นๆไป ต้นละประมาณ 2,000 บาทขึ้นไป สำหรับบ้านตึก 3 ชั้นซึ่งเป็นบ้านสร้างใหม่ในปัจจุบันในชุมชน ต้องใช้เข็มเจาะ ประมาณ 30 กว่าเมตรเพื่อกันการทรุดตัวภายหลัง

บริเวณชายฝั่งทะเล น้ำทะเลกัดเซาะเข้ามาเรื่อยๆ จะสังเกตได้จากเสาไฟฟ้าที่ปักไว้ใน ปัจจุบันห่างจากชายฝั่งเป็นกิโล หมุดที่ดินหายหมด และคลื่นลมแรงมาก ที่บริเวณนั้นบางส่วนได้ ขายไปแล้วให้กับคนภายนอก ซื่อไปแล้วยังไม่ทันได้ริเริ่มทำอะไร น้ำทะเลก็กัดเซาะท่วมที่ไปแล้ว บางส่วน ในหมู่บ้านไม่เคยมีการปลูกต้นไม้ ต้นไม้ในชุมชนได้แก่ต้นแสม และต้นโกงกาง ต้นโกงกางเป็นพื้นได้ดีกว่า แต่โตช้า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เกณฑ์มาตรฐานน้ำทิ้งชุมชน

ลักษณะของน้ำทิ้ง	หน่วย	ค่ามาตรฐานในระดับและขนาดชุมชนต่างๆ				หมายเหตุ
		ก.2,501 คนขึ้นไป	ข.501- 2,500 คน	ค.101- 500 คน	ง.น้อย กว่า 101 คน	
1. บีโอดี	มก/ลบ.คม.	20	30	60	90	เป็นบีโอดีของคิ้วอย่างน้ำที่ปล่อยให้ตกตะกอน 30 นาที
2. ปริมาณของแข็ง						
2.1 ปริมาณสารแขวนลอย	มก/ลบ.คม.คม.	30	40	50	60	
2.2 ปริมาณตะกอนหนัก	ลบ.ซม/ลบ.คม.	0.5	0.5	0.5	0.5	
2.3 ปริมาณสารละลาย	มก/ลบ.คม.	(+500)	(+500)	(+500)	(+500)	เพิ่มขึ้นจากปริมาณสารละลายในน้ำใช้ไม่เกิน 500 มก/ลบ.คม.
3. ชัลโฟไซด์	"	1.0	1.0	3.0	4.0	
4. คลอรีนอิสระตกค้าง	"	0.3*	0.3*	-	-	เฉพาะภาวะโรคระบาดต้องเติมคลอรีนให้มกคลอรีนอิสระตกค้างในน้ำ แลมีค่าไม่เกิน 0.3 มก/ลบ.คม. สำหรับภาวะปกติไม่กำหนดค่านี้
5. ไนโตรเจน						
5.1 ทีเคเอ็น	"	-	-	40	40	แบ่งขนาดชุมชนเป็น 2 ระดับคือน้อยกว่า 501 และ 501 คนขึ้นไป
5.2 ออร์แกนิก-ไนโตรเจน	"	10	10	15	15	เครื่องหมาย+คือ
5.3 แอมโมเนีย-ไนโตรเจน	มก/ลบ.คม.	-	-	25	25	เครื่องหมาย+คือ ไม่กำหนดค่าระบุปกติไม่มีไนเตรท-ไนโตรเจนออกมจากขบวนการใช้ออกซิเจน
5.4 ไนเตรท-ไนโตรเจน	"	*	*	+	+	เครื่องหมาย*คือ จะกำหนดเมื่อแหล่งน้ำมีปัญหา
6. ค่าความเป็นกรด-ด่าง	"	5-9	5-9	5-9	5-9	
7. น้ำมันและไขมัน	"	20	20	20	20	ตัวอย่างผสมเป็นเนื้อเดียวกัน (emulsified samples) เก็บที่จัดเป็นป่วน (turbulence)
8. ฟิโคลด์ โคลิฟอร์ม	เอ็มทีเอ็น/100 ลบ.ซม.	x	x	x	x	เครื่องหมาย+คือ ไม่กำหนดในขณะนี้ แต่จะกำหนดค่าหลังจากเมื่อมีข้อมูลเพิ่มเติม
9. ฟอสฟอรัส	มก/ลบ.คม.	x	x	x	x	

หมายเหตุ มติคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ 31 มกราคม 2548

วิธีการตรวจสอบน้ำทิ้งชุมชน

ลักษณะน้ำทิ้ง	วิธีการตรวจสอบเป็นไปตามวิธีการมาตรฐานสำหรับการวิเคราะห์น้ำเสีย:- Standard methods for examination of water and wastewater ซึ่ง APHA-AWWA และ APCE ร่วมกันกำหนด
1. BOD ₅ 20	Azide Modification ที่อุณหภูมิ 20 เซลเซียส เป็นเวลา 5 วันติดต่อกัน
2. ปริมาณของแข็ง	
2.1 ปริมาณสารแขวนลอย	กรองผ่าน Glass Fibre Filter Disk
2.2 ปริมาณตะกอนหนัก	วิธีการจมตัวของตะกอนตุ้มน้ำกรวยอิมมอฟท์ ความจุ 1,000 ลบ.ซม. ในเวลา
2.3 ปริมาณสารละลาย	60 นาที
3. ซัลไฟด์	ระเหยแห้งที่อุณหภูมิ 103-105*เซลเซียส เป็นเวลา 1 ชม. ภายหลังจากกรอง
4. กลอรีนอิสระตกค้าง	ปริมาณสารแขวนลอยออกแล้ว
5. ไนโตรเจน	ไตเตรทหาปริมาณซัลไฟด์ทั้งหมด
5.1 ทีเคเอ็น	Orthotolidine Arsenide
5.2 ออร์แกนิก-ไนโตรเจน	เจดคาห์ต
5.3 แอมโมเนีย-ไนโตรเจน	เจดคาห์ตภายหลังที่แยกเอาแอมโมเนีย-ไนโตรเจนออกแล้ว
6. ค่าความเป็นกรด-ด่าง	เนตทเดอโรไรเซชั่น
7. น้ำมันและไขมัน	ใช้เครื่องวัดความเป็นกรดและด่างของน้ำ (pH meter) ตามวิธีการหาค่าแบบ
	Electrometric
	สกัดด้วยเครื่องซอกซ์เลต (Soxhlet Apparatus)

แหล่งที่มาของข้อมูล กำหนดโดยคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานน้ำทิ้งชุมชนภายใต้คณะกรรมการ
สิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2527 โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะ
กรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2528

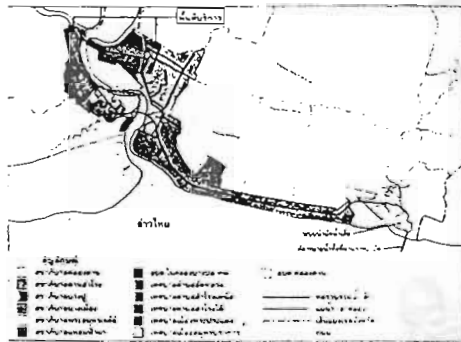
สถาบันนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โครงการจัดการน้ำเสีย เขตควบคุมมลพิษ จังหวัด

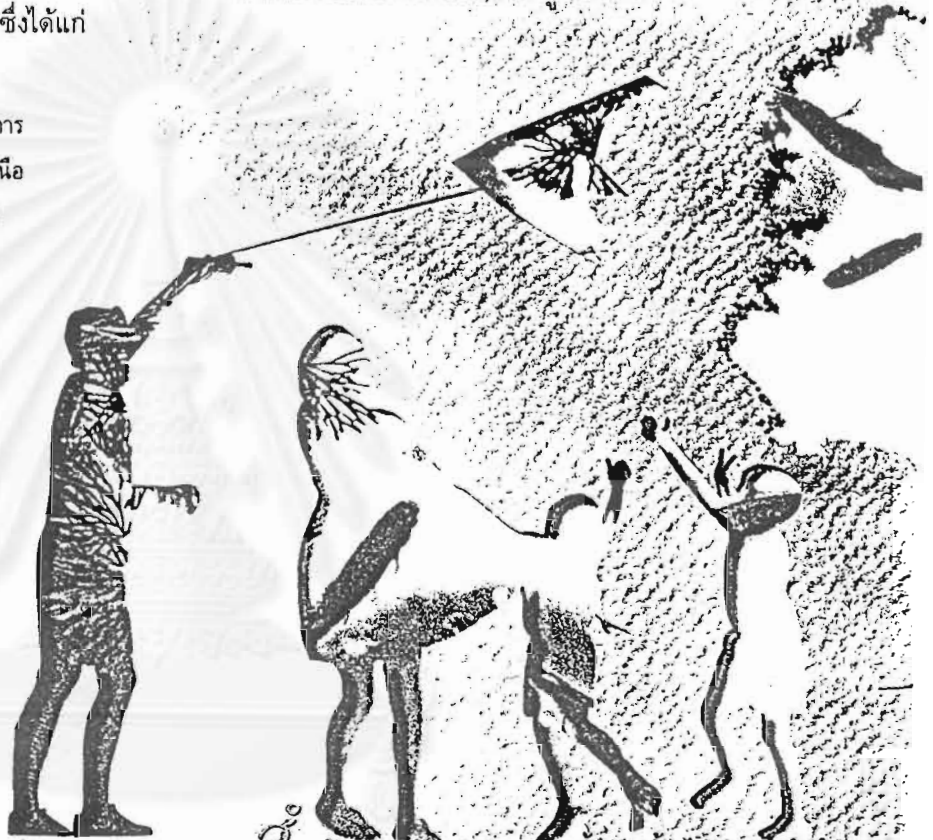
จังหวัดสมุทรปราการ ร่วมกับกรมควบคุมมลพิษ กำลังดำเนินโครงการก่อสร้างระบบรวบรวมและบำบัดน้ำเสียทางฝั่งตะวันออก และฝั่งตะวันตกของจังหวัดสมุทรปราการ โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2541 และมีกำหนดเริ่มเดินระบบได้ในปี พ.ศ. 2544

การก่อสร้างประกอบด้วยการวางท่อรวบรวมน้ำเสียในบริเวณชุมชน ทั้งฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออก ซึ่งได้แก่

ทางฝั่งตะวันตก	ทางฝั่งตะวันออก
- เทศบาลเมืองพระประแดง	- เทศบาลเมืองสมุทรปราการ
- เทศบาลตำบลคลองหลวง	- เทศบาลตำบลสำโรงเหนือ
- สุขาภิบาลพระสมุทรเจดีย์	- เทศบาลตำบลสำโรงใต้
- สุขาภิบาลแหลมฟ้าผ่า	- สุขาภิบาลด่านสำโรง
- อบต.ในคลองบางปลากด	- สุขาภิบาลบางเมือง
	- สุขาภิบาลบางปู

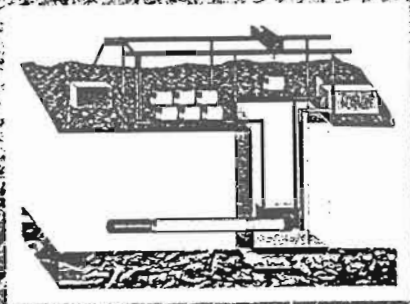
ลงสู่คลองน้ำเสียจากบ้านเรือนและสถานประกอบการต่างๆ ที่เคยระบายลงคลองก็จะถูกรวบรวมไปเข้าท่อน้ำเสียของโครงการฯ ส่วนโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในแนวเส้นทางโครงการฯ จะก่อสร้างบ่อรับน้ำเสียให้อยู่ใกล้กับโรงงานมากที่สุด เพื่อรับน้ำเสียจากโรงงานโดยตรง และน้ำเสียทั้งหมดจะถูกสูบเข้าระบบบำบัดที่ตำบลคลองด่าน ซึ่งมีกำลังการบำบัดถึง 525,000 ลูกบาศก์เมตรต่อวัน

น้ำเสียจากฝั่งตะวันตกจะถูกสูบไปตามท่อลอดใต้แม่น้ำเจ้าพระยา ไปรวมกับน้ำเสียทางฝั่งตะวันออก ท่อน้ำเสียของโครงการฯ จะต่อเชื่อมกับท่อระบายน้ำสาธารณะริมถนน ใกล้กับจุดที่มีการระบายน้ำออกจากท่อ

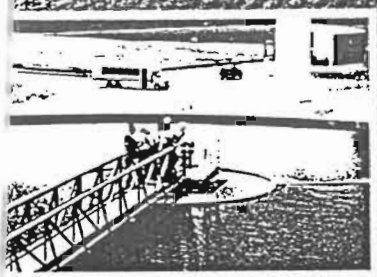
สำหรับการสร้างท่อรวบรวมน้ำเสียนั้น ได้กำหนดให้ใช้วิธีที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการใช้งานน้อยที่สุด โดยเลือกใช้เทคนิคการก่อสร้างแบบไม่เปิดหน้าดินแล้วคัดเลือกจุดที่

สมุทรปราการ

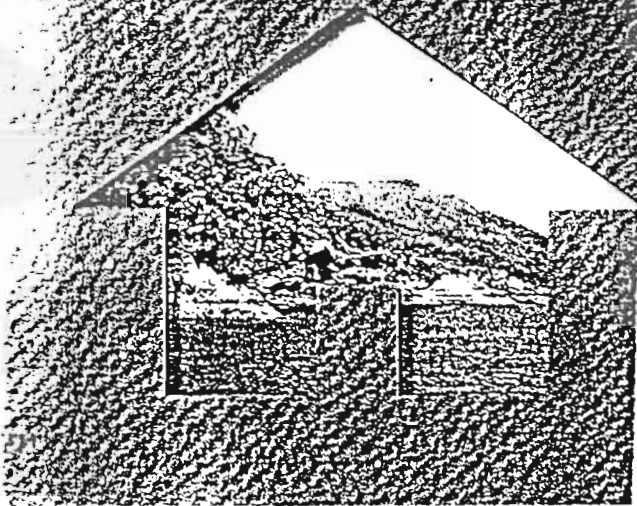
รวมทั้งมีโรงสูบน้ำด้วยที่ติดตั้งเป็นห้องกระจกที่
สวยงามมองเห็นเครื่องสูบน้ำที่วางตัวอยู่ข้างเครื่องสูบ
และถังเก็บน้ำที่ติดตั้งใต้น้ำ (Pipe Jacking)
เป็นรูปทรงท่อยาวขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง
300 เซนติเมตร มีท่อสูบน้ำจะกระจายไปยังจุด
เดิมที่สูบไปต่อท่อจากเดิม

สำหรับโครงการปรับปรุงและซ่อมแซม
คลองคลองใหม่ เป็นโครงการขนาดใหญ่ที่
กระทรวงมหาดไทยได้มอบให้สำนักงานพัฒนา
เขตอุตสาหกรรมพิเศษดำเนินการก่อสร้างและ
ปรับปรุงประสิทธิภาพให้ดียิ่งขึ้น และได้สั่ง
สำนักงานพัฒนาเขตอุตสาหกรรมพิเศษ
ไปควบคุมดูแลการก่อสร้าง โดยมีจุดจุด
การปรับปรุงบริเวณปากคลองใหม่
เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน
ด้วยสัญญาจ้าง
บริษัท สยามวิสาหกิจ
จำกัด (มหาชน) มีมูลค่า
3.1 ล้านบาท

ในอนาคตอันใกล้นี้ จังหวัดสมุทรปราการจะมีระบบ
บำบัดน้ำเสียที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะมีผลดีต่อโรงงาน
อุตสาหกรรมโดยตรง โดยโรงงานที่จะตั้งใหม่ก็ไม่จำเป็นต้อง
ลงทุนก่อสร้างระบบบำบัดให้เสียพื้นที่ และเสียค่าใช้จ่าย ส่วน
โรงงานที่มีระบบบำบัดที่ได้มาตรฐานอยู่แล้ว ก็มีทางเลือกกว่า
จะต่อท่อหรือไม่ต่อท่อเข้ากับท่อรวมก็ได้ บางโรงงานอาจเลือก
ระบบบำบัดของตนเอง เพื่อให้ได้พื้นที่ของระบบบำบัดเดิมมา
ใช้ในการผลิตมากขึ้น และลดความยุ่งยากในการเดินระบบ
ซึ่งต้องสิ้นเปลืองค่าแรงงาน ค่าสารเคมี ค่าไฟฟ้า และอื่นๆ

สภาพแวดล้อมของแหล่งน้ำในบริเวณดังกล่าว ใน
จังหวัดจะเพิ่มผลผลิตในอนาคตก็น่าเชื่อถือภาพชีวิต
ของประชาชนดีขึ้น ซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่ช่วยประคับประคอง
ทุกกลุ่มในจังหวัด โดยเฉพาะของหน่วยงานประกอบอาชีพ
หลักอย่างหนึ่งของจังหวัดสมุทรปราการ คือกลุ่มอาชีพ
เกษตรกรรม การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จะได้รับผลประโยชน์
โดยตรงเมื่อแหล่งน้ำสะอาดขึ้น

รายงานผลการวิเคราะห์คุณภาพตัวอย่างน้ำบริโภค

กลุ่มงานวิเคราะห์คุณภาพสิ่งแวดล้อม เขต

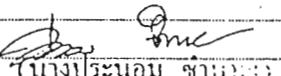
ตัวอย่างที่ 0363-40 สัญญลักษณ์ห้องทดลอง SP011 สัญญลักษณ์ผู้ส่ง 1105/40
 หน่วยงานที่ส่ง สสอ.พระสมุทรเจดีย์ หนังสือเลขที่ ลงวันที่
 ประเภทแหล่งน้ำ ระบายจากตลิ่งขนาดเล็ก ชื่อแหล่งน้ำ
 สถานที่เก็บ โรงเรียนชุมชนวัดสาขลา ตำบล นากेतือ อำเภอ พระสมุทรเจดีย์ จังหวัด สมุทรปราการ
 วันที่เก็บ 28/04/40 เวลา 09.00 น. วันที่ส่ง 28/04/40 เวลา 16.30 น. วันที่วิเคราะห์ 29/04/40

พารามิเตอร์ที่ตรวจวิเคราะห์	หน่วย	ผลการตรวจวิเคราะห์	ข้อเสนอแนะเกณฑ์คุณภาพน้ำดื่มของ WHO (ปี 2527)	หมายเหตุ
ความเป็นกรด-ด่าง (pH)		7.5	6.5-8.5	ความขุ่น ควรมีค่า < 1 ใน กรณีที่จะเพิ่ม ประสิทธิภาพ การฆ่าเชื้อ
สี (Colour) (หน่วยแพลตตินัมโคบอลต์)		< 5	15	
ความขุ่น (Turbidity) (หน่วยเอ็นทียู)		0.8	5	
ปริมาณสารละลายทั้งหมดที่เหลือจากการระเหย (TDS) (มก./ล.)		96	1,000	
ความกระด้าง (Hardness) (มก./ล.)		48	500	
เหล็ก (Fe) (มก./ล.)		0.1	0.3	
แมงกานีส (Mn) (มก./ล.)		nil	0.1	
ทองแดง (Cu) (มก./ล.)		nil	1.0	
สังกะสี (Zn) (มก./ล.)		0.1	5.0	
ตะกั่ว (Pb) (มก./ล.)		0.05	0.05	
โครเมียม (Cr) (มก./ล.)		nil	0.05	
แคดเมียม (Cd) (มก./ล.)		0.005	0.005	
สารหนู (As) (มก./ล.)		-	0.05	
ปรอท (Hg) (มก./ล.)		-	1.0	
ซัลเฟต (SO ₄ ²⁻) (มก./ล.)		6	400	
คลอไรด์ (Cl ⁻) (มก./ล.)		10	250	
ไนเตรท (NO ₃ ⁻ as N) (มก./ล.)		0.1	10	
ฟลูออไรด์ (F ⁻) (มก./ล.)		0.2	1.5	
คลอรีนอิสระตกค้าง* (Residual Free Chlorine) (มก./ล.)		-	-	
โคลิฟอร์มแบคทีเรีย (เอ็มพีเอ็น/100 มล.)		-	0	
ฟิคัลโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (เอ็มพีเอ็น/100 มล.)		-	0	

หมายเหตุ : * = วิเคราะห์โดยเจ้าหน้าที่จังหวัด

ข้อเสนอแนะ : ตามรายการที่ตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำ เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานคุณภาพน้ำขององค์การอนามัยโลกพบว่า
 คุณภาพน้ำ ได้มาตรฐาน ไม่ได้มาตรฐาน คือ _____

ลงชื่อ

(นางประยอม ช่างระ)

หัวหน้ากลุ่มงานวิเคราะห์คุณภาพสิ่งแวดล้อม

วันที่ 11 ส.ค. 2540

ที่ สป 0533.1/180

สถานีอนามัยนาเกลือ ตำบลนาเกลือ
อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ
2 สิงหาคม 2542

เรื่อง ขอส่งผลการสำรวจสร้างส้วม

เรียน สาธารณสุขอำเภอพระสมุทรเจดีย์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบรายงานการสำรวจสร้างส้วม จำนวน 4 ฉบับ

ด้วยสถานีอนามัยนาเกลือ ตำบลนาเกลือ ได้รับแจ้งจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอพระสมุทรเจดีย์ ให้ดำเนินการสำรวจบ้านที่ยังไม่มีส้วม เพื่อแจ้งของบประมาณ ปี 2543 สถานีอนามัยได้ดำเนินการสำรวจเรียบร้อยแล้ว ตามรายละเอียดดังนี้

- หมู่ที่ 3 ตำบลนาเกลือ บ้านที่ไม่มีส้วม บนบก จำนวน 5 หลัง บ้านริมน้ำ จำนวน 2 หลัง
- หมู่ที่ 4 ตำบลนาเกลือ บ้านที่ไม่มีส้วม บนบก จำนวน 14 หลัง บ้านริมน้ำ จำนวน - หลัง
- หมู่ที่ 5 ตำบลนาเกลือ บ้านที่ไม่มีส้วม บนบก จำนวน 9 หลัง บ้านริมน้ำ จำนวน 1 หลัง
- หมู่ที่ 7 ตำบลนาเกลือ บ้านที่ไม่มีส้วม บนบก จำนวน 6 หลัง บ้านริมน้ำ จำนวน 2 หลัง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นางบุศรินทร์ เต่าทอง)

หัวหน้าสถานีอนามัยนาเกลือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นางสาว สิรินาถ เรืองชีวิน เกิดวันที่ 11 พฤษภาคม 2516 ที่อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เมื่อปีการศึกษา 2537 หลังจากจบการศึกษาได้ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่การตลาดบริษัทไทยวาโก้(มหาชน) จำกัด เมื่อ 15 พ.ย.2537 - 31 ธ.ค. 2537 และเป็นเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการฝ่ายวางแผนและสารสนเทศสำนักงานใหญ่ ธนาคารไทยพาณิชย์(มหาชน) จำกัดเมื่อ 3 ม.ค 2538 -15 พ.ย 2539 และเป็นเจ้าหน้าที่อาวุโส กลุ่มเสริมระบบงาน ฝ่ายระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ธนาชาติ (มหาชน) จำกัด เมื่อ 16 พ.ย. 2539 - 15ก.ค. 2540 จากนั้นได้เข้าศึกษาต่อ ในระดับปริญญาโท สาขาวิชาเคหการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2540

สถาบันวิทย์บริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย